

Paavi Franciscuksen
kiertokirje

LAUDATO SI'

(Ole ylistetty)

yhteisen kotimme hoitamisesta

Paavi Franciscuksen kiertokirje *Laudato si'* (Ole ylistetty) 24.5.2015

© Copyright 2015 - Libreria Editrice Vaticana

Suomenkielinen laitos:

© Copyright 2015 Katolinen tiedotuskeskus, Helsinki

Painopaikka Hansaprint, Vantaa 2015

ISBN 978-952-7153-01-7

SISÄLLYS

Ole ylistetty, Herrani [1-2]	7
Mikään tässä maailmassa ei ole meille samantekevää [3-6]	8
Saman huolen yhdistäminä [7-9]	11
Pyhä Franciscus Assisilainen [10-12]	12
Vetoomukseni [13-16]	15
<i>Ensimmäinen luku</i>	
Mitä kodissamme tapahtuu [17-19]	18
I Saastuminen ja ilmastonmuutos	19
Saastuminen, jätteet ja kertakäyttökulttuuri [20-22]	19
Ilmasto, yhteinen hyvä [23-26]	21
II Vesikysymys [27-31]	24
III Biodiversiteetin menetys [32-42]	26
IV Ihmiselämän laadun heikkeneminen ja yhteiskunnan rappeutuminen [43-47]	31
V Maailmanlaajuinen epätasa-arvo [48-52]	34
VI Vaimeat reaktiot [53-59]	38
VII Eri mielipiteet [60-61]	42

Toinen luku

Luomisen evankeliumi [62]	44
I Uskon tarjoama valo [63-64]	44
II Raamatun kertomusten viisaus [65-75]	45
III Maailmankaikkeuden salaisuus [76-83]	53
IV Jokaisen luodun viesti koko luomakunnan harmoniassa [84-88]	57
V Yleismaailmallinen yhteys [89-92]	61
VI Hyödykkeinen yhteinen päämäärä [93-95]	63
VII Jeesuksen katse [96-100]	65

Kolmas luku

Ekologisen kriisin inhimilliset juuret [101]	69
I Teknologia: luovuus ja valta [102-105]	69
II Teknokraattisen paradigman globalisaatio [106-114]	72
III Modernin ihmiskeskeisyyden kriisi ja seuraukset [115-121]	78
Käytännön relativismi [122-123]	81
Työn puolustamisen tärkeys [124-129]	83
Tutkimuksen biologinen innovaatio [130-136]	86

Neljäs luku

Kokonaisvaltainen ekologia [137]	91
I Ympäristö-, talous- ja sosiaalinen ekologia [138-142]	91
II Kulttuuriekologia [143-146]	95
III Jokapäiväisen elämän ekologia [147-155]	96
IV Yhteisen hyvän periaate [156-158]	102
V Oikeudenmukaisuus sukupolvien kesken [159-162]	103

Viides luku

Muutamia toimintalinjoja [163]	106
I Ympäristödialogi kansainvälisessä politiikassa [164-175]	106
II Dialogi uudesta kansallisesta ja paikallisesta politiikasta [176-181]	113
III Dialogi ja päätöksentekoprosessien läpinäkyvyys [182-188]	116
IV Poliitiikan ja talouden vuoropuhelu inhimillisen täyttymyksen kannalta [189-198]	119
V Uskontojen ja tieteen vuoropuhelu [199-201]	125

Kuudes luku

Ekologiakasvatus ja -spiritualiteetti [202]	128
I Kohti toisenlaista elämäntyylä [203-208]	128
II Kasvatus ihmiskunnan ja ympäristön liittoon [209-215]	131
III Ekologinen kääntymys [216-221]	135
IV Ilo ja rauha [222-227]	139
V Kansalais- ja poliittinen rakkaus [228-232]	142
VI Sakramentaaliset merkit ja juhlallinen lepo [233-237]	144
VII Kolminaisuus ja luotujen väliset suhteet [238-240]	148
VIII Koko luomakunnan kuningatar [241-242]	150
IX Auringon tuolla puolen [243-246]	151
Rukous maamme puolesta	153
Kristittyjen rukous yhdessä luomakunnan kanssa	154

OLE YLISTETTY, HERRANI

1. "Laudato si', mi' Signore" (ole ylistetty, Herrani), lauloi pyhä Franciscus Assisilainen. Tuossa kauniissa laulussa hän muistutti meille, että yhteinen kotimme on kuin sisar, jonka kanssa jaamme olemassaolon, ja kuin ihana äiti, joka ottaa meidät vastaan käsivarsilleen: "Ylistäköön sinua, Herrani, sisar äitimme maa, joka meitä ravitsee ja hallitsee ja kantaa kaikeet hedelmät ja kirjavat kukat ja yrtit."¹

2. Tämä sisar esittää vastalauseen pahasta, jota sille aiheutamme käyttämällä vastuuttomasti ja väärin niitä hyvyyksiä, jotka Jumala on siihen asettanut. Olemme kasvaneet ajattelemaan, että olemme sen omistajia ja hallitsijoita, joilla on valta riistää sitä. Synnin haavoittamassa ihmissydämessä oleva väkivalta ilmenee myös niissä sairauden oireissa, joita havaitsemme maaperässä, vedessä, ilmassa ja elävissä olennoissa. Siksi kaikkein hylätyimpien ja kaltoin kohdelluimpien köyhien joukkoon kuuluu myös sorretty ja tuhottu maamme, joka

1 Luotujen ylistys (Aurinkolaulu), suomennos Katolisen rukouskirjan mukaan. *Cantico delle creature: Fonti Francescane* (FF) 263.

”huokaa ja vaikeroi synnytytystuskissa” (Room. 8:22). Unohdamme, että itsekin olemme maasta (vrt. 1. Moos. 2:7). Ruumiimme koostuu maapallon elementeistä, sen ilmaa hengitämme ja sen vesi elävöittää ja virkistää meitä.

Mikään tässä maailmassa ei ole meille samantekevää

3. Yli 50 vuotta sitten maailman horjuessa ydinasekriisin partaalla pyhä paavi Johannes XXIII kirjoitti kiertokirjeen, jossa hän ei tyytynyt vain torjumaan sotaa vaan välitti rauhanehdotuksen. Hän suuntasi viestinsä *Pacem in terris* koko ”katolillemme maailmalle”, mutta lisäsi myös sanat: ”ja kaikille hyvän tahdon ihmisille”. Nyt globaalien ympäristön tuhoutumisen edessä tahdon kääntyä jokaisen tällä maapallolla asuvan ihmisen puoleen. Kehotuskirjeessäni *Evangelii gaudium* kirjoitin kirkon jäsenille saadakseni liikkeelle missionaarisen uudistuksen, jota on vielä toteutettava. Tässä kiertokirjeessä tahdon erityisesti käydä vuoropuhelua kaikkien kanssa yhteistä kotiamme koskien.

4. Kahdeksan vuotta *Pacem in terris*in jälkeen, vuonna 1971, autuas paavi Paavali VI viittasi ekologisiin ongelmiin. Hän kuvasi niitä kriisiksi, joka on ”katastrofaalinen tulos” ihmisen hallitsemattomasta toiminnasta: ”Luontoa ajattelemattomasti riistäessään hän on turmellut sitä, ja nyt se maksaa ihmiselle takaisin.”² Hän puhui YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestölle (FAO) ”ekologisen katastrofin mahdollisuudesta teollistuneen yhteiskunnan räjähdysten seurauksena” ja korosti ”ihmiskunnan toiminnan radikaalin muutoksen kiireellisyyttä ja välttämättömyyttä”, koska ”tieteen poikkeuksellisimmat-

2 Apostolinen kirje *Octogesima Adveniens* (14. toukokuuta 1971), 21: AAS 63 (1971), 416-417.

kin edistysaskeleet, hämmästyttävimmätkin tekniset kyvyt, mahtavinkin talouskasvu kääntyvät lopulta ihmistä vastaan, ellei niihin liity autenttinen sosiaalinen ja moraalinen edistys".³

5. Pyhä Johannes Paavali II pohti tätä aihetta kasvavalla kiinnostuksella. Ensimmäisessä kiertokirjeessään hän totesi, että ihminen "ei tunnu useinkaan huomaavan luonnollisen ympäristönsä muita merkityksiä kuin niitä, jotka palvelevat hetkellistä hyötykäyttöä ja kulutusta".⁴ Myöhemmin hän kehotti globaaliin ekologiseen kääntymykseen.⁵ Samalla hän huomautti, että vain vähän vaivaa nähdään "autenttisen inhimillisen ekologian moraalisten edellytysten suojelemiseksi".⁶ Inhimillisen elinympäristön tuhoutuminen on hyvin vakava asia – ei vain siksi, että Jumala uskoi maailman ihmisen halltuun, vaan siksi, että itse ihmiselämä on lahja, jota on suojeltava turmeltumiselta. Kaikki pyrkimykset hoitaa ja parantaa maailmaa edellyttävät, että muutetaan syvällisesti "elämätavat, tuotanto- ja kulutustavat, nykyisiä yhteiskuntia hallitsevat vakiintuneet valtarakenteet".⁷ Autenttinen inhimillinen kehitys on luonteeltaan moraalista. Se edellyttää ihmispersonan täydellistä kunnioittamista, mutta sen on kiinnitettävä huomiota myös luonnolliseen maailmaan ja "otettava huomioon kunkin olennon luonto ja niiden välinen vuorovaikutus järjestyneessä maailmassa".⁸ Siksi ihmisen kyvyn

3 Puhe FAO:lle sen perustamisen 25-vuotispäivän johdosta (16. marraskuuta 1970), 4: AAS 62 (1970), 833.

4 Kiertokirje *Redemptor hominis* (4. maaliskuuta 1979), 15: AAS 71 (1979), 287.

5 Vrt. katekeesi (17. tammikuuta 2001), 4: *Insegnamenti* 24/1 (2001), 179.

6 Kiertokirje *Centesimus annus* (1. toukokuuta 1991), 38: AAS 83 (1991), 841.

7 *Ibid.*, 58: s. 863.

8 Johannes Paavali II, kiertokirje *Sollicitudo rei socialis* (30. joulukuuta 1987), 34: AAS 80 (1988), 559.

muuttaa todellisuutta on kehityttävä siltä pohjalta, että ensimmäinen alkuperäinen asioiden lahjoittaja on Jumala.⁹

6. Edeltäjäni Benedictus XVI uudisti vaatimuksen ”poistaa maailmantalouden häiriöiden rakenteelliset syyt ja korjata kasvumallit, jotka näyttävät olevan kyvyttömiä takaamaan ympäristön kunnioittamista”.¹⁰ Hän muistutti, että maailmaa ei voi analysoida tarkastelemalla vain yhtä sen ulottuvuutta muista irrallaan, koska ”luonnon kirja on yksi ja jakamaton” ja käsittää ympäristön, elämän, seksuaalisuuden, perheen, yhteiskunnalliset suhteet ja muut näkökohdat. Siksi ”luonnon vahingoittaminen liittyy läheisesti siihen kulttuuriin, joka muovaa ihmisten yhteiselämää”.¹¹ Paavi Benedictus kehotti meitä tunnistamaan sen, että luonnonympäristö on täynnä vastuuttoman toimintamme aiheuttamia haavoja. Myös sosiaalisella ympäristöllä on haavansa. Mutta ne kaikki aiheuttaa lopulta sama paha, eli se ajatus, että ei ole olemassa kiistämättömiä elämäämme ohjaavia totuuksia ja siksi ihmisen vapaudella ei ole rajoja. Unohdetaan, että ”ihminen ei ole pelkästään itseään luova vapaus. Ihminen ei luo itseään. Hän on henki ja tahto, mutta myös luonto”.¹² Isällisellä huolella Benedictus XVI kehotti meitä huomaamaan, että luomakunta on vaarassa, ”jos me itse olemme lopullinen tuomari, jos kokonaisuus on pelkästään omaisuuttamme ja kulutamme sitä vain itseämme varten. Luomakunnan tuhlaaminen alkaa siellä, missä emme enää tunnusta mitään

9 Vrt. kiertokirje *Centesimus annus* (1. toukokuuta 1991), 37: AAS 83 (1991), 840.

10 Puhe diplomaattikunnalle (8. tammikuuta 2007): AAS 99 (2007), 73.

11 Kiertokirje *Caritas in veritate* (29. kesäkuuta 2009), 51: AAS 101 (2009), 687.

12 Puhe Saksan valtiopäiville, Berliini (22. syyskuuta 2011): AAS 103 (2011), 664.

itseämme ylempänä olevaa, vaan näemme pelkästään itsemme".¹³

Saman huolen yhdistäminä

7. Nämä paavien lausumat kokoavat lukemattomien kirkon ajattelua näissä kysymyksissä rikastuttaneiden tiedemiesten, filosofien, teologien ja yhteiskunnallisten järjestöjen mietteitä. Emme kuitenkaan voi jättää huomiotta sitä, että katolisen kirkon ulkopuolellakin toiset kirkot ja kirkolliset yhteisöt ja myös muut uskonnot ovat kehittäneet syvällisiä huolenilmauksia ja arvokasta ajattelua näissä kysymyksissä, jotka ovat lähellä sydäntämme. Minitakseni vain yhden erityisen merkittävän esimerkin toistan lyhyesti joitakin rakkaan ekumeenisen patriarkan Bartolomeoksen esittämistä ajatuksista. Hänen kanssaan jaamme toivon täyden kirkollisen yhteyden saavuttamisesta.

8. Patriarkka Bartolomeos on viitannut erityisesti siihen, että jokaisen on kaduttava tapaa, jolla on kohdellut huonosti maapalloa. "Siinä määrin kuin me kaikki aiheutamme pieniä ekologisia vahinkoja", meidän on tunnistettava "oma osuutemme, pieni tai suuri, ympäristön turmeltumiseen ja tuhoutumiseen".¹⁴ Tästä hän on toistuvasti puhunut lujalla ja innoittavalla tavalla, kehottaen meitä tunnistamaan synnit luomakuntaa vastaan: "Että ihmiset tuhoavat Jumalan luomakunnan biologista moninaisuutta; että ihmiset vaarantavat maan koskemattomuuden aiheuttaen ilmastomuutok-

13 Puhe Bolzano-Bressanonen hiippakunnan papistolle (6. elokuuta 2008): AAS 100 (2008), 634.

14 Viesti luomakunnan suojelemisen rukouspäivän johdosta (1. syyskuuta 2012).

sia, riistäen maalta luonnonmetsät tai tuhoten sen kosteikot; että ihmiset saastuttavat vesistöt, maaperän ja ilman: nämä kaikki ovat syntejä.”¹⁵ Sillä ”rikos luontoa vastaan on rikos itseämme vastaan ja synti Jumalaa vastaan”.¹⁶

9. Samalla Bartolomeos on kiinnittänyt huomiota ympäristöongelmien eettisiin ja hengellisiin juuriin. Ne kehottavat meitä etsimään ratkaisuja paitsi tekniikasta myös ihmisen muuttumisesta, sillä muuten hoidamme vain oireita. Hän on kehottanut meitä siirtymään kulutuksesta uhriin, ahneudesta anteliaisuuteen, tuhlauksesta jakamiskykyyn, askeesiin joka ”merkitsee antamisen oppimista eikä pelkästään luopumista. Se on tapa rakastaa, siirtyä vähitellen siitä, mitä minä haluan, siihen, mitä Jumalan maailma tarvitsee. Se on vapautumista pelosta, ahneudesta ja riippuvuudesta”.¹⁷ Lisäksi meitä kristittyjä kutsutaan ”ottamaan maailma vastaan yhteyden sakramenttina, tapana jakaa Jumalan ja lähimmäisen kanssa globaalissa mittakaavassa. On nöyrä vakaumuksemme, että jumalallinen ja inhimillinen kohtaavat Jumalan luomakunnan saumattoman vaatteen pienimmässäkin yksityiskohdassa, planeettamme pienimmässäkin tomuhiukkasessa”.¹⁸

Pyhä Franciscus Assisilainen

10. En halua edetä tässä kiertokirjeessä viittaamatta kauniiseen ja innoittavaan esimerkkiin. Otin hänen nimensä oppaakseni

15 Puhe Santa Barbarassa Kaliforniassa (8. marraskuuta 1997); vrt. John Chryssavgis, *On Earth as in Heaven: Ecological Vision and Initiatives of Ecumenical Patriarch Bartholomew*, Bronx, New York, 2012.

16 Ibid.

17 Esitelmä Utsteinin luostarissa Norjassa (23. kesäkuuta 2003).

18 Puhe ”Globaali vastuu ja ekologinen kestävyys”, Halkin I kokous, Istanbul (20. kesäkuuta 2012).

ja innoittajakseni tullessani valituksi Rooman piispaksi. Uskon, että Franciscus on paras esimerkki huolenpidosta heikkoja kohtaan ja kokonaisvaltaisesta ekologiasta, jota eletään todeksi ilolla ja autenttisesti. Hän on kaikkien niiden suojeluserkkyys, jotka tutkivat ja työskentelevät ekologian alalla. Häntä rakastavat myös monet ei-kristityt. Hän osoitti erityistä huomiota Jumalan luomakuntaa sekä köyhimpiä ja hylättyjä kohtaan. Hän rakasti ja häntä rakastettiin hänen ilonsa, auliin omistautumisensa ja avosydämyksensä vuoksi. Hän oli mystikko ja pyhiinvaeltaja, joka eli yksinkertaisesti ja ihmeteltävässä sopusoinnussa Jumalan, toisten ihmisten, luonnon ja itsensä kanssa. Hänessä nähdään, kuinka huolenpito luonnosta, oikeudenmukaisuus köyhiä kohtaan, yhteiskunnallinen toiminta ja sisäinen rauha ovat erottamattomia.

11. Hänen todistuksensa näyttää meille myös sen, että kokonaisvaltainen ekologia edellyttää avoimuutta kategorioille, jotka ylittävät matematiikan tai biologian kielenkäytön ja liittävät meidät ihmisen syvimpään olemukseen. Aivan kuin tapahtuu rakastuessamme johonkuhun ihmiseen, Franciscuksen reaktio aina hänen katsoessaan aurinkoa, kuuta tai pikkueläimiä oli puhjeta lauluun liittäen ylistykseensä kaikki muutkin luodut. Hän kävi keskustelua koko luomakunnan kanssa ja saarnasi jopa kukille ”kutsuen niitä ylistämään ja rakastamaan Jumalaa järjellisten olentojen lailla”.¹⁹ Hänen reaktionsa oli paljon enemmän kuin älyllistä arvostusta tai taloudellisia laskelmia, sillä hänelle mikä tahansa luotu oli sisar, johon hän liittyi kiintymyksen sitein. Siksi hän tunsii olevansa kutsuttu pitämään huolta kaikesta olemassa olevasta. Hänen oppilaansa pyhä Bonaventura kertoi, että ”mietiskelles-

¹⁹ Tuomas Celanolainen, pyhän Franciscuksen ensimmäinen elämäkerta, XXIX, 81: FF 460.

sään sitä, että kaikilla asioilla on yhteinen alkuperä, hän tunsi olevansa täynnä vielä suurempaa hurskautta ja kutsui pienimpiäkin luotuja veljen tai sisaren nimellä”.²⁰ Tätä vakaumusta ei voi halveksia epäratiionaalisena romantisoitina, koska se vaikuttaa valintoihin, jotka määrittävät käyttäytymistämme. Jos lähestymme luontoa ja ympäristöä ilman tätä avoimuutta ihmetykselle ja ihailulle, jos emme enää puhu veljeyden ja kauneuden kieltä suhteessamme maailmaan, asenteemme ovat hallitsijan, kuluttajan tai pelkän luonnonvarojen hyväksikäyttäjän asenteita, sellaisen, joka ei kykene asettamaan rajaa välittömille intresseilleen. Jos taas tunnemme olevamme sisäisesti yhteydessä kaikkeen olemassa olevaan, kohtuullisuus ja huolenpito syntyvät spontaanisti. Pyhän Franciscuksen köyhyys ja koruttomuus eivät olleet pelkkää ulkoista askeettisuutta vaan jotakin radikaalimpaa: kieltäytymistä tehdä todellisuudesta pelkkää käytön ja hallinnan kohdetta.

12. Toisaalta pyhä Franciscus Raamatulle uskollisena kehottaa meitä tunnistamaan luonnon olevan loistava kirja, jossa Jumala puhuu meille ja välittää meille jotakin kauneudestaan ja hyvyydestään. ”Kun katsoo suurta ja kaunista luomakuntaa, katso samalla sen tekijää” (Viis. 13:5). ”Hänen ikuinen voimansa ja jumaluutensa ovat maailman luomisesta asti olleet nähtävissä ja havaittavissa hänen teoissaan” (Room. 1:20). Siksi Franciscus pyysi, että luostarin puutarhasta jätettäisiin aina osa viljelemättä, jotta villikasvit saisivat kasvaa siinä ja niitä ihailevat voisivat kohottaa ajatuksensa Jumalan, tuon kauneuden tekijän puoleen.²¹ Maailma on jotakin enemmän kuin ratkaistava ongelma; se on riemukas salaisuus, jota iloiten ja ylistäen mietiskelemme.

20 *Legenda Maior*, VIII, 6: FF 1145.

21 Vrt. Tuomas Celanolainen, pyhän Franciscuksen toinen elämäkerta, CXXIV, 165: FF 750.

Vetoomukseni

13. Kiireellinen haaste suojella yhteistä kotiamme käsittää huolen koko ihmisperheen yhdistämisestä etsimään kestäväää ja kokonaisvaltaista kehitystä, koska tiedämme asioiden voivan muuttua. Luoja ei hylkää meitä eikä koskaan kulje taaksepäin rakkauden suunnitelmassaan, hän ei kadu luoneensa meidät. Ihmiskunta kykenee yhä tekemään yhteistyötä yhteisen kotimme rakentamisessa. Haluan ilmaista tunnustukseni, rohkaista ja kiittää kaikkia niitä, jotka ihmisen toiminnan eri aloilla työskentelevät taatakseen yhteisen kotimme suojelemisen. Erityisen kiitoksen ansaitsevat ne, jotka väsymättä pyrkivät ratkaisemaan ympäristön turmeltumisen dramaattisia seurauksia maailman köyhimpien elämässä. Nuoret vaativat meiltä muutosta. He kysyvät meiltä, kuinka on mahdollista teeskennellä rakentavansa parempaa tulevaisuutta ajattelematta ympäristökriisiä ja syrjäytettyjen kärsimyksiä.

14. Kehotan viipymättä aloittamaan uudelleen vuoropuhelun tavasta, jolla rakennamme planeettamme tulevaisuutta. Tarvitsemme keskustelua, joka yhdistää meidät kaikki, koska ympäristöhaaste, jota elämme, ja sen inhimilliset juuret koskevat ja koskettavat meitä kaikkia. Maailmanlaajuinen ekologinen liike on jo kulkenut pitkää ja rikasta tietä ja synnyttänyt lukuisia kansalaisjärjestöjä, jotka edistävät tietoisuutta näistä haasteista. Valitettavasti monet ponnistukset ympäristökriisin konkreettisten ratkaisujen etsimiseksi jäävät turhiksi paitsi vallanpitäjien torjunnan myös yleisen mielenkiinnon puutteen vuoksi. Ratkaisujen esteenä olevat asenteet, myös uskoviin keskuudessa, vaihtelevat ongelman kieltämisestä välinpitämättömyyteen, mukavuudenhaluiseen tyytymiseen tai sokeaan luottamukseen teknisiä ratkaisuja kohtaan. Tar-

vitsemme uutta yleismaailmallista solidaarisuutta. Kuten eteläisen Afrikan piispat sanoivat, ”kaikkien kyvyt ja lahjat ovat välttämättömiä sen vahingon korjaamiseksi, jonka ihmiset ovat aiheuttaneet Jumalan luomakuntaan”.²² Me kaikki voimme tehdä yhteistyötä Jumalan välikappaleina luomakunnan hoitamiseksi, kukin kulttuurinsa ja kokemuksensa, aloitteidensa ja kykyjensä mukaan.

15. Toivon, että tämä kiertokirje, joka liittyy kirkon yhteiskunnalliseen opetukseen, auttaa meitä tunnistamaan edessämme olevan haasteen suuruuden, kiireellisyyden ja kauneuden. Ensiksi kuvaan lyhyesti nykyisen ekologisen kriisin eri näkökohtia, tarkoitukseni omaksua nykyisin käytettävissä olevan tieteellisen tutkimuksen parhaat tulokset, antaa niiden koskettaa meitä syvästi ja laskea konkreettista perustaa seuraavalle eettiselle ja hengelliselle polulle. Sitten otan esille joitakin juutalais-kristillisestä perinteestä nousevia periaatteita, jotta sitoutumisemme ympäristöön olisi johdonmukaisempaa. Sen jälkeen pyrin löytämään nykytilanteen juuret, jotta ei pohdittaisi vain oireita vaan myös niiden syvempiä aiheuttajia. Näin voimme esittää ekologisen lähestymistavan, joka eri ulottuvuuksissaan yhdistää ihmisen erityisaseman tässä maailmassa ja hänen suhteensa ympäröivään todellisuuteen. Tämän mietiskelyn valossa esitän joitakin laajempia vuoropuhelu- ja toimintaehdotuksia, jotka koskevat paitsi meitä jokaista myös kansainvälistä politiikkaa. Lopuksi, koska olen vakuutunut siitä, että muutokseen tarvitaan motivaatiota ja kasvatustulosprosessi, ehdotan joitakin kristillisen hengellisen kokemuksen aarteen innoittamia ohjeita ihmisenä kypsymiseen.

22 Eteläisen Afrikan katolisten piispojen konferenssi, *Pastoral Statement on the Environmental Crisis* (5. syyskuuta 1999).

16. Vaikka jokaisessa luvussa onkin oma aiheensa ja metodologiansa, ne toistavat uudelta kannalta edellisissä luvuissa käsiteltyjä tärkeitä kysymyksiä. Tämä koskee erityisesti tiettyjä aiheita, jotka esiintyvät kautta koko tämän kiertokirjeen. Niitä ovat esimerkiksi läheinen yhteys köyhien ja maapallon haurauden välillä; vakaumus, että kaikki maailmassa liittyy läheisesti yhteen; kritiikki teknologiasta johtuvia uusia paradigmoja ja vallan muotoja kohtaan; kehoitus etsiä uusia tapoja talouselämän ja edistyksen ymmärtämiseen; jokaisen luodun oma arvo; ekologian inhimillinen merkitys; vilpittömien ja rehellisten keskustelujen tärkeys; kansainvälisen ja paikallisen politiikan vakava vastuu; kertakäyttökulttuuri ja uusi elämäntapa. Näitä aiheita ei käsitellä yhdellä kertaa loppuun, vaan niihin palataan yhä uudelleen täydentäen.

Ensimmäinen luku

MITÄ KODISSAMME TAPAHTUU

17. Teologiset tai filosofiset mietteet ihmiskunnan ja maailman tilanteesta saattavat kuulostaa toistuvalla ja abstraktilla viestillä, ellei niitä esitetä uudella tavalla lähtien nykykontekstista ja siitä, mikä siinä on ennen kokematon ihmiskunnan historiassa. Ennen kuin käsittelen sitä, kuinka usko tuo mukanaan uusia innoitteita ja vaatimuksia maailmaa kohtaan, jonka osa olemme, pysähdyn lyhyesti pohdiskelemaan sitä, mitä yhteisessä kodissamme tapahtuu.

18. Jatkuva ihmiskunnan ja maapallon muutosten kiihtyminen liittyy nykyään elämän- ja työrytmien intensiivisemmiksi tulemiseen, jota espanjaksi jotkut kutsuvat termillä "*rapidación*" (nopeutuminen). Vaikka muutos onkin osa monimutkaisten järjestelmien dynamiikkaa, nopeus johon ihmisen teot sen nykyään pakottavat on ristiriidassa biologisen evoluution luonnollisen hitauden kanssa. Tähän liittyy se ongelma, että tämän jatkuvan ja nopean muutoksen päämäärät eivät välttämättä

ole suunnattuja yhteiseen hyvään ja kestäväan, kokonaisvaltaiseen inhimilliseen kehitykseen. Muutos on jotakin toivottavaa, mutta siitä tulee huolestuttavaa, jos se johtaa maailman ja ihmiskunnan suuren osan elämänlaadun huononemiseen.

19. Järjettömän edistykseen ja ihmisen kykyihin luottamisen ajanjakson jälkeen osa yhteiskunnasta on tullut paremmin tietoiseksi: voidaan havaita kasvavaa tajua ympäristökysymyksistä ja luonnonsuojelusta ja lisääntyvää aitoa ja tuskallista huolta siitä, mitä planeetallamme tapahtuu. Käykäämme lyhyesti, toki epätäydellisesti, läpi kysymyksiä, jotka nykyään aiheuttavat levottomuutta ja joita emme enää voi kätkeä maton alle. Tarkoituksena ei ole tietojen kokoaminen tai uteliaisuuden tyydyttäminen vaan tuskallinen tietoiseksi tuleminen, kyky muuttaa omaksi kärsimykseksemme se, mitä maailmassa tapahtuu, ja näin huomata, mitä jokainen meistä voi tehdä.

I Saastuminen ja ilmastonmuutos

Saastuminen, jätteet ja kertakäyttökulttuuri

20. On saastumista, joka koskee ihmisiä päivittäin. Ilmakehän saasteille altistuminen tuottaa laajoja terveysvaikutuksia erityisesti köyhimmille ja aiheuttaa miljoonia ennenaikaisia kuolemia. Esimerkiksi ruoanlaitossa tai lämmityksessä käytettyjen polttoaineiden korkeiden savumäärien hengittäminen sairastuttaa. Tähän liittyy kaikkia koskeva liikenteen, teollisuuspäästöjen, maaperän ja veden happamoitumista aiheuttavien aineiden, lannoitteiden, hyönteismyrkkujen, sienimyrkkujen, rikkaruohomyrkkujen ja yleensä myrkyllisten torjunta-aineiden aiheuttama saastuminen. Liike-elämään liit-

tyvän teknologian esitetään olevan ainoa ratkaisu ongelmiin, mutta se ei kykene näkemään asioiden välillä olevien moninaisten suhteiden salaisuutta ja siksi toisinaan ongelmia ratkaistessaan luo niitä lisää.

21. On pohdittava myös jätteiden aiheuttamaa saastumista, mukaan lukien eri ympäristöjen ongelmajätteet. Vuosittain tuotetaan satoja miljoonia tonneja jätteitä, joista suuri osa ei ole biohajoavia: kotitalousjätteet ja kaupalliset jätteet, rakennus- ja purkujätteet, kliiniset jätteet, elektroniikka- ja teollisuusjätteet, erittäin myrkylliset ja radioaktiiviset jätteet. Maa, kotimme, näyttää yhä enemmän muuttuvan valtavaksi kaatopaikaksi. Monissa osissa planeettaamme iäkkäät ihmiset valittavat aiemmin kauniiden maisemien olevan nyt roskien peitossa. Niin teollisuusjätteet kuin kaupungeissa ja maaseudulla käytetyt kemialliset aineetkin saattavat aiheuttaa biokertymistä paikallisten asukkaiden elimistössä, vaikka myrkyllisten aineiden esiintymismäärät noissa paikoissa olisivatkin pieniä. Usein toimenpiteisiin ryhdytään vasta sitten, kun ihmisten terveydelle on aiheutunut peruuttamatonta vahinkoa.

22. Nämä ongelmat liittyvät läheisesti kertakäyttökulttuuriin, joka vaikuttaa niin syrjäytettyihin ihmisiin kuin nopeasti roskaksi muuttuviin asioihin. Huomatkaamme esimerkiksi se, että suurin osa tuotetusta paperista heitetään pois eikä sitä kierrätetä. Meidän on vaikea tunnistaa sitä, että luonnon ekosysteemien toiminta on esimerkillistä: kasvit yhteyttävät ravinteita, jotka ruokkivat kasvinsyöjiä; ne puolestaan ruokkivat lihansyöjiä, jotka tuottavat suuren määrän orgaanista jätettä, joka taas synnyttää uuden kasvisukupolven. Teollisuusysteemi sitä vastoin ei ole kehittänyt tuotanto- ja kulu- tuskierroon päätteeksi kykyä hyödyntää ja kierrättää jätteitä ja

sivutuotteita. Emme ole vielä pystyneet omaksumaan tuotantokiertomallia, joka takaisi resurssit kaikille ja tuleville sukupolvillekin ja joka edellyttää uusiutumattomien luonnonvarojen käytön rajoittamista mahdollisimman paljon, kulutuksen kohtuullisuutta, käytön tehokkuutta, uudelleenkäyttöä ja kierrätystä. Tämän kysymyksen kohtaaminen olisi koko planeettaamme vahingoittavan kertakäyttökulttuurin vastustamista, mutta huomaamme, että edistysaskeleet tähän suuntaan ovat vielä vähäisiä.

Ilmasto, yhteinen hyvä

23. Ilmasto on yhteinen hyvä. Se kuuluu kaikille ja on kaikkia varten. Globaalilla tasolla se on monimutkainen systeemi, joka liittyy useisiin ihmiselämälle välttämättömiin olosuhteisiin. Vakaa tieteellinen konsensus viittaa huolestuttavaan ilmastosysteemin lämpenemiseen, johon viime vuosikymmeninä on liittynyt jatkuva merenpinnan nousu. On vaikea olla yhdistämättä sitä äärimmäisten sääilmiöiden lisääntymiseen, vaikka jokaiselle yksittäiselle ilmiölle ei voitaisikaan osoittaa tieteellisesti määriteltävissä olevaa syytä. Ihmiskunnan on tullava tietoiseksi siitä, että tarvitaan elämän-, tuotanto- ja kulutustapojen muutosta tuon lämpenemisen tai ainakin sitä aiheuttavien tai kiihdyttävien inhimillisten syiden vastustamiseksi. On totta, että siihen liittyy muitakin tekijöitä (kuten vulkaaninen toiminta, maan kiertorata ja akseli, auringon aktiivisuus). Mutta lukuisat tieteelliset tutkimukset viittaavat siihen, että suurin osa viime vuosikymmenten globaalista lämpenemisestä johtuu kasvihuonekaasupitoisuuksien kasvamisesta (hiilidioksidi, metaani, typpioksiduuli ja muut) ennen kaikkea ihmisen toiminnan tuloksena. Niiden pitoisuuden kasvu ilmakehässä estää maapallolta avaruuteen poistuvaa lämpösäteilyä. On-

gelmaa pahentaa erityisesti intensiiviseen fossiilisten polttoaineiden käyttöön perustuva kehitysmalli, johon maailman energiamalli keskittyy. Toinen ratkaiseva tekijä ovat lisääntyneet maankäytön muutokset, erityisesti metsähakkuut maanviljelyskäyttöä varten.

24. Lämpeneminen vaikuttaa hiilen kiertokulkuun. Se synnyttää kierteen, joka pahentaa tilannetta entisestään ja vaikuttaa olennaisten resurssien, kuten juomaveden, energian ja lämpimämpien alueiden maanviljelystuotteiden saatavuuteen. Se aiheuttaa sen, että osa planeetan biodiversiteetistä kuolee sukupuuttoon. Jäätiköiden sulaminen voi johtaa vaaralliseen metaanikaasun vapautumiseen, ja jäätyneen orgaanisen materiaalin hajoaminen voi edelleen kiihdyttää hiilidioksidipäästöjä. Trooppisten metsien menetys pahentaa asioita, koska ne auttaisivat vähentämään ilmastonmuutosta. Hiilidioksidin aiheuttama saastuminen happamoittaa meriä ja vaarantaa merten ravintoketjun. Jos nykytendenssi jatkuu, vuosisatamme todistaa ennennäkemättömiä ilmastonmuutoksia ja ennen kokemattomia ekosysteemien tuhoa, joilla on vakavia seurauksia meille kaikille. Esimerkiksi merenpinnan kohoaminen voi johtaa äärimmäisen vakaviin tilanteisiin ottaen huomioon sen, että neljännes maailman väestöstä elää merenrannoilla tai niiden läheisyydessä ja suurin osa suurkaupungeista sijaitsee rannikkoalueilla.

25. Ilmastonmuutos on globaali ongelma, johon liittyy vakavia ympäristö-, yhteiskunnallisia, taloudellisia, hyödykkeiden jakautumista koskevia ja poliittisia vaikutuksia. Se on yksi ihmiskunnan tärkeimmistä nykyhaasteista. Raskaimmat vaikutukset koskevat lähivuosikymmeninä todennäköisesti kehittyviä maita. Monet köyhät elävät alueilla, joihin lämpe-

nemiseen liittyvät ilmiöt erityisesti vaikuttavat, ja heidän toimeentulokeinonsa ovat voimakkaasti riippuvaisia luonnonvaroista ja ekosysteemin palveluista, kuten maanviljelyksestä, kalastuksesta ja metsätaloudesta. Heillä ei ole muuta taloudellista toimintaa tai resursseja, jotka auttaisivat heitä sopeutumaan ilmastonmuutokseen tai kohtaamaan luonnonkatastrofeja, ja heidän pääsyinsä yhteiskunnan palveluihin ja suojaan ovat hyvin rajalliset. Ilmastonmuutokset aiheuttavat esimerkiksi eläin- ja kasvikunnan muutoksia, joihin ne eivät aina voi sopeutua, ja tämä puolestaan vaikuttaa köyhimpien tuotantomahdollisuuksiin ja pakottaa heidät jättämään kotinsa epävarmoina omasta ja lastensa tulevaisuudesta. Ympäristön rappeutumisen pahentamaa kurjuutta pakenevien siirtolaisten määrä on traagisesti kasvanut. Kansainväliset sopimukset eivät tunnusta heitä pakolaisiksi; he joutuvat kestävämpään taakseen jättämänsä elämän menetykset vailla mitään laillista suojaa. Valitettavasti välinpitämättömyys näiden kaikkialla maailmassa tapahtuvien tragedioiden edessä vain kasvaa. Se, että emme reagoi näihin veljiemme ja sisartemme kohtaloihin on merkki siitä, että olemme kadottaneet vastuuntunnon kansainvälisistä, vastuuntunnon, jolle jokainen kansalaisyhteiskunta perustuu.

26. Monet niistä, joilla on enemmän resursseja ja taloudellista tai poliittista valtaa, näyttävät keskittyvän ongelmien peitteilyyn tai oireiden kätkemiseen pyrkien vain vähentämään joi-takin ilmastonmuutosten kielteisiä vaikutuksia. Mutta monet näistä oireista viittaavat siihen, että vaikutukset vain pahenevat, jos jatkamme nykyisiä tuotanto- ja kulutusmalleja. Siksi on välttämätöntä kehittää poliittisia linjauksia, jotta lähivuosina hiilidioksidipäästöjä ja muiden saastuttavien kaasujen päästöjä vähennettäisiin jyrkästi, esimerkiksi korvaamal-

la fossiilisia polttoaineita ja kehittämällä uusiutuvia energi-
anlähteitä. Maailmanlaajuisesti puhtaan ja uusiutuvan ener-
gian saatavuus on vähäistä. Sopivia varastointiteknologioita
on vielä kehitettävä. Joissakin maissa on tapahtunut huomata-
tavaa edistystä, vaikka suhteellisesti se ei vielä olekaan mer-
kittävää. On myös investoitu tuotantotapoihin ja liikennevä-
lineisiin, jotka kuluttavat vähemmän energiaa ja edellyttävät
vähemmän raaka-aineita, kuten myös energiatehokkuutta
parantaviin rakennusmenetelmiin ja korjausrakentamiseen.
Nämä hyvät käytännöt eivät edelleenkään ole laajalle levin-
neitä.

II Vesikysymys

27. Toiset nykytilannetta osoittavat tekijät liittyvät luonnonva-
rojen riittävyteen. Tiedämme hyvin, että on mahdotonta yl-
läpitää kehittyneimpien maiden ja yhteiskunnan rikkaimpien
osien nykyistä kulutustasoa. Siellä tuhlaus ja roskeen heittä-
minen on saavuttanut ennennäkemättömät mittasuhteet. Pla-
neetan riistämisen rajat on jo ylitetty, emmekä sittenkään ole
ratkaisseet köyhyyden ongelmaa.

28. Puhdas juomavesi on ensisijaisen tärkeä kysymys, koska
se on välttämätöntä ihmiselämälle ja maan ja vesistöjen eko-
systeemeille. Makean veden lähteet ovat välttämättömiä ter-
veydenhuollolle, maanviljelykselle ja teollisuudelle. Veden
saatavuus on ollut kauan suhteellisen jatkuvaa, mutta nykyi-
sin monin paikoin kysyntä ylittää kestävän tarjonnan, millä
on vakavia lyhyt- ja pitkäkestoisia seurauksia. Suurkaupun-
git, jotka ovat riippuvaisia merkittävistä vesivarastoista, kär-
sivät ajoittaisesta vedenpuutteesta, ja kriittisinä aikoina ve-

sihuolto ei aina toimi asianmukaisesti ja puolueettomasti. Julkisen vesihuollon puutteita on erityisesti Afrikassa, jossa suurilla väestönosilla ei ole pääsyä turvalliseen juomaveteen tai he kärsivät kuivuudesta, joka vaikeuttaa ruoantuotantoa. Joissakin maissa tietyillä alueilla vettä on yltäkyllin ja toiset alueet kärsivät vakavista puutteista.

29. Erityisen vakava ongelma on köyhien saatavilla olevan juomaveden laatu. Se aiheuttaa paljon kuolemia päivittäin. Köyhien keskuudessa ovat yleisiä veteen liittyvät sairaudet, mukaan lukien mikro-organismien ja kemiallisten aineiden aiheuttamat sairaudet. Punatauti ja kolera, joita riittämättömät hygieniapalvelut ja huonot vesivarastot aiheuttavat, ovat merkittävä kärsimyksen ja lapsikuolleisuuden syy. Monilla alueilla pohjavesi on vaarassa saastua kaivostoiminnan, maanviljelyksen ja teollisuuden toiminnan takia, erityisesti maissa, joissa sääntely ja ohjaus on riittämätöntä. Ei ole kyse vain tehdasjätteistä. Monin paikoin yleisesti käytetyt pesuaineet ja kemialliset tuotteet virtaavat jatkuvasti jokiin, järviin ja meriin.

30. Saatavilla olevan veden laadun jatkuvasti huonontuessa joissakin paikoissa kasvaa pyrkimys yksityistää tämä harvinainen resurssi ja muuttaa se markkinalakien alaiseksi kauppatavaraksi. Todellisuudessa *pääsy turvalliseen juomaveteen on olennainen, perustavanlaatuisen ja yleismaailmallinen ihmisoikeus, koska se määrittää ihmisten henkiinjäämistä, ja siksi se on edellytys muiden ihmisoikeuksien harjoittamiselle*. Tämä maailma on vakavassa sosiaalisessa velassa köyhiä kohtaan, joilla ei ole pääsyä juomaveteen, koska *heiltä kielletään oikeus elämään loukkaamattoman arvokkuutensa mukaisesti*. Tätä velkaa maksetaan osittain käyttämällä varoja puhtaan veden ja saniteettipalvelujen tar-

joamiseen köyhille väestönosille. Mutta vettä tuhlataan paitsi kehittyneissä maissa myös niissä kehittyvissä maissa, joilla on suuret vesivarastot. Tämä osoittaa, että vesikysymys on osin koulutus- ja kulttuurikysymys, koska puuttuu tietoisuutta tällaisen toiminnan vakavuudesta suuren epätasa-arvon kontekstissa.

31. Veden väheneminen aiheuttaa elintarvikkeiden ja muiden vedenkäytöstä riippuvaisten tuotteiden hinnan nousua. Jotkut tutkimukset ovat varoittaneet akuutin vedenpuutteen uhkaavan muutamien vuosikymmenten kuluessa, ellei kii-reellisesti toimita. Ympäristövaikutukset saattaisivat koskea miljardeja ihmisiä, ja on ennakoitavissa, että suurten monikansallisten yritysten hallitsemat vesivarat tulevat olemaan yksi tämän vuosisadan suurimmista konfliktinaiheista.²³

III Biodiversiteetin menetyt

32. Myös maan resursseja riistetään liian lyhytnäköisten talous-, kaupankäynti- ja tuotantomallien vuoksi. Metsien katoaminen merkitsee samalla sellaisten lajien katoamista, jotka tulevaisuudessa saattaisivat olla äärimmäisen tärkeitä resursseja paitsi ravinnonsaannin myös sairauksien parantamisen ja muiden tarkoitusten kannalta. Eri lajeilla on geenejä, jotka voivat olla tulevaisuuden avainresursseja inhimillisten tarpeiden tai ympäristöongelmien ratkaisemiseksi.

33. Eri lajeja ei kuitenkaan pidä ajatella vain mahdollisina hyödynnettävinä ”resursseina”, unohtaen, että niillä on arvo

23 Vrt. puhe FAO:n henkilökunnalle (20. marraskuuta 2014): AAS 106 (2014), 985.

itsessäänkin. Vuosittain katoaa tuhansia kasvi- ja eläinlajeja, joita emme enää voi tuntea ja joita lapsemme eivät voi nähdä, koska ne on ainiaaksi menetetty. Enemmistö niistä kuolee sukupuuttoon ihmisen toimintaan liittyvistä syistä. Meidän takiamme tuhannet lajit eivät enää anna olemassaolollaan kunniaa Jumalalle eivätkä ne voi välittää meille omaa sanoansa. Meillä ei ole oikeutta tähän.

34. Ehkä meitä häiritsee enemmän tieto jonkin nisäkäs- tai lintulajin sukupuutosta, koska ne ovat näkyvämpiä. Mutta ekosysteemin hyvän toiminnan kannalta välttämättömiä ovat myös sienet, levät, madot, pikkuhyönteiset, matelijat ja lukemattomat mikro-organismit. Jotkut harvinaiset lajit, joita yleensä ei huomata, ovat tärkeässä roolissa tietyn paikan tasapainon säätelijöinä. On totta, että ihmisen on puuttuttava asiaan, kun geosysteemi saavuttaa kriittisen vaiheen. Mutta nykyään ihmisen toiminta luonnon kaltaisessa monimuotoisessa todellisuudessa on sellaista, että jatkuvat ihmisen aiheuttamat katastrofit aiheuttavat uutta ihmisen toimintaa. Ihmisen toiminnasta tulee kaikkialla olevaa, kaikkine riskeineen. Syntyy kierre, jossa ihmisen toiminta jonkin vaikeuden voittamiseksi usein lopulta pahentaa tilannetta. Esimerkiksi monet linnut ja hyönteiset, jotka kuolevat sukupuuttoon myrkyllisten torjunta-aineiden takia, ovat itse asiassa maataloudelle hyödyllisiä, ja niiden katoamista on ratkaistava jollakin teknologisella keksinnöllä, jolla luultavasti on uusia haittavaihtokutuksia. Tiedemiesten ja teknikkojen ponnistukset ihmisen aiheuttamien ongelmien ratkaisemiseksi ovat kiitettäviä, joskus ihailtaviakin. Mutta maailmaa tarkkaillessamme havaitsemme, että tämä ihmisen asioihin puuttuminen, joka usein palvelee talouselämän ja kulutuksen etuja, todellisuudessa aiheuttaa maamme köyhtymistä ja kurjistumista, rajoittumista

ja harmaantumista, ja samalla teknologian kehitys ja kulutus-
tarjonta kasvavat rajattomasti. Näyttää siltä, että kuvittelem-
me voivamme korvata korvaamattoman kauneuden, jota
emme saa takaisin, toisella kauneudella, jonka olemme itse
luoneet.

35. Arvioitaessa jonkin taloudellisen toiminnan ympäristövai-
kutuksia on tavallista pohtia vaikutuksia maaperään, veteen
ja ilmaan, mutta aina ei tutkita kunnolla vaikutuksia biodi-
versiteettiin, ikään kuin joidenkin lajien tai eläin- tai kasvi-
ryhmien menetys olisi vähemmän tärkeää. Tiestöt, peltojen
raivaus, aitaaminen, vesialtaat ja muut rakennelmat vievät
luonnollisia elinympäristöjä ja joskus pirstovat niitä niin, että
eläinpopulaatiot eivät voi siirtyä muualle tai liikkua vapaasti
ja joitakin lajeja uhkaa sukupuutto. On olemassa vaihtoehto-
ja, jotka ainakin vähentävät näiden töiden haittavaikutuksia,
kuten ekologisten käytävien luominen, mutta vain harvoissa
maissa esiintyy tällaista huolta ja huomiota. Joidenkin lajien
kaupallisessa hyväksikäytössä ei aina oteta huomioon niiden
lisääntymistapaa, jotta välttyttäisiin kantojen liialta vähenty-
miseltä ja sen seurauksena ekosysteemin epätasapainolta.

36. Huoli ekosysteemeistä vaatii kauaskatseisuutta, koska et-
sittäessä vain nopeaa ja helppoa taloudellista voittoa ekosys-
teemien säilyminen ei kiinnosta ketään. Mutta itsekkään vä-
linpitämättömyyden aiheuttamien vahinkojen hinta on paljon
saavutettavissa olevaa taloudellista hyötyä korkeampi. Laji-
en katoamisessa tai vakavassa vaarantumisessa puhumme ar-
voista, joiden hintaa ei voi laskea. Saatamme olla raskaan epä-
oikeudenmukaisuuden mykkiä todistajia, jos kuvittelemme
hyötyvämmä panemalla muun ihmiskunnan, nykyisen ja tule-
van, maksamaan ympäristön tuhoutumisen korkean hinnan.

37. Joissakin maissa on edistytty suojelualueiden luomisessa sekä maalle että valtameriin. Niissä on kielletty kaikki sellainen ihmisen toiminta, joka saattaisi muuttaa alueiden ominaisuuksia tai alkuperäisrakennetta. Biodiversiteetin hoitamisessa asiantuntijat korostavat erityishuomiota lajirikkaita alueita, kotoperäisiä lajeja sekä harvinaisia tai vähän suojeltuja lajeja kohtaan. Tietyt paikat vaativat erityistä huolenpitoa, koska ne ovat erityisen tärkeitä maailmanlaajuisen ekosysteemin kannalta tai koska niissä on merkittäviä vesivaroja, jotka varjelevat muita elämänmuotoja.

38. Muistakaamme vaikkapa biodiversiteetiltään rikkaita planeettamme keuhkoja, Amazonin sademetsää ja Kongon allasta, tai pohjavesivarastoja ja jäätiköitä. Niiden tärkeys koko planeetan ja ihmiskunnan tulevaisuuden kannalta on hyvin tunnettu. Trooppisten sademetsien ekosysteemien biodiversiteetti on hyvin monimutkainen ja sitä on lähes mahdoton tuntea täysin. Mutta kun sademetsiä poltetaan tai raivataan viljelysmaan lisäämiseksi, muutamassa vuodessa katoaa lukemattomia lajeja tai nämä alueet muuttuvat kuiviksi aavikoiksi. On säilytettävä herkkä tasapaino näistä alueista puhuttaessa, koska ei voida myöskään jättää huomiotta suunnattomia globaaleja talousintressejä, jotka alueiden suojelemisen verukkeella saattavat vaarantaa kansallisen määräysvallan. On todellakin "ehdotuksia Amazonin alueen kansainvälistämisestä, mikä palvelee ainoastaan ylikansallisten yritysten etua".²⁴ On kiitettävä kansainvälisiä toimijoita ja kansalaisjärjestöjä, jotka edistävät ihmisten tietoisuutta ja tekevät kriittistä yhteistyötä oikeutettuja painostuskeinoja käyttäen, jotta jokainen hallitus täyttäisi oman korvaamattoman velvollisuutensa suojella

24 Latinalaisen Amerikan ja Karibian piispojen V yleiskokous, Aparecidan asiakirja (29. kesäkuuta 2007), 86.

maansa ympäristöä ja luonnonvaroja taipumatta kyseenalaisten paikallisten tai kansainvälisten intressien edessä.

39. Luonnonmetsien korvaamista viljelymetsillä, jotka yleensä ovat yhden puulajin viljelmiä, ei usein arvioida asianmukaisesti. Todellisuudessa se voi vakavasti vahingoittaa biodiversiteettiä, joka ei sopeudu istutettuun lajiin. Myös kosteikot, joita muutetaan maanviljelysmaiksi, menettävät valtavan biodiversiteettinsä. Joillakin rannikkoalueilla huolenaiheena on mangrovemetsien ekosysteemien katoaminen.

40. Valtameret eivät ainoastaan sisällä suurta osaa maapallon vesistä, vaan niissä on myös valtava määrä eliölajeja, joista monet ovat vielä meille tuntemattomia ja uhattuja eri syistä. Jokien, järvien, merten ja valtamerten vedenalaista elämää, joka ruokkii suuren osan maailman väestöstä, uhkaa hallitsematon kalastus, joka johtaa tiettyjen lajien jyrkkään vähenemiseen. Vieläkin jatkuvasti kehitetään valikoivia kalastusmenetelmiä, joissa suurin osa saaliista heitetään hukkaan. Erityisen uhattuja ovat meriorganismit, jotka jäävät meiltä huomaamatta, kuten tietyt planktoneliöt, jotka ovat tärkeä osa meren ravintoketjua ja joista ihmisravinnoksi käytetyt lajitkin lopulta ovat riippuvaisia.

41. Trooppisissa ja subtrooppisissa merissä esiintyy koralliriuttoja, joita voi verrata kuivan maan suuriin metsiin, koska niissä esiintyy arviolta miljoona eri lajia mukaan lukien kalat, ravut, nilviäiset, sienieläimet ja levät. Monet nykymaailman koralliriutoista ovat jo köyhtyneitä tai jatkuvasti tuhoutumassa: "Kuka on muuttanut meren ihmeellisen maailman veden-

alaisiksi hautausmaiksi vailla elämää ja väriä?"²⁵ Tämä ilmiö johtuu suurelta osin saastumisesta, joka saavuttaa meretkin seurauksena metsien tuhoutumisesta, yhden lajin maanviljelyksestä, teollisuusjätteistä ja tuhoisista kalastusmenetelmistä, erityisesti syanidia ja dynamiittia käyttävistä. Sitä kiihdyttää valtamerten lämpötilan kohoaminen. Kaikki tämä auttaa meitä ymmärtämään, että luontoon kohdistuvalla toiminnalla saattaa olla seurauksia, joita emme ensi näkemältä huomaa, ja tiettyjen luonnonvarojen riistämisen hintana on turmeltuminen, joka saavuttaa valtamerten pohjatkin.

42. On välttämätöntä investoida paljon enemmän tutkimukseen ymmärtääksemme paremmin ekosysteemien toimintaa ja arvioidaksemme oikein minkä tahansa merkittävän ympäristönmuutoksen muuttuvia vaikutustekijöitä. Koska kaikki luodut ovat keskenään yhteydessä, niiden jokaisen arvo on ihailen tunnustettava. Me kaikki luodut olennot tarvitsemme toisiamme. Jokainen alue on vastuussa tämän perheen hoitamisesta, ja siksi alueiden on tutkittava tarkasti niissä esiintyvät lajit, kehitettävä suojeleohjelmia ja -strategioita ja kiinnitettävä erityisesti huomiota lajeihin, jotka ovat vaarassa kuolla sukupuuttoon.

IV Ihmiselämän laadun heikkeneminen ja yhteiskunnan rappeutuminen

43. Jos otamme huomioon sen, että myös ihminen on yksi tämän maailman luoduista, jolla on oikeus elää ja olla onnellinen, ja että hänellä on erityinen arvokkuus, emme voi laimin-

25 Filippiinien katolinen piispainkokous, paimenkirje *What is Happening to our Beautiful Land?* (29. tammikuuta 1988).

lyödä ympäristön tuhoutumisen, nykyisen kehitysmallin ja kertakäyttökulttuurin vaikutuksia ihmisten elämään.

44. Nykyään kohtaamme esimerkiksi suhteetonta ja järjestytmätöntä kasvua monissa kaupungeissa, joista on tullut terveyden kannalta asumiskelvottomia paitsi myrkkypäästöjen aiheuttaman saastumisen myös urbaanin kaaoksen, liikenneongelmien ja visuaalisten ja meluhaittojen takia. Monet kaupungit ovat suuria tehottomia rakenteita, jotka kuluttavat liikaa vettä ja energiaa. Jotkut viime aikoinakin rakennetut asuinalueet ovat ahtaita ja sekavia vailla riittävästi viheralueita. Tämän planeetan asukkaita ei ole tarkoitettu elämään yhä enemmän sementin, asfaltin, lasin ja metallin tukahduttamina ilman fyysistä kontaktia luontoon.

45. Joissakin paikoin sekä maaseudulla että kaupungeissa alueiden yksityistäminen on vaikeuttanut asukkaiden pääsyä erityisen kauniille alueille. Toisaalla on luotu "ekologisia" asuinalueita, jotka ovat vain harvojen käytössä ja muita ei päästetä häiritsemään niiden keinotekoista rauhaa. Usein kaupungeissa on paljon kauniita viheralueita tietyillä "turvalisilla" alueilla, mutta sama ei päde vähemmän näkyviin alueisiin, joilla yhteiskunnan hylkäämät asuvat.

46. Globaalin muutoksen yhteiskunnallisiin tekijöihin kuuluvat joidenkin teknologisten innovaatioiden työllisyysvaihtokutukset, yhteiskunnallinen syrjintä, epätasa-arvo energian ja muiden palveluiden saatavuudessa ja kulutuksessa, yhteiskunnan rikkonaisuus, väkivallan lisääntyminen ja uusien yhteiskunnallisen aggression muotojen syntyminen, huume-kauppa ja huumeiden käytön lisääntyminen nuorten keskuudessa, identiteetin menetyt. Muiden muassa nämä ovat merk-

kejä siitä, että kahden viime vuosisadan kasvu ei kaikilta osin ole merkinnyt todellista kokonaisvaltaista edistystä ja elämänlaadun paranemista. Jotkut näistä merkeistä ovat samalla oireita todellisesta yhteiskunnan rapautumisesta, integraation ja sosiaalisen yhteyden siteiden hiljaisesta murtumisesta.

47. Tähän liittyy median ja digitaalisen maailman vaikutus. Kun niistä tulee kaikkialla olevia, ne eivät edistä kykyä elää viisaasti, ajatella syvällisesti, rakastaa jalomielisesti. Menneisyyden suurten viisaiden sanoma on vaarassa hukkuhaajotavan informaatiotulvan meteliin. Meidän on ponnisteltava, jotta nämä mediat edistäisivät ihmiskunnan uutta kulttuurikehitystä eivätkä sen syvällisimmän rikkauten tuhoutumista. Todellista viisautta, mietiskelyn, vuoropuhelun ja ihmisten kohtaamisen hedelmää, ei saavuteta pelkällä tietojen kasamisella, joka lopulta johtaa ylikuormitukseen ja hämmennykseen, eräänlaiseen mentaaliseen saastumiseen. Nykyään on taipumus korvata todellisia suhteita toisten kanssa kaikine niihin liittyvine haasteineen tietynlaisella internetkommunikaatiolla, jossa suhteita voi valita ja poistaa mielivaltaisesti. Tämä synnyttää uudenlaisia keinotekoisia tunteita, joilla on enemmän tekemistä välineiden ja näyttöruutujen kuin ihmisten ja luonnon kanssa. Nykyvälineet mahdollistavat kommunikaation ja tietojen ja kiintymysten jakamisen. Joskus ne kuitenkin estävät meiltä suoran kosketuksen toisen ihmisen ahdistukseen, tuskaan, iloon ja hänen henkilökohtaisten kokemustensa monimutkaisuuteen. Ei ole yllätys, että näiden tuotteiden ylettömän tarjonnan myötä syvä ja surullinen tyytymättömyys ihmissuhteissa ja vahingollinen eristäytyminen lisääntyvät.

V Maailmanlaajuinen epätasa-arvo

48. Ihmisympäristö ja luonnonympäristö tuhoutuvat yhdessä. Emme voi asianmukaisesti taistella ympäristön tuhoutumista vastaan kiinnittämättä huomiota syihin, jotka liittyvät inhimilliseen ja sosiaaliseen tuhoon. Ympäristön ja yhteiskunnan tuhoutuminen koskettavat erityisesti maapallon heikoimpia: ”Sekä tavallinen elämäkokemus että tieteellinen tutkimus osoittavat, että ympäristöä vastaan tehtyjen hyökkäysten vakavimmat seuraukset kärsii köyhin kansanosana.”²⁶ Esimerkiksi kalakantojen ehtyminen rankaisee erityisesti niitä, jotka elävät pienkalastuksesta vailla mahdollisuutta löytää korvaavaa elinkeinoa. Vesien saastuminen koskettaa erityisesti köyhimpiä, jotka eivät voi ostaa pullotettua vettä. Merenpinnan nousu koskettaa erityisesti köyhää rannikkoväestöä, jolla ei ole muuttomahdollisuutta. Nykyisen epätasapainon vaikutus näkyy myös köyhien ennenaikaisissa kuolemissa, resurssien puutteesta johtuvissa konflikteissa ja monissa muissa ongelmassa, joille ei ole riittävästi tilaa maailman toimintasuunnitelmissa.²⁷

49. Haluan todeta, että usein puuttuu selvää tietoisuutta erityisesti syrjäytettyjä koskevista ongelmista. Heitä on suuri osa maapallon asukkaista, miljardeja ihmisiä. Nykyään heidät kyllä mainitaan kansainvälisissä poliittisissa ja taloudellisissa keskusteluissa, mutta usein syntyy vaikutelma, että heidän ongelmiaan käsitellään liitteenä, kysymyksenä joka mainitaan velvollisuudentunnosta tai toissijaisena, ellei sitä

26 Bolivian piispainkokous, paimenkirje ympäristöstä ja inhimillisestä kehityksestä Boliviassa *El universo, don de Dios para la vida* (2012), 17.

27 Vrt. Saksan piispainkokous, yhteiskunnallisten asioiden komissio: *Der Klimawandel: Brempunkt globaler, intergenerationeller und ökologischer Gerechtigkeit* (syyskuu 2006), 28-30.

käsitellä pelkkänä rinnakkaisvahinkona. Konkreettisen toteuttamisen kannalta he ovat yleensä viimeisellä sijalla. Tämä johtuu osin siitä, että monet ammatillaiset, mielipidevaikuttajat, viestintävälineet ja valtakeskukset ovat vaurilla kaupunkialueilla kaukana köyhistä ja vailla suoraa kontaktia heidän ongelmiinsa. Nuo vaikuttajat elävät ja ajattelevat korkean kehitystason ja elämänlaadun mukavuudesta käsin, jota enemmistö maailman väestöstä ei voi saavuttaa. Tämä fyysisen kontaktin ja kohtaamisen puute, jota joskus edistää kaupunkiemme eriytyminen, johtaa omantunnon turtumiseen ja puolueellisiin analyyseihin, jotka jättävät osan todellisuudesta huomiotta. Joskus tätä esiintyy yhdessä "vihreän" ajattelun kanssa. Mutta nykyään meidän on tunnustettava, että *todellisesta ekologisesta lähestymistavasta tulee aina sosiaalinen lähestymistapa*, jonka on otettava oikeudenmukaisuus osaksi ympäristökeskustelua, jotta kuullaan *niin maan huuto kuin köyhien huutokin*.

50. Köyhien ongelmien ratkaisemisen ja toisenlaisen maailman ajattelemisen sijasta jotkut tyytyvät ehdottamaan syntyvyyden vähentämistä. Kehittyviin maihin kohdistuu kansainvälistä painostusta, joka asettaa talousavun ehdoksi tietynlaisen "lisääntymisterveyspolitiikan". Mutta "vaikka onkin totta, että väestön ja käytettävissä olevien resurssien epätasainen jakautuminen luo ongelmia kehityksen ja ympäristön kestäväen käytön kannalta, on tunnustettava, että väestönkasvu on täysin yhteen sovitettavissa kokonaisvaltaisen ja solidaarisen kehityksen kanssa".²⁸ Se, että syytetään väestönkasvua eikä joidenkin äärimmäistä valikoivaa kulutuskäyttäytymistä on tapa välttää ongelmien kohtaamista. Niin

28 Paavillinen oikeudenmukaisuuden ja rauhan neuvosto, Kirkon yhteiskunnallisen opetuksen kompendium, 483.

pyritään oikeuttamaan nykyistä jakomallia, jossa vähemmistö uskoo oikeudekseen kuluttaa mittakaavassa, jota on mahdotonta yleistää, koska maapallolla ei olisi tilaa edes sellaisen kulutuksen aiheuttamille jätteille. Lisäksi tiedämme, että arviolta kolmannes tuotetuista elintarvikkeista heitetään hukkaan, ja ”poisheitetty ruoka on köyhän ruokapöydästä varastamista”.²⁹ Joka tapauksessa on varmaa, että on kiinnitettävä huomiota väestön alueellisen jakautumisen tasapainoon sekä kansallisella että globaalilla tasolla, koska kulutuksen lisääntyminen voi johtaa monimutkaisiin alueellisiin tilanteisiin ympäristön saastumiseen, liikenteeseen, jätehuoltoon, resursien menetykseen ja elämänlaatuun liittyvien ongelmien takia.

51. Epäoikeudenmukaisuus ei koske vain yksilöitä vaan kokonaisia maita. Se velvoittaa ajattelemaan kansainvälisten suhteiden etiikkaa. Erityisesti maapallon pohjois- ja eteläosien välillä on todellista ”ekologista velkaa”, joka liittyy kaupankäynnin epätasapainoon ekologisine seurauksineen ja luonnonvarojen suhteettomaan käyttöön, jota jotkut maat ovat kauan harjoittaneet. Raaka-ainevienti teollistuneen pohjoisen markkinoiden tyydyttämiseksi on aiheuttanut paikallisia vahinkoja kuten elohopean aiheuttamaa saastumista kulta-kaivoksilla tai rikkidioksidin aiheuttamaa saastumista kuparikaivoksilla. Erityisesti on laskettava koko maailman ympäristötilan käyttö kaasumuotoisten jätteiden varastointiin, jotka ovat kasautuneet kahden vuosisadan aikana ja synnyttäneet tilanteen, joka nyt koskettaa kaikkia maailman maita. Joidenkin rikkaiden maiden valtavan kulutuksen aiheuttama lämpeneminen vaikuttaa maailman köyhimpiin alueisiin

29 Katekeesi (5. kesäkuuta 2013): *Insegnamenti* 1/1 (2013), 280.

erityisesti Afrikassa, jossa lämpötilan nousulla yhdessä kuivuuden kanssa on tuhoisia vaikutuksia maanviljelykseen. Tähän liittyvät myrkyllisten kiinteiden ja nestemäisten jätteiden vienti kehittyviin maihin ja yritysten saastuttava toiminta – yritysten, jotka toimivat vähemmän kehittyneissä maissa tavalla, jolla ne eivät voisi toimia kotimaissaan, joihin ne taas kasaavat pääomansa. ”Toteamme, että tällä tavoin toimivat yritykset ovat usein monikansallisia ja tekevät täällä sitä, mikä niille ei ole sallittua kehittyneissä maissa tai niin kutsutussa ensimmäisessä maailmassa. Lopettaessaan toimintansa ja lähtiessään maasta ne yleensä jättävät jälkeensä suuria inhimillisiä ja ympäristövahinkoja, kuten työttömyyttä, autioituneita kyliä, joidenkin luonnonvarojen ehtymistä, metsämaan vähenemistä, maanviljelyksen ja paikallisten lajien kasvatuksen köyhtymistä, avolouhoksia, tuhottuja kukkuloita, saastuneita jokia ja muutamia sosiaalitöitä, joita ei voi enää jatkaa.”³⁰

52. Köyhien maiden ulkomaanvelasta on tullut kontrollin väline, mutta samoin ei tapahdu ekologisen velan kanssa. Kehittyvät maat, joissa biosfäärin tärkeimmät varannot sijaitsevat, ruokkivat jatkuvasti rikkaimpien maiden kehitystä oman nykyhetkensä ja tulevaisuutensa hinnalla. Etelän köyhien ihmisten maa on rikas ja vähän saastunut, mutta pääsy hyödykkeiden ja elintärkeiden resurssien omistamiseen on heiltä kielletty rakenteellisesti vääristyneen kauppasuhde- ja omistujärjestelmän takia. On välttämätöntä, että kehittyneet maat antavat panoksensa tämän velan ratkaisemiseksi rajoittamalla merkittävästi uusiutumattoman energian käyttöä ja auttamalla köyhempiä maita edistämään kestävästä kehityksen politiikkaa ja ohjelmia. Köyhimmillä mailla ja alueilla on vähemmän

30 Patagonia-Comahuen alueen piispat (Argentiina), jouluviesti 2009, 2.

mahdollisuuksia omaksua uusia ympäristövaikutusten vähentämismalleja, koska niiltä puuttuu valmiuksia ja varoja tarvittavien prosessien kehittämiseen. Siksi meidän on jatkuvasti oltava tietoisia siitä, että ilmastonmuutoksessa on *eriytettyjä vastuita* ja kuten Yhdysvaltain piispat sanoivat, on kiinnitettävä enemmän huomiota ”erityisesti köyhien, heikkojen ja haavoittuvien tarpeisiin keskustelussa, jota voimakkaampien intressit usein hallitsevat”.³¹ On vahvistettava tietoisuutta siitä, että olemme yksi ainoa ihmisperhe. Ei ole poliittisia tai sosiaalisia rajoja tai muureja, jotka sallisivat meidän eristäytyä. Siksi ei myöskään ole sijaa välinpitämättömyyden globalisatiolle.

VI Vaimeat reaktiot

53. Nämä tilanteet aiheuttavat sisar maan valitushuutoja, jotka yhtyvät maailman hylättyjen ihmisten valituksiin vedoten meitä muuttamaan suuntaa. Emme koskaan ole kohdelleet kaltoin ja loukanneet yhteistä kotiamme niin paljon kuin viimeksi kuluneina kahtena vuosisatana. Meidät on kutsuttu olemaan Isän Jumalan välineitä, jotta planeettamme olisi sellainen kuin hän luodessaan tarkoitti ja vastaisi hänen rauhan, kauneuden ja täyteen suunnitelmaansa. Ongelma on, että meiltä vielä puuttuu tämän kriisin kohtaamiseen tarvittava kulttuuri. Tarvitaan johtajuutta osoittamaan uusia teitä ja vastaamaan nykysukupolven tarpeisiin kaikki huomioon ottaen vaarantamatta tuleviakaan sukupolvia. On välttämätöntä luoda normit, jotka sisältävät loukkaamattomat rajat ja takaavat ekosysteemien suojelemisen, ennen kuin uudet tek-

31 Yhdysvaltain katolinen piispainkokous, *Global Climate Change: A Plea for Dialogue, Prudence and the Common Good* (15. kesäkuuta 2001).

nis-taloudellisesta paradigmasta johtuvat valtarakenteet tuhoavat paitsi politiikan myös vapauden ja oikeudenmukaisuuden.

54. On huomattava, kuinka heikkoja kansainvälisen politiikan reaktiot ovat olleet. Kansainvälisten ympäristöhuippukokousten epäonnistumisesta käy ilmi, kuinka politiikka on teknologian ja rahamarkkinoiden alamainen. On liikaa erityisintressejä. Talousintressit voittavat helposti yhteisen hyvän ja manipuloivat informaatiota, jotta niiden suunnitelmiin ei puututa. Siksi *Aparecidan asiakirja* pyytää, että "luonnonvaroja käsiteltäessä eivät saa voittaa talousryhmien intressit, jotka järjettömästi tuhoavat elämän lähteitä".³² Talouselämän ja teknologian liitto päättyy sulkemaan pois kaiken, mikä ei kuulu niiden välittömiin intresseihin. Niinpä voi odottaa pinnallista retoriikkaa, yksittäisiä ihmisystävällisiä tekoja tai yrityksiä osoittaa välittävänsä ympäristöstä, kun taas todellisuudessa mikä tahansa yhteiskunnallisten järjestöjen pyrkimys muutokseen nähdään romanttisten unelmoijien aiheuttamana häiriönä tai torjuttavana esteenä.

55. Vähä vähältä jotkut maat edistyvät huomattavasti, kehittävät tehokkaampia kontrollimenetelmiä ja taistelevat vilpittömästi korruptiota vastaan. Kansojen ekologinen tietoisuus on kasvanut, vaikka se ei riitäkään muuttamaan haitallisia kulutustottumuksia, jotka eivät näytä vähenevän vaan laajenevan ja kehittyvän. Yksinkertainen esimerkki on ilmastointilaitteiden kasvava käyttö ja tehokkuus. Välitöntä voittoa etsivät markkinat herättävät niiden lisääntyvää kysyntää. Maapal-

32 Latinalaisen Amerikan ja Karibian piispojen V yleiskokous, *Aparecidan asiakirja* (29. kesäkuuta 2007), 471.

loa ulkoapäin tarkkaileva ihmettelisi tällaista toimintaa, joka usein vaikuttaa itsetuhoiselta.

56. Samaan aikaan talousvalta pyrkii jatkuvasti oikeuttamaan nykyistä maailmanjärjestystä, jossa etusijalla ovat spekulatio ja taloudellisen voiton tavoittelu kontekstista, ihmisen arvokkuudesta ja ympäristövaikutuksista piittaamatta. Näin käy ilmi, että ympäristön turmeltuminen ja inhimillinen ja eettinen turmeltuminen liittyvät yhteen. Monet sanovat, että eivät tiedä tekojensa olevan moraalittomia, koska jatkuvat häiriötekijät vievät meiltä rohkeuden katsoa rajallisen ja äärellisen maailmamme todellisuutta. Siksi nykyään ”kaikki se, mikä on haavoittuvaista, kuten ympäristö, on puolustuskyvytön jumalaksi korotettujen, ainoaksi säännöksi tehtyjen markkinoiden edessä”.³³

57. On ennakoitavissa, että tiettyjen resurssien ehtyessä luodaan otolliset olosuhteet uusille sodille, vaikka ne kätketäänkin jaloihin päämääriin. Sota aiheuttaa aina vakavia vahinkoja ympäristölle ja kansojen kulttuuririkkauksille. Ydinaseita ja biologisia aseita ajatellen riskit ovat valtavia. ”Huolimatta siitä, että kansainväliset sopimukset kieltävät kemiallisen, bakteriologisen ja biologisen sodankäynnin, tosiasia on, että laboratoriotutkimukset jatkuvat uusien, luonnon tasapainoa muuttavien hyökkäysaseiden kehittämiseksi.”³⁴ Politiikan on kiinnitettävä enemmän huomiota uusien konfliktien ja niihin johtavien syiden ennakoimiseen ja ratkaisemiseen. Mutta talousintresseihin liittyvä valta vastustaa näitä ponnistuksia

33 Apostolinen kehotuskirje *Evangelii gaudium* (24. marraskuuta 2013), 56: AAS 105 (2013), 1043.

34 Johannes Paavali II, viesti maailman rauhanpäivää varten 1990, 12: AAS 82 (1990), 154.

kaikkein eniten, ja poliittisilta suunnitelmilta puuttuu usein kaukokatseisuutta. Miksi nykyään halutaan pitää kiinni vallasta, joka tullaan muistamaan kyvyttömyydestä toimia silloin kun niin olisi kiireesti ja välttämättä täytynyt tehdä?

58. Joistakin maista löytyy myönteisiä esimerkkejä ympäristöparannuksista, kuten vuosikymmeniä saastuneina olleiden jokien tervehtymisestä, luonnonmetsien toipumisesta, maisemien kaunistumisesta ympäristöparannustöiden takia, esteettisesti kauniista rakennuksista, saastuttamattoman energiantuotannon edistyksistä, julkisen liikenteen parannuksista. Nämä teot eivät ratkaise globaaleja ongelmia, mutta ne vahvistavat, että ihminen kykenee edelleen myönteiseen toimintaan. Hänet on luotu rakastamaan, ja rajoituksineenkin hän saa aikaan anteliaita, solidaarisia ja huolehtivia tekoja.

59. Samaan aikaan kasvaa pinnallinen tai näennäinen ekologia, joka tukee turtunutta, ajattelematonta vastuuttomuutta. Kuten usein tapahtuu syvien kriisien aikana, jolloin rohkeita päätöksiä tarvittaisiin, on kiusaus ajatella, että se mitä tapahtuu ei ole varmaa. Pinnalliselta kannalta katsottuna asiat eivät näytä niin vakavilta muutamista näkyvistä saastumisesta ja tuhon merkeistä huolimatta, ja maapallon nykyolosuhteet voivat säilyä kauan. Tämä välttely auttaa säilyttämään elämän-, tuotanto- ja kulutustapamme nykyisellään. Näin ihminen ruokkii itsetuhoisia paheitaan: pyrkii olemaan näkemättä ja tunnistamatta, viivyttää tärkeitä päätöksiä ja teeskentelee, että mitään ei tapahdu.

VII Eri mielipiteet

60. Lopuksi toteamme, että tilanteesta ja sen mahdollisista ratkaisuista on eri näkemyksiä ja ajatusmalleja. Toisessa ääripäässä jotkut puolustavat edistysmyyttiä mihin hintaan tahansa ja uskovat, että ekologiset ongelmat ratkeavat yksinkertaisesti uusilla teknisillä ratkaisuilla ilman eettisen pohdinnan ja syvällisten muutosten tarvetta. Toisessa ääripäässä jotkut ovat sitä mieltä, että ihmislaji on missä hyvänsä toiminnassaan pelkkä uhka ja vaarantaa maailmanlaajuisen ekosysteemin. Siksi on vähennettävä ihmisten läsnäoloa maapallolla ja estettävä heidän kaikenlainen toimintansa. Näiden ääripäiden väliltä olisi tunnistettava mahdolliset tulevat skenaariot, koska ei ole yhtä ainoaa tietä ratkaisuun. Tämä mahdollistaa monenlaiset lähestymistavat, joista voidaan käydä vuoropuhelua kokonaisvaltaisia ratkaisuja etsien.

61. Monissa konkreettisissa kysymyksissä kirkon ei ole syytä ehdottaa lopullista ratkaisua. Kirkko ymmärtää, että sen on kuunneltava ja edistettävä tieteenharjoittajien rehellistä keskustelua ja kunnioitettava erilaisia mielipiteitä. Tarvitsee kuitenkin vain vilpittömästi katsoa todellisuutta nähdäkseen, että yhteinen kotimme on vakavasti tuhoutumassa. Toivo kehottaa meitä tunnistamaan, että on aina ulospääsytie, että voimme aina vaihtaa suuntaa, että voimme aina tehdä jotakin ongelmien ratkaisemiseksi. Voidaan kuitenkin nähdä merkkejä katkeamispisteestä muutosten ja tuhon nopeuden takia. Niitä ilmenee sekä alueellisissa luonnonkatastrofeissa että yhteiskunta- ja talouskriiseissä, koska maailman ongelmia ei voi analysoida ja selittää irrallisina. On alueita, jotka jo ovat erityisvaarassa, ja katastrofiennustuksista huolimatta on ainakin varmaa, että nykyinen maailmanjärjestys on monelta kannal-

ta kestämatön, koska olemme lakanneet ajattelemasta inhimillisen toiminnan päämääriä. ”Jos katsomme maapallomme alueita, huomaamme heti, että ihmiskunta on pettänyt Jumalan odotukset.”³⁵

35 Johannes Paavali II, katekeesi (17. tammikuuta 2001), 3: *Insegnamenti* 24/1 (2001), 178.

Toinen luku

LUOMISEN EVANKELIUMI

62. Miksi tähän kaikille hyvän tahdon ihmisille suunnattuun asiakirjaan sisältyy myös uskonvakaumuksia käsittelevä luku? Olen tietoinen siitä, että jotkut poliitikot ja ajattelijat torjuvat painokkaasti ajatuksen Luojusta tai pitävät sitä epäolennaisena. Siksi he pitävät irrationaalisena myös sitä rikasta panosta, jonka uskonnot voivat tarjota kokonaisvaltaisen ekologian ja ihmissuvun täyden kehityksen kannalta. Toisinaan uskontojen ajatellaan olevan alakulttuuri, jota on vain suvaittava. Kuitenkin tiede ja uskonto, joilla on omat lähestymistapansa todellisuuteen, voivat käydä intensiivistä, kumpaakin hyödyttävää vuoropuhelua.

I Uskon tarjoama valo

63. Ottaen huomioon ekologisen kriisin monimutkaisuuden ja sen moninaiset syyt meidän on tunnustettava, että ratkaisut

eivät voi syntyä vain yhdestä ainoasta tavasta tulkita ja muuttaa todellisuutta. On kunnioitettava myös kansojen monenlaisia kulttuuririkkauksia, niiden taidetta ja runoutta, sisäistä elämää ja spiritualiteettia. Jos halutaan todella rakentaa sellaista ekologiaa, joka korjaa kaiken tuhoamamme, mitään tieteenhaaraa tai viisaudenlajia ei pidä jättää huomiotta, ei edes uskonnollista viisautta, jolla on oma kielensä. Katolinen kirkko on avoin vuoropuhelulle filosofisen ajattelun kanssa, mikä mahdollistaa erilaiset uskon ja järjen synteetit. Sosiaalisissa kysymyksissä tämän voi todeta kirkon yhteiskunnallisen opeutuksen kehittymisestä, jota aina kutsutaan rikastumaan uusista haasteista lähtien.

64. Vaikka tämä kiertokirje on avoin vuoropuhelulle kaikkien kanssa, jotta yhdessä etsisimme teitä vapauteen, haluan alusta saakka osoittaa, kuinka uskonvakaumukset antavat kristityille ja osin myös muille uskoville syitä pitää huolta luonnosta ja heikommista veljistä ja sisarista. Jos jo se tosiasia, että olemme ihmisiä, saa meidät pitämään huolta ympäristöstä, jonka osa olemme, ”erityisesti kristityt huomaavat, että heidän tehtävänsä luomakunnassa ja velvollisuutensa luontoa ja Luojaa kohtaan ovat osa heidän uskoaan”.³⁶ Siksi on hyväksi ihmiskunnalle ja maailmalle, että me uskovat tunnistamme paremmin vakaumuksistamme johtuvat ekologiset velvoitteet.

II Raamatun kertomusten viisaus

65. Esittämättä tässä kokonaista luomisen teologiaa kysykäämme, mitä suuret Raamatun kertomukset kertovat meil-

36 Johannes Paavali II, viesti maailman rauhanpäivää varten 1990, 15: AAS 82 (1990), 156.

le ihmisen ja maailman suhteesta. Ensimmäisen Mooseksen kirjan ensimmäisessä kertomuksessa luomistyöstä Jumalan suunnitelmaan sisältyy ihmiskunnan luominen. Miehen ja naisen luomisen jälkeen sanotaan, että ”Jumala katsoi kaikkea tekemäänsä, ja kaikki oli hyvää” (1. Moos. 1:31). Raamattu opettaa, että jokainen ihmisolento on luotu rakkaudesta ja tehty Jumalan kuvaksi ja kaltaisuuteen (vrt. 1. Moos. 1:26). Tämä toteamus osoittaa meille jokaisen ihmispersoonan suunnattoman arvokkuuden. Hän ”ei ole vain jotakin, vaan joku. Hän pystyy tuntemaan itsensä, olemaan oma herransa, antamaan itsensä vapaaehtoisesti ja solmimaan suhteita toisiin persooniin”.³⁷ Pyhä Johannes Paavali II muistutti, kuinka Luojan erityinen rakkaus jokaista ihmisolentoa kohtaan ”antaa hänelle äärettömän arvokkuuden”.³⁸ Ne, jotka työskentelevät ihmisen arvokkuuden puolustamiseksi, löytävät kristinuskosta syvällisimmät syyt tähän tehtävään. Kuinka ihmeellistä varmuutta onkaan se tieto, että yhdenkään ihmisen elämä ei huku epätoivoiseen kaaokseen pelkän sattuman hallitsemassa maailmassa tai mielettömästi toistuvissa kiertokuluissa! Luoja voi sanoa meistä jokaiselle: ”Jo ennen kuin sinut äidinkohdussa muovasin, minä tunsin sinut” (Jer. 1:5). Meidät on synnytetty Jumalan sydämessä ja siksi ”jokainen meistä on Jumalan ajatuksen hedelmää. Jokainen meistä on tahdottu, jokainen on rakastettu, jokainen on välttämätön”.³⁹

66. Ensimmäisen Mooseksen kirjan luomiskertomukset sisältävät symbolisella ja narratiivisella kielellään syvällisiä opetuksia ihmiselämästä ja sen historiallisesta todellisuudesta.

37 Katolisen kirkon katekismus, 357.

38 Vrt. Angelus Osnabrückissa vammaisten kanssa 16. marraskuuta 1980: *Insegnamenti* 3/2 (1980), 1232.

39 Benedictus XVI, saarna Pietarin palveluviran juhlallisen aloittamisen yhteydessä (24. huhtikuuta 2005): AAS 97 (2005), 711.

Nämä kertomukset viittaavat siihen, että ihmiselämä perustuu kolmeen perustavanlaatuihin suhteeseen, jotka liittyvät kiinteästi toisiinsa: suhde Jumalaan, lähimmäiseen ja maahan. Raamatun mukaan nämä kolme elintärkeää suhdetta ovat rikkoutuneet paitsi ulkonaisesti myös sisällämme. Tuo rikkoutuminen on synti. Sopusointu Luojan, ihmiskunnan ja kaiken luodun välillä tuhoutui, koska yritimme ottaa Jumalan paikan kieltäytyen pitämästä itseämme rajallisina luotuina. Tämä tosiasia väärästi myös luonnoltaan käskyt ottaa maa valtaamme (vrt. 1. Moos. 1:28) ja viljellä ja varjella sitä (vrt. 1. Moos. 2:15). Sen tuloksena alun perin harmoninen suhde ihmisen ja luonnon välillä muuttui ristiriidaksi (vrt. 1. Moos. 3:17-19). Siksi on merkittävää, että sopusointu, jossa pyhä Franciscus Assisilainen eli kaikkien luotujen kanssa, on tulkittu tuon rikkoutumisen parantamiseksi. Pyhä Bonaventura sanoi, että yleismaailmallisessa sovinnossa kaikkien luotujen kanssa pyhä Franciscus jollakin tavalla palasi alkuperäisen viattomuuden tilaan.⁴⁰ Kaukana tästä synty ilmenee nykyisin kaikella tuhovoimallaan sodissa, väkivallassa ja kaltoinkohtelussa, heikoimpien hylkäämisessä ja hyökkäyksissä luontoa vastaan.

67. Me emme ole Jumala. Maa on edeltänyt meitä ja se on lahjoitettu meille. Siksi voimme vastata syytökseen, että juutalais-kristillinen ajattelu olisi ensimmäisen Mooseksen kirjan kertomuksesta lähtien, joka kehottaa maan vallitsemiseen (vrt. 1. Moos. 1:28), rohkaissut häikäilemättömästi luonnon hyväksikäyttöä esittäen ihmisen hallitsijana ja tuhoajana. Se ei ole oikea, kirkon ymmärryksen mukainen Raamatun tulkinta. Vaikka onkin totta, että joskus kristityt ovat tulkinneet Raamattua väärin, nykyisin meidän on jyrkästi torjuttava se

40 Vrt. *Legenda Maior*, VIII, 1: FF 1134.

ajatus, että Jumalan kuvaksi luotuina ja maan vallitsemisen käskyn perusteella meillä olisi absoluuttinen hallintavalta muihin luotuihin nähden. On tärkeää lukea Raamatun tekstejä kontekstissaan oikean hermeneutiikan avulla ja muistaa, että ne kehottavat meitä "viljelemään ja varjelemaan" maailman puutarhaa (vrt. 1. Moos. 2:15). Kun "viljeleminen" merkitsee maan kyntämistä ja kylvämistä, "varjeleminen" tarkoittaa suojelemista, hoitamista, säilyttämistä ja valvomista. Se merkitsee vastuullista vastavuoroista suhdetta ihmisen ja luonnon välillä. Jokainen yhteisö voi ottaa maan hyvydestä sen, mitä tarvitsee elääkseen, mutta yhteisöllä on myös velvollisuus suojella maata ja taata sen jatkuva hedelmällisyys tuleville sukupolville. Lopulta "Herran on maa" (Ps. 24:1), hänelle kuuluvat "maa ja kaikki, mitä maan päällä on" (5. Moos. 10:14). Siksi Jumala torjuu kaikki pyrkimykset absoluuttiseen omistusoikeuteen: "Älköön maata ainaiseksi myytäkö, sillä maa on minun ja te olette muukalaisia ja vieraita minun luonani" (3. Moos. 25:23).

68. Tämä vastuu maasta, joka kuuluu Jumalalle, merkitsee, että ihminen, jolla on ymmärrys, kunnioittaa luonnonlakeja ja herkkää tasapainoa tämän maailman luotujen välillä, koska Jumala "on ne käskyllään luonut. Hän pani ne paikoilleen ainiaaksi, hän sääti niille järkkymättömät lait" (Ps. 148:5b-6). Tästä seuraa, että Raamatun lainsäädäntö antaa ihmiselle erilaisia ohjeita paitsi suhteesta toisiin ihmisiin myös suhteesta muihin eläviin olentoihin: "Jos näet aasin tai härän tielle kaatuneena, älä kulje ohi ... Jos kulkiessasi näet puussa tai maassa linnunpesän, jossa on poikaset tai munat sekä emo makaa-massa niiden päällä, älä ota emoa poikasineen" (5. Moos. 22:4, 6). Samoin seitsemännen päivän lepo ei ole vain ihmistä varten, vaan myös siksi, "että härkäsi ja aasisi voivat levätä" (2.

Moos. 23:12). Näin huomaamme, että Raamattu ei anna sijaa tyrannisoivalle ihmiskeskeisyydelle, joka ei välitä muista luoduista.

69. Voimme käyttää asioita vastuullisesti, mutta meitä kutsutaan tunnistamaan, että muilla elävillä olennoilla on oma arvonsa Jumalan edessä ja ”jo pelkällä olemassaolollaan ne ylittävät ja kirkastavat Jumalaa”,⁴¹ jotta Herra saisi iloita kaikista teoistaan (vrt. Ps. 104:31). Ainutlaatuisen arvokkuutensa ja saamansa ymmärryksen vuoksi ihmisolento on kutsuttu kunnioittamaan luomakuntaa sisäisine lakeineen, koska ”viisaudella Herra loi maan perustan” (Sananl. 3:19). Nykyisin kirkko ei sano turhan yksinkertaisella tavalla, että muut luodut olisivat täysin alistettuja ihmisen hyväälle, ikään kuin niillä ei olisi arvoa itsessään ja voisimme tehdä niille mitä mielimme. Saksan piispat totesivat, että muiden luotujen suhteen ”voisi sanoa, että *oleminen* on ensisijaista *hyödyksi olemiseen* nähden”.⁴² Katekismus kiistää suoraan ja voimakkaasti vääristyneen ihmiskeskeisyyden: ”Kaikella luodulla on oma hyvytensä ja täydellisyytensä ... Erilaiset luodut olennot heijastavat Jumalan tahtomassa itsenään olemisessaan, kukin tavallaan, säteen Jumalan äärettömästä viisaudesta ja hyvydestä. Siksi ihmisen tulee kunnioittaa jokaisen luodun hyvää luontoa ja varoa käyttämästä niitä vastoin niiden omaa järjestystä.”⁴³

70. Kertomuksessa Kainista ja Abelista näemme, että kateus sai Kainin toimimaan äärimmäisen epäoikeudenmukaisesti veljeään kohtaan. Se taas rikkoi suhteen Kainin ja Jumalan ja

41 Katolisen kirkon katekismus, 2416.

42 Saksan piispainkokous, *Zukunft der Schöpfung – Zukunft der Menschheit. Erklärung der Deutschen Bischofskonferenz zu Fragen der Umwelt und der Energieversorgung* (1980), II, 2.

43 Katolisen kirkon katekismus, 339.

Kainin ja maan välillä, josta hänet karkotettiin. Tämä tiivistyy dramaattisessa vuoropuhelussa Jumalan ja Kainin välillä. Jumala kysyi: "Missä on veljesi Abel?" Kain väittää, ettei tiedä, ja Jumala jatkaa: "Mitä oletkaan tehnyt! Etkö kuule, kuinka veljesi veri huutaa minulle maasta? Nyt olet kirottu etkä voi jäädä tänne" (1. Moos. 4:9-11). Se, että torjun velvoitteen viljellä ja pitää yllä oikeaa suhdetta lähimmäiseen, jonka hoitamisesta ja varjelemisesta olen vastuussa, tuhoaa sisäisen suhteeni itseäni, toisiin, Jumalaan ja maahan. Kun kaikki nämä suhteet torjutaan, kun maassa ei enää ole oikeudenmukaisuutta, Raamatun mukaan kaikki elämä on vaarassa. Näin meille opettaa kertomus Nooasta, kun Jumala uhkaa pyyhkiä maan päältä ihmiskunnan, joka on jatkuvasti kyvytön elämään oikeudenmukaisuuden ja rauhan korkeiden vaatimusten mukaisesti: "Minä olen päättänyt tehdä lopun kaikesta elollisesta, sillä maa on ihmisten takia täynnä väkivaltaa" (1. Moos. 6:13). Näihin vanhoihin syvällisen vertauskuvallisiin kertomuksiin sisältyi jo nykyinen vakaumus: kaikki on suhteessa keskenään ja autenttista oman elämämme ja luontosuhteemme hoitamista ei voi erottaa veljeydestä, oikeudenmukaisuudesta ja uskollisuudesta toisia kohtaan.

71. Vaikka "ihmisten pahuus lisääntyi maan päällä" (1. Moos. 6:5) ja Jumala "katui, että oli tehnyt ihmisen" (1. Moos. 6:6), Jumala päätti kuitenkin avata tien pelastukseen Nooan kautta, joka vielä oli nuhteeton ja oikeamielinen. Näin hän antoi ihmiskunnalle uuden alun mahdollisuuden. Toivon riittää yksi hyvä ihminen! Raamatun traditio osoittaa selvästi, että tämä uusi alku merkitsee Jumalan käden luontoon kirjoittamien rytmien uudelleen löytämistä ja kunnioittamista. Se näkyy esimerkiksi sapattilainsäädännöstä. Seitsemäntenä päivänä Jumala lepäsi kaikesta työstään. Jumala sääti Israelille, että

joka seitsemäs päivä oli vietettävä lepopäivää, sapattia (vrt. 1. Moos. 2:2-3; 2. Moos. 16:23; 20:10). Toisaalta säädettiin myös sapattivuosi Israelille ja sen maalle, joka seitsemäs vuosi (vrt. 3. Moos. 25:1-4), jonka aikana maan annettiin täysin levätä, sitä ei kylvetty ja siitä koottiin vain se, mikä oli elämiseen ja vieraanvaraisuuteen välttämätöntä (vrt. 3. Moos. 25:4-6). Lopulta seitsemän vuosiviikon eli 49 vuoden kuluttua vietettiin riemuvuotta, yleistä anteeksiantoa ja "vapautusta maassa kaikille sen asukkaille" (3. Moos. 25:10). Tämän lainsäädännön kehitys pyrki takaamaan tasapainon ja reiluuden ihmisen suhteissa toisiin ja maahan, jossa hän asui ja teki työtä. Mutta samalla se oli tunnustus siitä, että maan ja sen hedelmien lahja kuului koko kansalle. Niiden, jotka viljelivät ja varjelivat aluetta, täytyi jakaa sen hedelmät erityisesti köyhien, leskien, orpojen ja muukalaisten kanssa: "Kun korjaat maassasi satoa, älä leikkaa pelloiltasi viljaa reunoja myöten äläkä korjaa maahan pudonneita tähkiä leikkuun jälkeen. Älä myöskään suorita jälkikorjuuta viinitarhassasi äläkä poimi maahan varisseita rypäleitä. Jätä ne köyhiä ja muukalaisia varten" (3. Moos. 19:9-10).

72. Psalmi kehottavat toistuvasti ihmistä ylistämään Jumalaa, Luoja, häntä, joka "on levittänyt maan vetten päälle. Iäti kestää hänen armonsa!" (Ps. 136:6). Mutta ne kehottavat ylistykseen myös muita luotuja: "Ylistäkää häntä, aurinko ja kuu, ylistäkää häntä, kirkkaat tähdet! Ylistäkää häntä, korkeimmat taivaat ja taivaankantta kattavat vedet! Ylistäkööt nämä kaikki Herran nimeä, sillä hän on ne käskyllään luonut" (Ps. 148:3-5). Olemme olemassa paitsi Jumalan voimasta myös hänen edessä ja hänen kanssaan. Siksi palvomme häntä.

73. Profeettojen kirjoitukset kehottavat löytämään voimaa vaikeina hetkinä mietiskelemällä väkevää Jumalaa, joka on luonut maailmankaikkeuden. Jumalan ääretön voima ei saa meitä pakenemaan hänen isällistä hellyyttään, sillä hänessä rakkaus ja voima yhdistyvät. Itse asiassa jokainen terve spiritualiteetti merkitsee samanaikaisesti Jumalan rakkauden vastaanottamista ja Herran äärettömän voiman luottavaista palvomista. Raamatussa Jumala, joka vapauttaa ja pelastaa, on sama Jumala, joka loi maailman. Nämä kaksi jumalallisen toiminnan tapaa liittyvät läheisesti ja erottamattomasti toisiinsa: "Oi Herra, Jumalani! Suurella voimallasi ja väkevällä kädelläsi sinä olet luonut taivaan ja maan. Mikään ei ole sinulle mahdotonta! ... Sinä veit kansasi Israelin pois Egyptin maasta ihmeitä ja tunnustekoja tehden" (Jer. 32:17, 21). "Herra on ikuinen Jumala, koko maanpiirin luoja. Ei hän väsy, ei uuvu, tutkimaton on hänen viisautensa. Hän virvoittaa väsyneen ja antaa heikolle voimaa" (Jes. 40:28b-29).

74. Kokemus Babylonian pakkosiirtolaisuudesta synnytti hengellisen kriisin, joka johti syventämään uskoa Jumalaan, korostamaan hänen luovaa kaikkivaltiuuttaan kehottaen kansaa löytämään jälleen toivon onnettomassa tilanteessaan. Vuosisatoja myöhemmin toisena koettelemuksen ja vainon aikana, kun Rooman valtakunta pyrki pakottamaan absoluuttista valtaansa, uskovat löysivät uudelleen lohdutusta ja toivoa kasvavasta luottamuksesta kaikkivaltiaaseen Jumalaan. He lauloivat: "Suuret ja ihmeelliset ovat sinun tekosi, Herra Jumala, Kaikkivaltias! Oikeat ja todet ovat sinun tiesi" (Ilm. 15:3). Jos Jumala pystyi luomaan maailmankaikkeuden tyhjästä, hän pystyy myös puuttumaan tämän maailman kulkuun ja voittamaan kaiken pahan. Siksi epäoikeudenmukaisuus ei ole voitamatonta.

75. Emme voi hyväksyä spiritualiteettia, joka unohtaa kaikkivaltiaan ja luovan Jumalan. Silloin päätyisimme palvomaan muita maailman valtoja tai asettamaan itsemme Jumalan paikalle, jopa tallaamaan rajoituksetta jalkoihimme hänen luomaansa todellisuutta. Paras tapa asettaa ihminen paikalleen ja lopettaa hänen pyrkimyksensä olla maan absoluuttinen hallitsija on palata kuvaan Isästä, maailman Luojusta ja ainoasta Herrasta. Muuten ihminen pyrkii aina pakottamaan todellisuutta omien lakiansa ja kiinnostustensa mukaan.

III Maailmankaikkeuden salaisuus

76. Juutalais-kristillisessä perinteessä ”luomakunta” on enemmän kuin luonto, koska se liittyy Jumalan rakkauden suunnitelmaan, jossa jokaisella luodulla on arvonsa ja merkityksensä. Luontoa pidetään usein järjestelmänä, jota analysoidaan, ymmärretään ja hallitaan, mutta luomakunta voidaan ymmärtää vain lahjana, joka lähtee kaikkien Isän avoimesta kädestä rakkauden valaisemana todellisuutena, joka kutsuu meitä universaaliin yhteyteen.

77. ”Herra on sanallaan luonut taivaat” (Ps. 33:6). Näin meille osoitetaan, että maailma on lähtöisin päätöksestä eikä kaaoksesta tai sattumasta, ja tämä korottaa sitä vielä enemmän. Luova sana ilmaisee vapaan valinnan. Maailmankaikkeus ei syntynyt mielivaltaisesta kaikkivaltiudesta, voiman osoituksesta tai tahdosta korostaa itseään. Luomakunta kuuluu rakkauden järjestykseen. Jumalan rakkaus on kaiken luodun perusyy: ”Sinä rakastat kaikkea olevaa etkä inhoa mitään luomaa – jos jotakin olisit vihannut, et olisi luonut sitä” (Viis. 11:24). Jokainen luotu on Isän hellyyden kohde, Isän, joka antaa sil-

le paikan maailmassa. Jopa vähäisimmänkin olennon katoava elämä on hänen rakkautensa kohde, ja noina muutamana olemassaolon sekuntina hän ympäröi sen kiintymyksellään. Pyhä Basileios Suuri sanoi, että Luoja on myös "mittaamaton hyvyys"⁴⁴, ja Dante Alighieri puhui "rakkaudesta, josta liikkuvat aurinko ja tähdet".⁴⁵ Siksi luoduista asioista voi nousta "hänen rakastavaan laupeuteensa saakka".⁴⁶

78. Samalla juutalais-kristillinen ajattelu on demytologisoinut luonnon. Luonnon loistoa ja valtavuutta ei lakattu ihailemasta, mutta sitä ei enää pidetty luonteeltaan jumalallisena. Näin korostuu entisestään velvollisuutemme sitä kohtaan. Paluu luontoon ei voi tapahtua ihmisen vapauden ja vastuun hinnalla. Ihminen on osa maailmaa ja hänen on viljeltävä kykyjään suojellakseen sitä ja kehittääkseen sen mahdollisuuksia. Tunnistamalla luonnon arvon ja haurauden ja samalla Luojan meille antamat kyvyt voimme nykyään lopultakin jättää taaksemme modernin myytin rajattomasta materiaalisesta edistyksestä. Hauras maailma, jonka Jumala uskoi ihmisen hoitoon, haastaa älykkyyttämme tunnistamaan, kuinka meidän on suunnattava, harjoitettava ja rajoitettava valtaamme.

79. Tässä maailmankaikkeudessa, joka koostuu avoimista, toistensa kanssa vuorovaikutuksessa olevista systeemeistä, voimme havaita lukemattomia suhteiden ja osallistumisen muotoja. Tämä saa meidät ajattelemaan kokonaisuutta avoimena Jumalan transsendenssille, jonka sisällä se kehittyy. Usko auttaa meitä tulkitsemaan kaiken tapahtuvan merkitys-

44 *Hom. in Hexaemeron*, 1, 2, 10: PG 29, 9.

45 Jumalainen näytelmä, paratiisi, laulu XXXIII, 145.

46 *Benedictus XVI*, katekeesi (9. marraskuuta 2005), 3: *Insegnamenti* 1 (2005), 768.

tä ja salattua kauneutta. Ihminen on vapaa käyttämään älykyyttään positiivisen kehityksen aikaansaamiseen tai uuden pahan, uuden kärsimyksen ja todellisten takaiskujen aiheuttamiseen. Tästä koostuu ihmisen jännittävä ja dramaattinen historia, joka voi muuttua vapautuksen, kasvun, pelastuksen ja rakkauden kukoistukseksi tai johtaa rappeutumiseen ja keskinäiseen tuhoon. Siksi kirkon toiminta ei vain pyri muistuttamaan velvollisuudesta suojella luontoa, vaan ”sen täytyy ennen kaikkea suojella ihmistä hänen itsetuholtaan”.⁴⁷

80. Kuitenkin Jumala, joka tahtoo toimia kanssamme ja laskea yhteistyömme varaan, pystyy myös saamaan aikaan jotakin hyvää tekemästämme pahasta, koska ”Pyhällä Hengellä on ääretön, jumalalliselle mielelle ominainen kekseliäisyys, joka pystyy avaamaan ihmisen tekojen solmut, monimutkaiset ja tutkimattomatkin”.⁴⁸ Jollakin tavalla Jumala halusi rajoittaa itseään luodessaan maailman, joka tarvitsee kehitystä ja jossa monet pahana, vaarallisena tai kärsimyksen aiheuttajana pitämämme asiat ovat itse asiassa osa synnytystuskia, jotka innoittavat meitä yhteistyöhön Luojan kanssa.⁴⁹ Hän on läsnä jokaisen asian sisimmässä asettamatta ehtoja luotunsa autonomialle, ja tähänkin perustuu maallisten todellisuuksien oikeutettu autonomia.⁵⁰ Tämä Jumalan läsnäolo, joka takaa jokaisen olevan pysyvyyden ja kehityksen, on ”luomistyön jat-

47 Benedictus XVI, kiertokirje *Caritas in veritate* (29. kesäkuuta 2009), 51: AAS 101 (2009), 687.

48 Johannes Paavali II, katekeesi (24. huhtikuuta 1991), 6: *Insegnamenti* 14/1 (1991), 856.

49 Katekismus opettaa, että Jumala halusi luoda maailman, joka on ”tiellä” lopullista täydellisyyttään kohti, ja tämä merkitsee epätäydellisyyden ja fyysisen pahan esiintymistä: vrt. Katolisen kirkon katekismus, 310.

50 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, pastoraalikonstituutio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 36.

kumista”.⁵¹ Jumalan Henki on täyttänyt maailmankaikkeuden mahdollisuuksilla, ja siksi asioista itsestään lähtien voi aina versoa jotakin uutta: ”Luonto ei ole muuta kuin tietynlaista taidetta, nimittäin Jumalan taidetta, joka on kirjoitettu asioihin, jonka vuoksi asiat liikkuvat tiettyä päämäärää kohti. Ikään kuin laivanrakennusmestari voisi saada puutavaran itsestään muotoutumaan veneeksi.”⁵²

81. Vaikka oletamme evoluutioprosessien olemassaolon, ihmisolentoon sisältyy uutuus, jota ei täysin voi selittää muiden avoimien systeemien evoluutiosta lähtien. Jokaisella meistä on persoonallinen identiteetti ja kykenemme vuoropuheluun toistemme ja Jumalan kanssa. Ajattelu- ja päättelykyky, luovuus, tulkinta, taiteelliset taidot ja muut kyvyt osoittavat ainutlaatuisuutta, joka ylittää fysiikan ja biologian alat. Se uutuus, että materiaalisen maailmankaikkeuden sisällä syntyy persoonallinen olento, edellyttää Jumalan suoraa toimintaa, erityistä kutsua elämään ja ”sinän” suhteeseen toisen ”sinän” kanssa. Raamatun teksteistä lähtien pidämme persoonaa subjektina, jota ei koskaan voi kutistaa objektin kategoriaan.

82. Olisi kuitenkin erehdys ajatella, että muita eläviä olentoja tulisi pitää pelkkinä ihmisen mielivallalle alistaisina objekteina. Jos luontoa pidetään yksinomaan hyödyn ja intressien kohteena, sillä on vakavia seurauksia myös yhteiskunnalle. Näkemys, joka vahvistaa voimakkaamman mielivallan, on edistänyt valtavaa eriarvoisuutta, epäoikeudenmukaisuutta ja väkivaltaa ihmiskunnan enemmistön keskuudessa, koska resursseista tulee ensimmäisenä paikalle saapuneen tai voimakkaamman omaisuutta: voittaja vie kaiken. Jeesuksen

51 Tuomas Akvinolainen, *Summa Theologiae* I, q. 104, art. 1, ad 4.

52 Id., *In octo libros Physicorum Aristotelis expositio*, lib. II, lectio 14.

ihanne sopusoinnusta, oikeudenmukaisuudesta, veljeydestä ja rauhasta on täysin vastoin tuota mallia. Näin hän sanoi aikansa vallanpitäjiin viitaten: ”Hallitsijat ovat kansojensa herroja ja maan mahtavat pitävät kansoja valtansa alla. Niin ei saa olla teidän keskuudessanne. Joka tahtoo teidän joukossanne tulla suureksi, se olkoon toisten palvelija” (Matt. 20:25-26).

83. Maailmankaikkeuden lopullinen päämäärä on Jumalan täyteys, jonka ylönnousut Kristus, kaikkien asioiden kypsytyksen mitta, on jo saavuttanut.⁵³ Näin löydämme vielä yhden perusteen torjua ihmisen tyrannisoiva ja vastuuton muiden luotujen hallinta. Muiden luotujen lopullinen päämäärä emme ole me. Sen sijaan kaikki kulkevat yhdessä meidän kanssamme ja meidän kauttamme kohti yhteistä päämäärää, joka on Jumala transsendentissa täyteydessä, jossa ylönnousut Kristus ottaa meidät vastaan ja valaisee kaiken. Ihminen, jolla on ymmärrys ja rakkaus ja jota Kristuksen täyteys vetää puoleensa, on kutsuttu johtamaan kaikki luodut Luojaansa luo.

IV Jokaisen luodun viesti koko luomakunnan harmoniassa

84. Korostuksemme, että ihminen on Jumalan kuva, ei pidä saada meitä unohtamaan, että jokaisella luodulla on tehtävänänsä eikä mikään niistä ole tarpeeton. Koko aineellinen maailmankaikkeus on Jumalan rakkauden kieltä, hänen meihin

53 Tälle näkökannalle sijoittuu P. Teilhard de Chardinin panos; vrt. Paavali VI, puhe vierailulla kemiallis-farmaseuttisessa tehtaassa (24. helmikuuta 1966): *Insegnamenti* 4 (1966), 992-993; Johannes Paavali II, kirje isä George V. Coynelle SJ (1. kesäkuuta 1988): *Insegnamenti* 11/2 (1988), 1715; Benedictus XVI, saarna vesperin yhteydessä Aostassa (24. heinäkuuta 2009): *Insegnamenti* 5/2 (2009), 60.

kohdistuvan äärettömän kiintymyksensä kieltä. Maaperä, vesi, vuoret, kaikki on Jumalan syleilyä. Ystävyysuhteemme Jumalaan kehittyy aina jossakin maantieteellisessä paikassa, josta tulee hyvin persoonallinen merkki. Jokaisella meistä on mielessään paikkoja, joiden muistaminen tekee meille hyvää. Vuoristossa kasvanut, lapsena lähteestä juonut, asuinalueensa aukiolla leikkinyt saa takaisin jotakin omasta identiteetistään palatessaan noihin paikkoihin.

85. Jumala on kirjoittanut suurenmoisen kirjan, ”jonka kirjaimet ovat maailmankaikkeudessa olevien luotujen moninaisuus”.⁵⁴ Kanadan piispat ovat hyvin todenneet, että yksikään luotu ei ole tämän Jumalan ilmauksen ulkopuolella: ”Suurenmoisista näköaloista pienimpiin elämänmuotoihin luonto on jatkuvan ihmetyksen ja kunnioituksen lähde. Se on myös jatkuvaa jumalallisen ilmoitusta.”⁵⁵ Japanin piispat puolestaan sanoivat ajatuksia herättäen: ”Jokaisen olemassaolonsa ylitystä laulavan luodun tarkkaileminen on elämistä iloiten Jumalan rakkaudessa ja toivossa.”⁵⁶ Tämä luodun mietiskeleminen saa meidät huomaamaan kaikissa asioissa jonkin opetuksen, jonka Jumala haluaa meille välittää, koska ”luodun uskova mietiskely on myös viestin kuuntelemista, paradoksaalisen ja hiljaisen äänen kuulemista”.⁵⁷ Voimme sanoa, että ”pyhiin kirjoituksiin sisältyvän varsinaisen ilmoituksen rinnalla on jumalallinen ilmeneminen auringon loisteessa ja

54 Johannes Paavali II, katekeesi (30. tammikuuta 2002), 6: *Insegnamenti* 25/1 (2002), 140.

55 Kanadan katolinen piispaikokous, yhteiskunnallisten asioiden komissio, paimenkirje ”*You Love All That Exists... All Things Are Yours, God, Lover of Life*” (4. lokakuuta 2003), 1.

56 Japanin katolinen piispaikokous, *Reverence for Life. A Message for the Twenty-First Century* (1. tammikuuta 2001), 89.

57 Johannes Paavali II, katekeesi (26. tammikuuta 2000), 5: *Insegnamenti* 23/1 (2000), 123.

yön laskeutuessa".⁵⁸ Kiinnittämällä huomiota tähän ilmene-
miseen ihminen oppii tunnistamaan itsensä suhteessa toi-
siin luotuihin: "Minä ilmaisen itseäni ilmaistessani maailmaa;
minä tutkin pyhyittäni yrittäessäni tutkia maailman pyhyyt-
tä."⁵⁹

86. Koko maailmankaikkeus moninaisine suhteineen osoit-
taa parhaiten Jumalan ehtymättömän rikkauden. Pyhä Tuo-
mas Akvinolainen on viisaasti korostanut, että moninaisuus
ja monenlaisuus tulevat "ensimmäisen toimijan tarkoitukses-
ta", joka on tahtonut, että "sen, mikä kustakin puuttuu juma-
lallisen hyvyyden edustamiseen, toiset täydentäisivät"⁶⁰, kos-
ka hänen hyvyyttään "yksi ainoa luotu ei voi asianmukaisesti
edustaa".⁶¹ Siksi meidän on käsitettävä asioiden moninaisuus
niiden monenlaisissa suhteissa.⁶² Minkä tahansa luodun tär-
keys ja merkitys ymmärretään paremmin, jos sitä mietiskel-
lään osana Jumalan koko suunnitelmaa. Näin opettaa katekis-
mus: "Jumalan tahdosta luodut ovat toisistaan riippuvaisia.
Aurinko ja kuu, setri ja kedon kukat, kotka ja varpunen – mitä
moninaisin erilaisuus ja eriarvoisuus luonnossa sanoo, ettei
mikään luotu ole kylliksi itsessään, vaan kaikki luodut ovat
olemassaolossaan toisistaan riippuvaisia, jotta ne toisiaan pal-
vellen täydentäisivät toisiaan."⁶³

87. Kun huomaamme Jumalan heijastuksen kaikessa olemas-
sa olevassa, sydämemme tahtoo ylistää Herraa kaikista hänen

58 Id., katekeesi (2. elokuuta 2000), 3: *Insegnamenti* 23/2 (2000), 112.

59 Paul Ricœur, *Philosophie de la volonté. 2. Finitude et Culpabilité*, Paris 2009, 216.

60 *Summa Theologiae* I, q. 47, art. 1.

61 Ibid.

62 Vrt. *ibid.*, art. 2, ad. 1; art. 3.

63 Katolisen kirkon katekismus, 340.

luoduistaan ja yhdessä niiden kanssa palvoa häntä, kuten pyhän Franciscus Assisilaisen kaunis laulu ilmaisee:

”Ole ylistetty, Herrani,
kaikkien luotujesi kanssa,
varsinkin herramme veli auringon;
hän on päivä, jolla meidät valaiset.
Ja hän on kaunis ja säihkyvä suuressa loistossaan.
Sinun kuvaasi hän kantaa, oi Korkein.
Ylistäkööt sinua, Herrani, sisar kuu ja tähdet,
taivaalle luomasi kirkkaat ja kalliit ja kauniit.
Ylistäkööt sinua, Herrani, veli tuuli
ja ilma ja pilvi ja sees ja säät kaikki,
joilla luotujasi pidät yllä.
Ylistäköön sinua, Herrani, sisar vesi,
hyvin hyödyllinen ja nöyrä ja kallis ja kaino.
Ylistäköön sinua, Herrani, veli tuli,
jolla yötä valaiset;
hän on ihana ja iloinen ja väkevä ja voimallinen.”⁶⁴

88. Brasilian piispat ovat korostaneet, että kaikki luonto pitäisi ilmentää Jumalaa myös on hänen läsnäolonsa paikka. Jo-kaisessa luodussa asuu hänen eläväksitekevä Henkensä, joka kutsuu meitä suhteeseen kanssaan.⁶⁵ Tämän läsnäolon huomaaminen johtaa meitä kehittämään ”ekologisia hyveitä”.⁶⁶ Älkäämme kuitenkaan unohtako, että on myös olemassa ääretön etäisyys Jumalan ja tämän maailman asioiden välillä, jotka eivät omista Jumalan täyteyttä. Muuten emme tekisi luo-

64 Luotujen ylistys (Aurinkolaulu), suomennos katolisesta rukouskirjasta. FF 263.

65 Vrt. Brasilian kansallinen piispainkokous, *A Igreja e a questão ecológica*, 1992, 53-54.

66 *Ibid.*, 61.

duille hyvää, koska emme tunnista niiden omaa autenttista paikkaa ja päätyisimme väärin vaatimaan niiltä jotakin, jota ne pienuudessaan eivät meille voi antaa.

V Yleismaailmallinen yhteys

89. Tämän maailman luodut eivät ole vailla omistajaa: ”Kaikki kuuluu sinulle, sinä, Valtias, rakastat kaikkea elävää” (Viis. 11:26). Tämä johtaa vakaumukseen, että saman Isän luomina me kaikki maailman olennot olemme näkymättömien sieteen yhdistämiä ja muodostamme yleismaailmallisen perheen, suurenmoisen yhteyden, joka innoittaa meitä pyhään, rakastavaan ja nöyrään kunnioitukseen. Haluan muistuttaa, että ”Jumala on yhdistänyt meidät niin läheisesti meitä ympäröivään maailmaan, että maaperän autioituminen on kuin jokaisen sairaus, ja voimme valittaa jonkin lajin kuolemista sukupuuttoon kuin vammautumista”.⁶⁷

90. Tämä ei merkitse kaikkien luotujen asettamista samalle viivalle ja ihmisen erityisarvon riistämistä, arvon, joka samalla merkitsee valtavaa vastuuta. Se ei myöskään merkitse maan jumalallistamista, joka estäisi kutsun tehdä yhteistyötä sen kanssa ja suojella sen heikkoutta. Nämä käsitykset loisivat uutta epätasapainoa estäen kohtaamasta todellisuuden asettamia haasteita.⁶⁸ Joskus ilmenee pakkomielle kieltää ihmispersoonalta minkäänlainen etusija, ja muiden lajien puolesta taistellaan suuremmalla innolla kuin puolustetaan yhtäläistä

67 Apostolinen kehotuskirje *Evangelii gaudium* (24. marraskuuta 2013), 215: AAS 105 (2013), 1109.

68 Vrt. Benedictus XVI, kiertokirje *Caritas in veritate* (29. kesäkuuta 2009), 14: AAS 101 (2009), 650.

arvokkuutta ihmisten kesken. Varmasti meidän on huolestuttava siitä, että muita eläviä olentoja kohdellaan vastuuttomasti, mutta meidän olisi ennen muuta vihastuttava niiden valtavien eriarvoisuuksien takia, joita meidän ihmisten kesken esiintyy, koska siedämme sitä, että jotkut pitävät itseään toisia arvokkaampina. Emme enää huomaa, että jotkut ovat vajonneet tuhoisaan kurjuuteen vailla todellisia mahdollisuuksia tilanteensa parantumiseen, kun taas toiset eivät edes tiedä mitä omaisuudellaan tekisivät, pöyhkeillen turhamaisesti oletetulla ylemmyydellään ja jättäen taakseen sellaisen jätemäärän, joka yleistyessään tuhoaisi planeetan. Käytännössä siedämme sitä, että jotkut ovat enemmän ihmisiä kuin toiset, ikään kuin heillä olisi syntyessään enemmän oikeuksia.

91. Tunne läheisestä yhteydestä muiden luonnon olentojen kanssa ei voi olla aito, jos sydämessä ei samalla ole hellyyttä, myötätuntoa ja huolta ihmisolentoja kohtaan. On ilmeisen epäjohdonmukaista taistella uhanalaisten eläinten kauppaa vastaan, jos samalla on täysin välinpitämätön ihmiskauppaa kohtaan, välittämättä köyhistä tai pyrkii tuhoamaan ei-toivotut ihmiset. Tämä vaarantaa ympäristön puolesta taistelemisen merkityksen. Ei ole sattumaa, että pyhä Franciscus lisää lauluun, jossa ylistää Jumalaa luoduista, myös tämän: "Ylittääkööt sinua, Herrani, ne jotka antavat anteeksi rakkaudesta sinuun." Kaikki liittyy toisiinsa. Siksi tarvitaan ympäristöstä huolehtimisen lisäksi vilpittömää ihmisrakkautta ja jatkuvaa ponnistelua yhteiskunnan ongelmien ratkaisemiseksi.

92. Toisaalta jos sydän on todella avoin yleismaailmalliselle yhteydelle, mitään tai ketään ei ole suljettu pois tästä veljeydestä. Siitä seuraa, että välinpitämättömyys tai julmuus muuta tämän maailman luotuja kohtaan lopulta vaikuttaa jollakin

tavalla myös siihen, kuinka kohtelemme muita ihmisiä. Sydän on yksi, ja sama kurjuus, joka saa kohtelemaan huonosti eläintä, ennen pitkää näkyy myös suhteissamme toisiin ihmisiin. Minkä tahansa luodun kaltoin kohtelu "sotii ihmisen arvokkuutta vastaan".⁶⁹ Emme voi pitää itseämme rakastavina ihmisinä, jos suljemme pois osan todellisuudesta: "Rauha, oikeudenmukaisuus ja luomakunnan suojeleminen ovat kolme toisiinsa liittyvää kysymystä, joita ei voi erottaa yksinään käsiteltäviksi lankeamatta reduktionismiin."⁷⁰ Kaikki on suhteessa toisiinsa, ja kaikki me ihmiset olemme yhtä veljinä ja sisarina suurenmoisella pyhiinvaelluksella, sen rakkauden yhteen liittämistä, jolla Jumala rakastaa jokaista luotuaan ja joka yhdistää meidät hellällä kiintymyksellä veli aurinkoon, sisar kuuhun, veli jokeen ja äiti maahan.

VI Hyödykkeinen yhteinen päämäärä

93. Nykyisin uskovat ja ei-uskovat ovat yhtä mieltä siitä, että maa on olennaisesti yhteistä perintöä, jonka hedelmien on koiduttava kaikkien hyödyksi. Uskoviille tässä on kyse uskollisuudesta Luojalle, koska Jumala loi maailman kaikkia varten. Siksi ekologisiin lähestymistapoihin on sisällyttävä sosiaalinen näkökulma, joka ottaa huomioon vähäosaisimpien perusoikeudet. Yksityisomaisuuden alistaisuus hyvyyksien yleismaailmalliselle päämäärälle ja siten myös yleismaailmallinen oikeus niiden käyttöön on sosiaalisen toiminnan kultainen sääntö ja "koko eettisen ja yhteiskunnallisen järjestyksen

69 Katolisen kirkon katekismus, 2418.

70 Dominikaanisen tasavallan piispainkokous, paimenkirje *Sobre la relación del hombre con la naturaleza* (15. maaliskuuta 1987).

ensimmäinen periaate”.⁷¹ Kristillinen traditio ei ole koskaan tunnustanut oikeutta yksityisomaisuuteen absoluuttiseksi tai loukkaamattomaksi ja on korostanut minkä tahansa yksityisomistusmuodon sosiaalista tehtävää. Pyhä Johannes Paavali II muistutti painokkaasti tästä opetuksesta sanoen, että ”Jumala antoi maan koko ihmisluvulle, jotta se elättäisi kaikki sen jäsenet *sulkematta pois ketään ja asettamatta ketään etusijalle*”.⁷² Nämä ovat vahvoja ja voimakkaita sanoja. Hän huomautti, että ”emme voi kutsua ihmisarvoiseksi sellaista kehitystyötä, joka ei kunnioita eikä edistä myös yksilöllisiä ja yhteisöllisiä, taloudellisia ja poliittisia ihmisoikeuksia, kansakuntien ja kansojen oikeudet mukaan luettuina”.⁷³ Hän selitti hyvin selvästi, että ”kirkko puolustaa kyllä laillista oikeutta yksityisomaisuuteen, mutta opettaa myös yhtä selvästi, että kaikella yksityisomaisuudella on aina yhteiskunnallinen kiinnitys, jotta hyvydet palvelisivat sitä yleistä päämäärää, jonka Jumala niille antoi”.⁷⁴ Siksi hän totesi, että ”ei ole Jumalan suunnitelman mukaista käyttää tätä lahjaa tavalla, jolla sen hyödyt koituvat vain muutamien harvojen osaksi”.⁷⁵ Tämä kyseenalaistaa vakavasti ne epäoikeudenmukaiset tottumukset, joita osalla ihmiskunnasta on.⁷⁶

94. Rikkaalla ja köyhällä on yhtäläinen arvo, sillä ”kumpaisenkin on Herra luonut” (Sananl. 22:2), ”hän on itse luonut

71 Johannes Paavali II, kiertokirje *Laborem exercens* (14. syyskuuta 1981), 19: AAS 73 (1981), 626.

72 Kiertokirje *Centesimus annus* (1. toukokuuta 1991), 31: AAS 83 (1991), 831.

73 Kiertokirje *Sollicitudo rei socialis* (30. joulukuuta 1987), 33: AAS 80 (1988), 557.

74 Puhe Meksikon alkuperäiskansojen ja maatyöläisten (campesinos) edustajille, Cuilapán (29. tammikuuta 1979), 6: AAS 71 (1979), 209.

75 Saarna maanviljelijöiden puolesta vietetyssä messussa, Recife, Brasilia (7. heinäkuuta 1980), 4: AAS 72 (1980), 926.

76 Vrt. viesti maailman rauhanpäivää varten 1990, 8: AAS 82 (1990), 152.

niin ylhäiset kuin alhaiset” (Viis. 6:7), ja ”hän antaa aurinkonsa nousta niin hyvälle kuin pahoille” (Matt. 5:45). Tällä on käytännön seurauksia, kuten Paraguayn piispat totesivat: ”Jokaisella maatyöläisellä on luonnollinen oikeus omistaa kohtuullinen osuus maata, jolle hän voi rakentaa kotinsa ja jolla hän voi tehdä työtä elättääkseen perheensä ja turvatakseen elämänsä. Tämä oikeus on taattava, jotta sen harjoittaminen ei olisi kuvitteellista vaan todellista. Se merkitsee, että omistusoikeuden lisäksi maatyöläisillä on oltava pääsy tekniseen koulutukseen, lainoihin, vakuutuksiin ja tuotteidensa saamiseen markkinoille.”⁷⁷

95. Ympäristö on yhteinen hyvä, koko ihmiskunnan omaisuutta ja kaikkien vastuulla. Joka omistaa siitä osan on vain vastuussa sen hoitamisesta kaikkien hyväksi. Jos emme toimi niin, saamme omalletunnillemme taakan, että olemme kieltäneet elämän toisilta. Siksi Uuden-Seelannin piispat kysyvät, mitä käsky ”älä tapa” merkitsee, kun ”20 % maailman väestöstä kuluttaa resursseja siinä määrin, että köyhiltä kansakunnilta ja tulevilta sukupolvilta varastetaan se, mitä ne eläkkeeseen tarvitsevat”.⁷⁸

VII Jeesuksen katse

96. Jeesus omaksui raamatullisen uskon Jumalaan, Luojaan, ja korostaa perustavanlaatuisia totuuksia: Jumala on Isä (vrt. Matt. 11:25). Keskusteluissa opetuslastensa kanssa Jeesus ke-

77 Paraguayn piispainkokous, paimenkirje *El campesino paraguayo y la tierra* (12. kesäkuuta 1983), 2, 4, d.

78 Uuden-Seelannin piispainkokous, *Statement on Environmental Issues*, Wellington (1. syyskuuta 2006).

hotti heitä tunnistamaan Jumalan isällisen suhteen kaikkiin luotuihinsa ja muistutti heitä liikuttavalla hellyydellä, kuinka jokainen niistä on hänen silmissään tärkeä: "Varpusia saa kahdella kolikolla viisi, eikö niin? Silti Jumala ei unohda yhtäkään niistä" (Luuk. 12:6). "Katsokaa taivaan lintuja: eivät ne kylvä, eivät ne leikkaa eivätkä kokoa varastoon, ja silti teidän taivaallinen Isänne ruokkii ne" (Matt. 6:26).

97. Herra saattoi kutsua toisia kiinnittämään huomiota maailman kauneuteen, koska hän itse oli jatkuvassa yhteydessä luonnon kanssa ja osoitti sille huomiota täynnä kiintymystä ja ihmettelyä. Kulkiessaan maansa kolkasta kolkkaan hän pysähtyi mietiskelemään Isänsä kylvämää kauneutta ja kutsui opetuslapsia huomaamaan asioissa jumalallisen viestin: "Katsokaa tuonne! Vainio on jo vaalennut, vilja on kypsä korjattavaksi" (Joh. 4:35). "Taivasten valtakunta on kuin sinapinsiemen, jonka mies kylvi maahansa. Se on pienin kaikista siemenistä, mutta kun sen taimi kasvaa täyteen mittansa, se on puutarhan kasveista suurin. Lopulta se on kuin puu" (Matt. 13:31-32).

98. Jeesus eli täysin sopuosinnussa luomakunnan kanssa ja se hämmästytti toisia: "Mikä tämä mies on? Häntähän tottelevat tuulet ja aallotkin" (Matt. 8:27). Hän ei näyttäytynyt maailmasta erillään olevana askeettina tai elämän miellyttävien asioiden vihollisena. Hän totesi itsestään: "Ihmisen Poika tuli, hän syö ja juo, ja ihmiset sanovat: 'Mikä syömäri ja juomäri'" (Matt. 11:19). Hän oli etäällä filosofioista, jotka halveksivat ruumista, aineellisuutta ja tämän maailman todellisuutta. Tällainen epäterve dualismi on kuitenkin historian kulussa vaikuttanut huomattavasti joihinkin kristillisiin ajattelijoihin ja vääristänyt evankeliumia. Jeesus teki työtä käsillään ja

oli jokapäiväisessä kontaktissa Jumalan luoman aineen kanssa antaen sille muodon käsityöläistaidoillaan. On huomionarvoista, että tähän tehtävään hän omisti suurimman osan elämästään eläen yksinkertaisesti ja ihailua herättämättä: "Eikö tämä ole se rakennusmies, Marian poika?" (Mark. 6:3). Näin hän pyhitti työn ja antoi sille erityisen arvon meidän kypsymisemme kannalta. Pyhä Johannes Paavali II opetti, että "kestämällä työn vaivaa yhdessä meidän puolestamme ristiinnaulitun Kristuksen kanssa ihminen on tavallaan yhteistyössä Jumalan Pojan kanssa ihmiskunnan lunastamiseksi".⁷⁹

99. Kristillisen todellisuuskäsityksen mukaan koko luomakunnan kohtalo kulkee Kristuksen salaisuuden kautta, joka on läsnä alusta saakka: "Kaikki on luotu hänen kauttaan ja häntä varten" (Kol. 1:16).⁸⁰ Johanneksen evankeliumin esipuhe (Joh. 1:1-18) osoittaa Kristuksen, Jumalan Sanan (*Logos*) luovan toiminnan. Mutta tuo esipuhe yllättää toteamalla, että tämä Sana "tuli lihaksi" (Joh. 1:14). Yksi Kolminaisuuden persoonista tuli luotuun kosmokseen jakaen sen kohtalon ristille saakka. Maailman alusta alkaen, mutta erityisesti inkarnaatiosta alkaen, Kristuksen salaisuus toimii salatulla tavalla luonnon todellisuuden kokonaisuudessa loukkaamatta kuitenkaan sen autonomiaa.

100. Uusi testamentti ei puhu meille ainoastaan maanpäällisestä Jeesuksesta ja hänen konkreettisesta, rakastavasta suhteestaan maailmaan. Se näyttää hänet myös ylösnousseena ja kunniaassa, läsnäolevana kaikessa luodussa universaalilla herruudellaan: "Jumala näki hyväksi antaa kaiken täyteen asua hänessä

79 Kiertokirje *Laborem exercens* (14. syyskuuta 1981), 27: AAS 73 (1981), 645.

80 Siksi pyhä Justinos saattoi puhua "Sanan siemenistä" maailmassa; vrt. *II Apologia* 8, 1-2; 13, 3-6: PG 6,457-458; 467.

sekä hänen välityksellään tehdä sovinnon ja hänen ristinsä verellä vahvistaa rauhan kaiken kanssa, mitä on maan päällä ja taivaissa” (Kol. 1:19-20). Tämä ohjaa meidät katsomaan aikojen loppua, kun Poika luovuttaa Isälle kaiken, niin että ”Jumala on kaikkea kaikissa” (1. Kor. 15:28). Näin tämän maailman luodut eivät enää ole meille pelkkää luonnollista todellisuutta, koska Ylösnoussut kietoo ne salatulla tavalla ja ohjaa niitä päämääränsä täyttymykseen. Samat kedon kukat ja taivaan linnut, joita hän mietiskeli ihmissilmillään, ovat nyt täynnä hänen loistavaa läsnäoloaan.

Kolmas luku

EKOLOGISEN KRIISIN INHIMILLISET JUURET

101. Oireiden kuvailemisesta ei ole meille hyötyä, jos emme tunnista ekologisen kriisin inhimillisiä juuria. Vääristynyt tapa ymmärtää ihmisen elämää ja toimintaa on ristiriidassa todellisuuden kanssa siinä määrin, että tuhoaa sitä. Eikö meidän pitäisi pysähtyä mietiskelemään tätä? Siksi keskityn seuraavaksi hallitsevaan teknokraattiseen paradigmaan ja paikkaan, joka ihmisellä ja hänen toiminnallaan maailmassa siinä on.

I Teknologia: luovuus ja valta

102. Ihmiskunta on siirtynyt uuteen aikakauteen, jossa teknologian valta on tuonut meidät tienristeykseen. Olemme hyötäneet kahdesta valtavien muutosaaltojen vuosisadasta: höyrykone, rautatie, sähkösanoma, sähkö, auto, lentokone,

kemianteollisuus, informaatioteknologia ja viime aikoina digitaalinen vallankumous, robotiikka, bioteknologiat ja nanoteknologiat. On oikein iloita näistä edistysaskeleista ja olla innoissaan jatkuvien uutuuksien meille avaamista laajoista mahdollisuuksista, sillä ”tiede ja teknologia ovat ihmeellinen tulos ihmisen luovuudesta, joka on Jumalan lahja”.⁸¹ Luonnon muuttaminen hyötytarkoituksiin on ollut ihmisluvulle tunnusomaista alusta alkaen, ja näin tekniikka ”ilmaisee ihmishengen sisäisen jännityksen sen koettaessa vähitellen voittaa aineellisia rajoituksia”.⁸² Teknologia on tuonut parannuskeinon lukemattomiin pahuuksiin, jotka piinasivat ja rajoittivat ihmistä. Emme voi olla arvostamatta ja kiittämättä saavutettua edistystä erityisesti lääketieteen, insinööritieteiden ja viestinnän alalla. Ja kuinka voisimme olla huomioimatta monien tiedemiesten ja teknikkojen työtä kestäväää kehitystä edistävien vaihtoehtojen kehittämisessä?

103. Hyvin suunnattu teknotiede ei ainoastaan kykene tuottamaan ihmiselämän laatua todella parantavia asioita kotitaloustuotteista suuriin liikennejärjestelmiin, siltoihin, rakennuksiin ja julkisiin tiloihin. Se kykenee myös tuottamaan kaunista ja saa aineelliseen maailmaan uppoutuneen ihmisen ”hyppäämään” kauneuden maailmaan. Kuka voi kieltää lentokoneiden tai pilvenpiirtäjien kauneuden? Arvokasta taidetta ja musiikkia on tehty uusien teknisten välineiden avulla. Välineiden käyttäjän tarkoittama kauneus ja tuon kauneuden ihailija hyppäävät kohti vain ihmiselle ominaista täyteyttä.

81 Johannes Paavali II, puhe tieteen, kulttuurin ja YK:n yliopiston edustajille, Hiroshima (25. helmikuuta 1981), 3: AAS 73 (1981), 422.

82 Benedictus XVI, kiertokirje *Caritas in veritate* (29. kesäkuuta 2009), 69: AAS 101 (2009), 702.

104. Emme kuitenkaan voi jättää huomiotta sitä, että ydinenergia, bioteknologia, informaatioteknologia, oman DNA:me tuntemus ja muut saavuttamamme mahdollisuudet antavat meille kauhistavan vallan. Tai pikemminkin ne antavat niille, joilla on asiantuntemusta ja erityisesti talousresursseja niiden hyödyntämiseen, vaikuttavan vallan hallita muuta ihmiskuntaa ja koko maailmaa. Ihmiskunnalla ei koskaan ole ollut niin paljon valtaa itseään kohtaan eikä mikään takaa, että sitä valtaa käytetään hyvin, varsinkin jos ajatellaan, kuinka sitä nykyisin käytetään. Tarvitsee vain muistaa 1900-luvun puolivälin atomipommeja tai natsismin, kommunismin ja muiden totalitaaristen järjestelmien teknologiavalikoimaa miljoonien ihmisten surmaamisessa, unohtamatta sitäkään, että nykysodankäynti käyttää yhä tappavampia aseita. Kenen käsissä on näin paljon valtaa ja kenen käsiin se saattaa päätyä? On valtava riski, että se on pienellä osalla ihmiskuntaa.

105. On taipumus uskoa, että "kaikki vallan saaminen on yksinkertaisesti edistystä, turvallisuuden, käytettävyyden, hyvinvoinnin, elinvoiman, arvojen täyteyden lisääntymistä",⁸³ ikään kuin todellisuus, hyvyys ja totuus virtaisivat spontaanisti teknologisesta ja taloudellisesta vallasta. Tosiasia on, että "nykyihminen ei ole saanut kasvatusta vallan oikeaan käyttöön",⁸⁴ koska valtavaan teknologiseen kasvuun ei ole liittynyt ihmisen vastuun, arvojen ja omantunnon kehittymistä. Jokainen aikakausi on taipuvainen olemaan vain heikosti tietoinen omista rajoitteistaan. Siksi on mahdollista, että ihmiskunta ei nykyään käsitä esiintyvien haasteiden vakavuutta, ja "ihmisen mahdollisuus käyttää valtaansa väärin lisääntyy jatkuvasti", kun "vapaudella ei ole normeja, vaan vain ole-

83 Romano Guardini, *Das Ende der Neuzeit*, Würzburg 1965⁹, 87.

84 Ibid.

tettuja hyöty- ja turvallisuustarpeita”.⁸⁵ Ihminen ei ole täysin autonominen. Vapautemme sairastuu, kun se myöntyy alitajunnan, välittömien tarpeiden, itsekkyyden tai väkivallan sokeiden voimien alaisuuteen. Tässä mielessä olemme alastomina ja paljaina oman jatkuvasti kasvavan valtamme edessä vailla välineitä sen kontrolloimiseen. On kyllä pinnallisia mekanismeja, mutta puuttuu tervettä etiikkaa, kulttuurua ja spirituaaliteettia, jotka todella asettaisivat rajat ja opettaisivat selvänäköistä itsehillintää.

II Teknokraattisen paradigman globalisaatio

106. Perusongelma on toinen ja vielä syvällisempi: tapa, jolla ihmiskunta itse asiassa on omaksunut teknologian ja sen kehityksen yhdessä *homogeenisen ja yksiulotteisen paradigman kanssa*. Tässä paradigmassa nousee esiin käsitys subjektista, joka progressiivisesti loogis-rationaalisessa prosessissa käsittelee ja siten omistaa ulkopuolellaan olevan objektin. Tuo subjekti pyrkii asettamaan tieteellis-kokeellisen metodin, joka jo itsessään on omistus-, hallinta- ja muutostekniikkaa. Subjekti on ikään kuin muotoutumattoman täysin manipuloidavissa olevan todellisuuden edessä. Ihmisen puuttumista luonnon kulkuun on ollut aina, mutta kauan siinä oli kyse sopusoinnusta, asioiden itsensä tarjoamien mahdollisuuksien mukaan toimimisesta. Oli kyse sen vastaanottamisesta, mitä luonnon todellisuus itsestään salli ikään kuin kättään ojentaen. Nyt päinvastoin pyritään ottamaan asioista irti kaikki mahdollinen ihmiskätkön pakottamana, pyrkien jättämään huomiotta itse edessä olevan todellisuuden tai unohtamaan sen. Siksi ih-

85 Ibid., 87-88.

minen ja asiat eivät enää ystävyydessä kättele toisiaan vaan niistä on tullut kilpailijoita. Tästä on helppo siirtyä ajatukseen loputtomasta tai rajattomasta kasvusta, joka on kiehtonut taloustieteilijöitä, rahoittajia ja teknologia-asiantuntijoita. Se perustuu valheeseen maan hyvyyksien rajattomasta saatavuudesta, joka johtaa puristamaan siitä kaiken irti. On kyse väärästä oletuksesta, että "on olemassa rajaton määrä energiaa ja hyödynnettäviä keinoja, että niiden välitön uusiutuminen on mahdollista ja että luonnon manipuloimisen negatiiviset vaikutukset voidaan helposti sulauttaa".⁸⁶

107. Siksi voimme todeta, että monien nyky maailman vaikeuksien syynä on joskus tiedostamatonkin taipumus tehdä teknotieteen metodologia ja päämäärät ymmärrysmalliksi, joka ehdollistaa ihmisten elämää ja yhteiskunnan toimintaa. Tämän mallin soveltamisen vaikutukset koko inhimilliseen ja sosiaaliseen todellisuuteen näkyvät ympäristön turmeltumisessa. Mutta se on vain yksi merkki reduktionismista, joka koskettaa ihmiselämää ja yhteiskuntaa kaikissa ulottuvuuksissaan. On tunnistettava, että tekniset tuotteet eivät ole neutraaleja, koska ne luovat kehyksen, joka lopulta ehdollistaa elämäntyyliä ja suuntaa sosiaalisia mahdollisuuksia tiettyjen valtaryhmien intressien mukaan. Tietyt pelkästään välineellisiltä näyttävät valinnat ovat todellisuudessa päätöksiä siitä, millaista yhteiskuntaelämää haluamme kehittää.

108. Ei voi ajatella toisenlaisen kulttuuriparadigman edistämistä ja tekniikan käyttämistä pelkästään välineenä, koska nykyisin teknokraattinen paradigma on tullut niin hallitsevaksi, että on vaikea tulla toimeen ilman sen resursseja

86 Paavillinen oikeudenmukaisuuden ja rauhan neuvosto, Kirkon yhteiskunnallisen opetuksen kompendium, 462.

ja vielä vaikeampaa hyödyntää sen resursseja ilman että sen logiikka hallitsee. On tullut vastakulttuuriksi valita elämäntyyli ja päämäärät, jotka ainakin osin ovat tekniikasta, sen kustannuksista ja globalisoivasta ja samanlaistavasta vaikutuksesta riippumattomia. Tekniikka pyrkii omaksumaan kaiken rautaiseen logiikkaansa, ja "ihminen, joka on sen kantaja, tietää, että lopulta ei ole kyse hyödystä eikä hyvinvoinnista vaan hallinnasta; hallinnasta sanan äärimmäisessä merkityksessä".⁸⁷ Siksi "se pyrkii tarttumaan sekä luonnon että ihmiselämän elementteihin".⁸⁸ Päätöksentekokyky, autenttinen vapaus ja tila yksilöiden itsenäiselle luovuudelle vähenevät.

109. Teknokraattinen paradigma pyrkii harjoittamaan hallintaansa myös talouselämässä ja politiikassa. Talouselämä omaksuu teknologian edistysaskeleet voiton näkökulmasta kiinnittämättä huomiota mahdollisiin ihmiselle koituviin negatiivisiin seurauksiin. Finanssitalous tukahduttaa reaalityökalujen. Maailmanlaajuisen finanssikriisin läksy ei ole opittu, ja hyvin hitaasti opitaan ympäristön turmeltumisenkaan läksyä. Joissakin piireissä ajatellaan, että nykyekonomia ja teknologia ratkaisevat kaikki ympäristöongelmat samoin kuin ei-akateemisella kielellä todetaan, että maailman nälkä- ja kurjuusongelmat ratkeavat yksinkertaisesti kasvattamalla markkinoita. Ei ole niinkään kyse talousteorioista, joita ehkä kukaan ei nykyisin rohkene puolustaa, vaan niiden tosiasiallisesta vaikutuksesta talouden kehitykseen. Ne, jotka eivät puolusta niitä sanoin tukevat niitä teoin silloin kun eivät välitä oikeista tuotantotasosta, vaurauden paremmasta jakautumisesta, vastuullisesta ympäristön hoitamisesta tai tulevien sukupolvien oikeuksista. Käytöksellään he vahvistavat, että voiton

87 Romano Guardini, *Das Ende der Neuzeit*, 63-64.

88 Ibid., 64.

maksimointi on riittävä päämäärä. Markkinat eivät kuitenkaan itsessään takaa ihmisen kokonaisvaltaista kehitystä ja sosiaalista osallisuutta.⁸⁹ Samaan aikaan esiintyy ”jonkinlaisia tuhlailevaa ja kulutukseen suuntautunutta superkehitystä, joka on sopimattomassa ristiriidassa yhä jatkuvan epäinhimillisen kurjuuden kanssa”,⁹⁰ ja hitautta kehittää talousinstituutioita ja yhteiskunnallisia ohjelmia, jotka antaisivat köyhille säännöllisen pääsyn perusresursseihin. Ei oteta tarpeeksi huomioon nykyisen epätasapainon syvimpiä juuria, jotka liittyvät teknologia- ja talouskasvun suuntaan, päämääriin, merkitykseen ja yhteiskunnalliseen kontekstiin.

110. Teknologian erikoistuminen vaikeuttaa kokonaiskuvan saamista. Tiedon fragmentoituminen auttaa konkreettisten sovellusten saavuttamisessa, mutta usein se johtaa kokonaisuuden merkityksen katoamiseen, asioiden välisten suhteiden ja laajemman horisontin merkityksen muuttumiseen samantekeväksi. Tämä estää löytämästä sopivia keinoja ratkaista nyky maailman monimutkaisimpia, erityisesti ympäristöön ja köyhiin liittyviä ongelmia; niitä ei voi kohdata vain yhdeltä näkökannalta tai yhdentyypisten intressien osalta. Tiede, joka pyrkii tarjoamaan ratkaisuja suuriin kysymyksiin, joutuisi välttämättä ottamaan huomioon muiden tiedonalojen tietämyksen filosofia ja sosiaalietiikka mukaan luettuna. Mutta tätä on nykyisin vaikea saavuttaa. Ei tunnisteta todellisia eettisiä horisontteja, joihin vedota. Elämästä tulee antautumista tekniikan ehdollistamiin olosuhteisiin ja siitä tulee olemassaolon merkityksen päälähde. Meitä haastavassa konkreettisesti todellisuudessa näkyy erilaisia oireita tästä erehdyksestä,

89 Vrt. Benedictus XVI, kiertokirje *Caritas in veritate* (29. kesäkuuta 2009), 35: AAS 101 (2009), 671.

90 *Ibid.*, 22: s. 657.

kuten ympäristön tuhoutuminen, ahdistus, elämän ja yhteisöllisyyden merkityksen katoaminen. Näin osoittautuu jälleen kerran, että ”todellisuus on ajatusta tärkeämpi”.⁹¹

111. Ekologista kulttuuria ei voi kutistaa kiireellisiksi ja osoittaisiksi vastauksiksi ympäristön tuhoutumisen, luonnonvarojen ehtymisen ja saastumisen välittömiin ongelmiin. Tarvitaan erilaista katsomistapaa, ajattelua, politiikkaa, koulutusohjelmaa, elämäntapaa ja spiritualiteettia, jotka auttavat vastustamaan teknokraattisen paradigman etenemistä. Muuten parhaatkin ekologiset aloitteet joutuvat saman globalisoituneen logiikan vangeiksi. Pelkän teknisen parannuskeinon etsiminen jokaiseen esiintyvään ympäristöongelmaan merkitsee todellisuudessa yhteen liittyvien asioiden eristämistä ja maailmanlaajuisen järjestelmän todellisten ja syvällisempien ongelmien peittämistä.

112. On kuitenkin mahdollista laajentaa jälleen katsantokantaa. Ihmisen vapaus kykenee rajoittamaan ja suuntaamaan tekniikkaa ja asettamaan sen toisenlaisen terveemmän, huomaanimman, sosiaalisemman ja kokonaisvaltaisemman edistyksen palvelukseen. Vapautumista hallitsevan teknokraattisen paradigman vallasta itse asiassa tapahtuu joissakin tilanteissa, esimerkiksi pientuottajien yhteisön valitessa vähemmän saastuttavia tuotantojärjestelmiä ja tukiessa ei-kulutuskaskeista elämän, onnellisuuden ja yhteisöllisyyden mallia. Tai tekniikan suuntautuessa ensisijaisesti toisten ihmisten konkreettisten ongelmien ratkaisemiseen auttaen heitä elämään arvokkaammin ja vähentäen kärsimystä. Tai kun luova kauneuden etsintä ja sen mietiskely onnistuvat voittamaan

91 Apostolinen kehotuskirje *Evangelii gaudium* (24. marraskuuta 2013), 231: AAS 105 (2013), 1114.

objektivoivan vallan siinä tietynlaisessa pelastuksessa, joka toteutuu kauneudessa ja sitä mietiskelevässä ihmisessä. Autenttinen ihmisyyys, joka kutsuu uuteen synteesiin, näyttää asuvan teknologisen kulttuurin keskellä melkein huomaamattomana, kuin suljetun oven alta kantautuva sumu. Onko se kaikesta huolimatta kestävä lupaus, joka nousee kaiken autenttisen itsepintaisena vastarintana?

113. Lisäksi ihmiset eivät nykyään enää näytä uskovan onnelliseen tulevaisuuteen; he eivät enää sokeasti luota parempaan huomiseen maailman nykytilanteen ja teknisten kykyjen perusteella. He ovat tietoisempia siitä, että tieteen ja tekniikan edistys ei ole yhtä kuin ihmiskunnan ja historian edistys, ja näkevät, että onnelliseen tulevaisuuteen on muita reittejä. Tästä huolimatta he eivät kuvittele torjuvansa teknologian tarjoamia mahdollisuuksia. Ihmiskunta on syvällisesti muuttunut ja jatkuvien uutuuksien kasautuminen pyhittää pinnallisuutta, joka vetää meitä yhteen suuntaan. Tulee vaikeaksi pysähtyä löytämään uudelleen elämän syvällisyyttä. Jos arkkitehtuuri heijastaa aikakauden henkeä, megastruktuurit ja sarjatuotantotalot ilmaisevat globalisoituneen tekniikan henkeä, jossa tuotteiden jatkuva uutuus liittyy pitkäveteiseen tylsyyteen. Älkäämme alistuko tähän ja lakatko kysymästä kaikkien asioiden päämäärää ja merkitystä. Muuten vain oikeuttaisimme nykytilanteen ja tarvitsisimme uusia pakokeinoja tyhjyyden kestämiseksi.

114. Se, mitä tapahtuu, osoittaa, että tarvitaan kiireesti siirtymistä rohkeaan kulttuurivallankumoukseen. Tiede ja teknologia eivät ole neutraaleja, vaan prosessin alusta loppuun saakka ne voivat merkitä monenlaisia pyrkimyksiä ja mahdollisuuksia ja muotoutua eri tavoin. Kukaan ei halua palata

kivikauteen, mutta on välttämätöntä hidastaa tahtia ja katsoa todellisuutta toisella tavalla, soveltaa saavutettua myönteistä ja kestäväää edistystä ja samalla löytää uudelleen rajoittamattoman suuruudenhulluuden tuhoamat arvot ja suuret päämäärät.

III Modernin ihmiskeskeisyyden kriisi ja seuraukset

115. Moderni ihmiskeskeisyys on paradoksaalisesti päätynyt korottamaan teknisen ajattelun todellisuutta korkeammalle, koska tämä ihminen ”ei enää pidä luontoa pätevänä normina eikä elävänä turvapaikkana. Hän katsoo sitä vailla oletuksia, objektiivisesti, tilana ja aineena työn toteuttamiseksi, johon voi heittää kaiken välittämättä lopputuloksesta”.⁹² Näin maailman sisäinen arvo vähenee. Mutta jos ihminen ei löydä uudelleen todellista paikkaansa, hän ei ymmärrä itseään oikein ja on lopulta ristiriidassa oman todellisuutensa kanssa. ”Ihminen ei vain saanut Jumalalta maata, jota on käytettävä kunnioittaen alkuperäistä hyvää tarkoitusta, jonka mukaan se hänelle annettiin, vaan ihminen sai itsensä Jumalalta ja hänen on siksi kunnioitettava luonnollista ja moraalista rakennetta, jolla hänet on varustettu.”⁹³

116. Modernia aikaa on leimannut huomattavan liioiteltu ihmiskeskeisyys, joka nykyäänkin toisessa valepuvussa jatkuvasti pyrkii estämään kaikenlaisen viittauksen johonkin yhteiseen ja kaikki yritykset vahvistaa sosiaalisia siteitä. Siksi

92 Romano Guardini, *Das Ende der Neuzeit*, 63.

93 Johannes Paavali II, kiertokirje *Centesimus annus* (1. toukokuuta 1991), 38: AAS 83 (1991), 841.

on tullut aika kiinnittää uudelleen huomiota todellisuuteen ja sen asettamiin rajoihin. Se puolestaan muodostaa mahdollisuuden terveempään ja hedelmällisempään inhimilliseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Epätyydyttävä kristillisen antropologian malli edisti väärää käsitystä ihmisen suhteesta maailmaan. Usein välitettiin prometeusmaista unelmaa maailman hallitsemisesta, mikä synnytti vaikutelman, että luonnonsuojelu on heikkojen asia. Kuitenkin oikea tulkinta ihmisen maailmanherruudesta on ymmärtää hänen olevan vastuullinen taloudenhoitaja.⁹⁴

117. Puuttuva huoli luonnolle aiheutettujen vahinkojen mitaamisesta ja päätösten ympäristövaikutuksista on vain ilmeinen heijastus kiinnostuksen puutteesta luonnon omiin rakenteisiin kirjoitettua viestiä kohtaan. Kun itse todellisuudessa ei tunnusteta köyhän, ihmissikiön tai vammaisen ihmisen arvoa, vain muutamia esimerkkejä mainitakseni, on vaikea kuulla luonnon omaa huutoakaan. Kaikki liittyy toisiinsa. Jos ihminen julistaa riippumattomuuttaan todellisuudesta ja tekee itsestään absoluuttisen hallitsijan, hänen olemassaolonsa perusta murenee, koska ”sen sijaan, että toteuttaisi tehtäväänsä toimia yhteistyössä Jumalan kanssa luomistyössä, ihminen asettuu Jumalan paikalle ja aiheuttaa siten luonnon kapinoinnin”.⁹⁵

118. Tämä tilanne johtaa pysyvään skitsofreniaan, joka ulottuu teknokratian korotuksesta, joka ei tunnista muiden luotujen omaa arvoa, aina ihmisen kaiken erityisarvon kieltä-

94 Vrt. julistus *Love for Creation. An Asian Response to the Ecological Crisis*, Aasian piispainkokousten konferenssin järjestämä keskustelutilaisuus (Tagaytay, 31. tammikuuta-5. helmikuuta 1993), 3.3.2.

95 Johannes Paavali II, kiertokirje *Centesimus annus* (1. toukokuuta 1991), 37: AAS 83 (1991), 840.

miseen. Mutta ihmiskunnasta ei voi erota. Ei voi olla uutta suhdetta luontoon ilman uutta ihmistä. Ei ole ekologiaa ilman asianmukaista antropologiaa. Kun ihmistä pidetään vain yhtenä olentona muiden joukossa, sattuman tai fyysisen determinismin tuloksena, "on vaara, että vastuuntuntomme heikkenee".⁹⁶ Vääränlaisesta ihmiskeskeisyydestä ei väistämättä tarvitse siirtyä "biokeskeisyyteen", joka olisi toisenlaisia epätasapainoa, joka ei ratkaise ongelmia vaan luo niitä lisää. Ihmiseltä ei voi vaatia vastuuta maailmasta, jos samalla ei tunnusteta ja arvosteta hänen ainutlaatuisia tiedon, tahdon, vapauden ja vastuun kykyään.

119. Vääränlaisen ihmiskeskeisyyden kritiikin ei myöskään pidä asettaa toiselle sijalle ihmisten välisten suhteiden arvoa. Jos ekologinen kriisi on modernin ajan eettisen, kulttuurisen ja hengellisen kriisin esiinnousua tai sen ulkoinen merkki, emme voi luulla parantavamme suhdettamme luontoon ja ympäristöön parantamatta kaikkia perustavanlaatuisia ihmisuhteitamme. Kristillinen ajattelu antaa ihmiselle erityisarvon yli muiden luotujen ja antaa näin tilaa jokaisen ihmispersoonan arvostamiselle ja toisen tunnustamiselle. Avoimuus "sinälle", joka kykenee tuntemaan, rakastamaan ja käymään vuoropuhelua on jatkuvasti ihmispersoonan suurta jaloutta. Oikea suhde luomakuntaan ei vaadi vähättelemään ihmisen sosiaalista ulottuvuutta eikä myöskään hänen transsendenttia ulottuvuuttaan, avoimuutta jumalalliselle "sinälle". Suhde ympäristöön ei voi olla irrallaan suhteista toisiin ihmisiin ja Jumalaan. Se olisi ekologian kauneuteen pukeutunutta romanttista individualismia ja sulkeutumista tukahduttavaan immanenssiin.

96 Benedictus XVI, viesti maailman rauhanpäivää varten 2010, 2: AAS 102 (2010), 41.

120. Koska kaikki on suhteessa, luonnonsuojelu ei ole yhdistettävissä abortin oikeuttamiseen. Ei voida opettaa pitämään huolta ympärillämme olevista hauraista olennoista, jotka joskus ovat vaivalloisia tai hankalia, jos ei suojella ihmisikiötä, vaikka hänen syntymänsä aiheuttaisikin häiriötä ja vaikeuksia: "Jos persoonallinen ja yhteiskunnallinen herkkyyys uuden elämän vastaanottamista kohtaan häviää, kuihtuvat myös muut yhteiskunnan elämälle hyödylliset vastaanottamisen muodot."⁹⁷

121. On vielä kehitettävä uusi synteesi, joka voittaa viime vuosisatojen väärät dialektiikat. Kristinusko, pysyen uskollisena identiteetilleen ja Jeesukselta Kristukselta saamalleen totuuden aarteelle, mietiskelee näitä jatkuvasti ja käy vuoropuhelua uusien historiallisten tilanteiden kanssa. Näin se paljastaa pysyvän uutuutensa.⁹⁸

Käytännön relativismi

122. Vääränlainen ihmiskeskeisyys synnyttää vääränlaista elämäntyyliä. Apostolisessa kehotuskirjeessä *Evangelii gaudium* viittasin ajallemme tyypilliseen käytännön relativismiin, joka on "vielä paljon vaarallisempaa kuin opillinen relativismi".⁹⁹ Kun ihminen asettaa itsensä keskipisteeksi, hän antaa ehdottoman etusijan muuttuville intresseilleen ja kaikesta muusta tulee suhteellista. Siksi ei pidä ihmetellä, että maailmalla läsnä olevan teknokraattisen paradigman ja ihmisen rajattoman vallan palvonnan rinnalla kehittyy tätä relativismia,

97 Benedictus XVI, kiertokirje *Caritas in veritate* (29. kesäkuuta 2009), 28: AAS 101 (2009), 663.

98 Vrt. Vincent Lérlinsläinen, *Commonitorium primum*, cap. 23: PL 50, 668: "Ut annis scilicet consolidetur, dilatetur tempore, sublimetur aetate".

99 N. 80: AAS 105 (2013), 1053.

jossa kaikki se, mikä ei palvele omia välittömiä intressejä, on epäolennaista. Tähän sisältyvä logiikka auttaa ymmärtämään, kuinka eri asenteet ruokkivat toisiaan ja aiheuttavat samalla kertaa ympäristön tuhoutumista ja sosiaalista tuhoa.

123. Relativismin kulttuuri on sama häiriö, joka saa ihmisen käyttämään toista hyväksi, kohtelemaan tätä pelkkänä objektina, ajamaan tämän pakkotyöhön tai velkaorjuuteen. Se on sama logiikka, joka johtaa lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön tai hylkäämään hyödyttömät vanhukset. Se on myös niiden sisäistä logiikkaa, jotka sanovat: Antakaamme näkyvämmien markkinavoimien ohjata taloutta, koska niiden vaikutukset yhteiskuntaan ja luontoon ovat väistämättömiä rinnakkaisvahinkoja. Jos ei ole objektiivisia totuuksia tai pysyviä periaatteita omien toiveidemme ja välittömien tarpeidemme toteuttamisen rinnalla, kuinka voidaan rajoittaa ihmiskauppaa, järjestäytyntä rikollisuutta, huumekauppaa, veritimanttikauppaa tai uhanalaisen eläinten turkisten kauppaa? Eikö sama relativistinen logiikka oikeutakin köyhien ihmisten elinten myymisen jälleenmyyntiä tai koetarkoituksia varten tai lasten hylkäämisen, kun nämä eivät vastaakaan vanhempiensa toiveita? Sama "käytä ja heitä pois" -logiikka tuottaa paljon jätteitä vain väärin suuntautuneesta halusta kuluttaa paljon enemmän kuin mitä todellisuudessa tarvitsee. Emme voi ajatella, että poliittiset ohjelmat tai lain voima riittäisivät estämään menettelytavat, jotka vaikuttavat ympäristöön. Kun kulttuuri turmeltuu eikä enää tunnista objektiivisia totuuksia tai yleismaailmallisesti päteviä periaatteita, lait ymmärretään enää mielivaltaisiksi käskyiksi tai vältettäviksi esteiksi.

Työn puolustamisen tärkeys

124. Missä tahansa kokonaisvaltaisen ekologian lähestymistavassa, jossa ihmistä ei poissuljeta, on välttämättä otettava huomioon työn arvo, josta pyhä Johannes Paavali II kirjoitti kiertokirjeessään *Laborem exercens*. Muistakaamme, että Raamatun luomiskertomuksen mukaan Jumala asetti ihmisen juuri luomaansa puutarhaan (vrt. 1. Moos. 2:15) paitsi pitämään huolta olemassa olevasta (varjelemaan) myös tekemään työtä, jotta se tuottaisi hedelmää (viljelemään). Näin työntekijät ja työläiset "tukevat luomakunnan ikuista järjestystä" (Sir. 38:34). Itse asiassa ihmisen toiminta, joka edistää luomakunnan järkevää kehitystä, on asianmukaisin tapa varjella sitä. Se merkitsee Jumalan välikappaleena olemista niiden mahdollisuuksien syntymiseksi, jotka hän itse kirjoitti asioiden luontoon: "Herra on pannut maan kasvamaan rohdoskasveja, eikä järkevä mies väheksy niitä" (Sir. 38:4).

125. Ajatellessamme ihmisen oikeita suhteita ympäröivään maailmaan on tärkeää, että meillä on oikea käsitys työstä. Puhuessamme ihmisen suhteista asioihin nousee esiin kysymys siitä, mikä merkitys ja päämäärä on ihmisen todellisuuteen kohdistuvalla toiminnalla. Emme puhu vain käsin tehtävästä työstä tai maanviljelyksestä vaan kaikenlaisesta toiminnasta, joka merkitsee olevan jonkinlaista muuttumista, yhteiskunnallisesta tutkimuksesta aina teknologisen kehityksen suunnitelmiin. Mikä tahansa työn muoto edellyttää käsitystä suhteesta, jonka ihminen voi tai joka hänen täytyy solmia jonkin muun kuin itsensä kanssa. Pyhän Franciscus Assisilaisen luotuja koskevan ihmetyksentäyteen mietiskelyn ohella kristillinen spiritualiteetti on kehittänyt myös rikkaan ja terveen

ymmärryksen työstä, kuten käy ilmi esimerkiksi autuaan Charles de Foucauldin ja hänen oppilaidensa elämästä.

126. Opimme jotakin myös pitkästä luostaritraditiosta. Alkuvaiheessa se jollakin tavalla vaali maailmasta pakenemista, etäännyttämistä kaupunkien turmeluksesta. Siksi munkit etsivät autiomaata vakuuttuneina siitä, että se oli sopiva paikka Jumalan läsnäolon tunnistamiseen. Myöhemmin pyhä Benedictus Nursialainen halusi munkkiensa elävän yhteisössä yhdistäen rukouksen ja opiskelun käsin tehtävään työhön (*Ora et labora*). Ruumiillisen työn pitäminen hengellisesti merkityksellisenä oli vallankumouksellista. Opittiin etsimään kypsymistä ja pyhittymistä levon ja työn vaihtelusta. Tällainen kokemus työstä auttaa meitä suojelemaan ja kunnioittamaan ympäristöä ja tuo terveellistä kohtuullisuutta suhteeseemme maailmaan.

127. Olemme vakuuttuneita siitä, että ”ihminen on koko taloudellis-yhteiskunnallisen toiminnan alkuunpanija, keskus ja päämäärä”.¹⁰⁰ Tästä huolimatta silloin, kun ihminen menettää kyvyn mietiskellä ja kunnioittaa, luodaan olosuhteet työn merkityksen vääristymiselle.¹⁰¹ On aina muistettava, että ihminen kykenee olemaan ”oman aineellisen edistyksensä, moraalisen kehityksensä ja henkisen kasvunsa työväline”.¹⁰² Työn pitäisi olla monimuotoisen persoonallisen kehityksen ympäristö, johon liittyy monia elämänulottuvuuksia: luovuus, tulevaisuuden suunnittelu, kykyjen kehitys, arvojen toteuttami-

100 Vatikaanin II kirkolliskokous, pastoraalikongregatio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 63.

101 Vrt. Johannes Paavali II, kiertokirje *Centesimus annus* (1. toukokuuta 1991), 37: AAS 83 (1991), 840.

102 Paavali VI, kiertokirje *Populorum progressio* (26. maaliskuuta 1967), 34: AAS 59 (1967), 274.

nen, vuorovaikutus toisten kanssa, Jumalaa palvova asenne. Nykymaailman sosiaalinen todellisuus vaatii, yritysten rajallisista intresseistä ja kyseenalaisesta talousajattelusta huolimatta, että ”jatkuvasti asetetaan etusijalle päämäärä työhön pääsystä ... kaikille”.¹⁰³

128. Luomisestamme saakka meidät on kutsuttu tekemään työtä. Ei pidä pyrkiä yhä enemmän korvaamaan ihmisen työtä teknologisella edistyksellä: niin tekemällä ihmiskunta vahingoittaisi itseään. Työ on välttämättömyys, osa elämän merkitystä täällä maan päällä, tie kypsymiseen, inhimilliseen kehitykseen ja itsensä toteuttamiseen. Tässä mielessä köyhien rahallisen avustamisen pitäisi aina olla väliaikainen ratkaisu hätätilanteessa. Todellisen päämäärän pitäisi aina olla antaa heille arvokas elämä työn kautta. Talouselämän suuntaus on kuitenkin suosinut teknologista edistystä, jonka päämäärä on tuotantokustannusten alentaminen vähentämällä työpaikkoja, joita koneet korvaavat. Tämä on jälleen yksi tapa, jolla ihmisen toiminta voi kääntyä häntä itseään vastaan. Työpaikkojen vähentäminen ”vaikuttaa negatiivisesti myös taloudellisella tasolla siten, että se progressiivisesti kuluttaa ’yhteiskunnan pääomaa’ tai heikentää niiden suhteiden verkostoa, jotka perustuvat luottamukseen, luotettavuuteen ja sääntöjen noudattamiseen ja ovat välttämättömiä kaikelle kansalaisten yhteiselämälle”.¹⁰⁴ Lopulta ”inhimilliset kustannukset ovat aina myös taloudellisia kustannuksia, ja taloudelliset epäkohdat vaativat aina myös inhimillisen hintansa”.¹⁰⁵ Ihmisiin investoimisen lopettaminen suuremman välittömän voiton saavuttamiseksi on pahaksi yhteiskunnalle.

103 Benedictus XVI, kiertokirje *Caritas in veritate* (29. kesäkuuta 2009), 32: AAS 101 (2009), 666.

104 Ibid.

105 Ibid.

129. Jotta työpaikkojen tarjoaminen olisi jatkuvasti mahdollista on välttämätöntä edistää taloutta, joka suosii tuotannon monipuolisuutta ja luovaa yritystoimintaa. Esimerkiksi monenlaiset pienimuotoiset ruoantuotantojärjestelmät ruokkivat suurimman osan maailman väestöstä käyttäen vähän maa-alaa ja vettä ja tuottaen vähemmän jätteitä, oli tuotanto sitten maan- tai puutarhaviljelystä, metsästä tai metsäluonnon keruutuotteiden hyödyntämistä tai kalastusta. Suurtuotannot erityisesti maanviljelyksessä pakottavat lopulta pienviljelijät myymään maansa tai hylkäämään perinteiset viljelmänsä. Heidän yrityksensä kehittävät muita, monipuolisempia tuotantotapoja jäävät hyödyttömiksi, koska alueellisille ja globaaleille markkinoille on vaikea päästä tai myynti- ja kuljetusinfrastruktuuri palvelee suuryrityksiä. Viranomaisilla on oikeus ja velvollisuus ryhtyä selviin ja lujiin toimenpiteisiin pientuottajien ja tuotannon monipuolistumisen tukemiseksi. Jotta taataan taloudellinen vapaus, joka vaikuttavasti hyödyttää kaikkia, voi joskus olla välttämätöntä asettaa rajoituksia niille, joilla on suuremmat resurssit ja taloudellista valtaa. Pelkkä taloudellisen vapauden julistaminen silloin kun todelliset olosuhteet itse asiassa estävät monilta pääsyn siihen ja työmahdollisuudet vähenevät on ristiriitaisinta puhetta, joka on häpeäksi politiikalle. Yritystoiminta on jalo kutsumus, joka suuntautuu rikkauten tuottamiseen ja maailman parantamiseen kaikkia varten. Se voi olla hyvin hedelmällinen tapa edistää niiden alueiden kehitystä, joille sen toiminta sijoittuu, varsinkin jos ymmärretään, että työpaikkojen luominen on erottamaton osa sen palvelusta yhteistä hyvää kohtaan.

Tutkimuksen biologinen innovaatio

130. Esittämässäni filosofisessa ja teologisessa näkemyksessä ihmisestä ja luomisesta on selvää, että ihmispersoonaa, jolla

on järki ja tieto, ei ole ulkoinen tekijä, joka tulisi sulkea pois. Vaikka ihminen voi puuttua eläin- ja kasvimaailmaan ja hyödyntää niitä, kun se on elämiseen välttämätöntä, Katolisen kirkon katekismus opettaa, että eläinkokeet ovat oikeutettuja vain, jos tuo tutkimus "pysyy järkevissä rajoissa ja auttaa parantamaan sairaita ja pelastamaan ihmishenkiä".¹⁰⁶ Katekismus muistuttaa lujasti, että ihmisen vallalla on rajansa ja että "tarpeettoman kärsimyksen tuottaminen eläimille ja niiden tarpeeton surmaaminen sotii ihmisen arvokkuutta vastaan".¹⁰⁷ Kaikenlainen käyttö ja kokeet "vaativat kunnioittamaan luomakunnan koskemattomuutta".¹⁰⁸

131. Haluan tässä toistaa pyhän Johannes Paavali II:n tasapainoisen näkökannan. Hän korosti tieteellisten ja teknologisten edistysaskelten hyötyjä, "jotka tuovat ilmi, kuinka jalo on ihmisen kutsumus osallistua vastuullisesti Jumalan luomistointintaan", mutta samalla hän muistutti, "kuinka yksikään puuttuminen ekosysteemin johonkin alueeseen ei voi jättää huomiotta seurauksia muiden alueiden kannalta".¹⁰⁹ Hän vahvisti, että kirkko pitää arvossa panosta, jonka tuo "molekyylibiologian tutkimus sovelluksineen muiden tieteenalojen täydentämänä, kuten genetiikka ja sen teknologinen soveltaminen maataloudessa ja teollisuudessa".¹¹⁰ Hän tosin sanoi myös, että tämän ei pidä synnyttää "rajoittamatonta geneettistä manipulaatiota",¹¹¹ joka jättää huomiotta näiden toimenpiteiden negatiiviset vaikutukset. Ihmisen luovuutta ei voi

106 Katolisen kirkon katekismus, 2417.

107 Ibid., 2418.

108 Ibid., 2415.

109 Viesti maailman rauhanpäivää varten 1990, 6: AAS 82 (1990), 150.

110 Puhe Paavilliselle tiedeakatemialle (3. lokakuuta 1981), 3: *Insegnamenti* 4/2 (1981), 333.

111 Viesti maailman rauhanpäivää varten 1990, 7: AAS 82 (1990), 151.

tukahduttaa. Jos taiteilijaa ei voi kieltää ilmaisemasta luomiskykyään, ei myöskään voida estää niitä, joilla on erityislahjoja tieteelliseen ja teknologiseen kehitykseen ja jotka ovat saaneet kykynsä Jumalalta palvellakseen toisia. Samaan aikaan on jatkuvasti harkittava tämän ihmisen toiminnan päämääriä, vaikutuksia, kontekstia ja eettisiä rajoja, koska kyse on sellaisesta vallan muodosta, johon liittyy suuria riskejä.

132. Tässä viitekehyksessä on pohdittava kaikenlaista ihmisen puuttumista kasvi- ja eläinmaailmaan, johon nykyisin liittyy bioteknologian tuottama geenimanipulaatio tarkoituksena hyödyntää materiaalisessa todellisuudessa olevia mahdollisuuksia. Uskon kunnioitus järkeä kohtaan kehottaa kiinnittämään huomiota siihen, mitä itse biologiset tieteet, jotka ovat kehittyneet talousintresseistä riippumatta, voivat opettaa biologisista rakenteista ja niiden mahdollisuuksista ja mutaatioista. Joka tapauksessa on oikeutettua kohdistaa luontoon toimenpiteitä ”auttaakseen sitä kehittymään olemuksensa mukaan, luomisen mukaan, Jumalan tahtoman mukaan”.¹¹²

133. On vaikea antaa yleistä tuomiota geenimuuntelusta, koska se kasveja tai eläimiä, lääketieteellisiä tai maanviljelystaroituksia, koska ne saattavat olla keskenään hyvin erilaisia ja vaativat erillistä harkintaa. Toisaalta riskit eivät aina liity itse tekniikkaan vaan sen epätyytyttävään tai liialliseen käyttöön. Todellisuudessa itse luonto on usein tuottanut ja tuottaa geenimutaatioita. Myöskään ne, jotka ihminen on aiheuttanut, eivät ole moderni ilmiö. Kotieläinten kesyttäminen, lajiristeytykset ja muut vanhat ja yleismaailmallisesti hyväksytyt käytännöt voidaan mainita esimerkkeinä tästä. Voi muistaa,

112 Johannes Paavali II, puhe maailman lääkäriiliiton 35. yleiskokoukselle (29. lokakuuta 1983), 6: AAS 76 (1984), 394.

että muuntogeenisten viljelykasvien tieteellinen kehitys alkoi havainnosta, että bakteerit luonnollisesti ja spontaanisti tuottivat kasvin genomin muuntumista. Luonnossa nämä prosessit kuitenkin tapahtuvat hitaassa rytmissä, jota ei voi verrata nykYTEKNOLOGIAN edistysten nopeuteen, vaikka nuo edistykset perustuvatkin vuosisatojen tieteelliseen kehitykseen.

134. Vaikka meillä ei ole lopullisia todisteita vahingosta, jonka muuntogeeniset viljelykasvit voisivat ihmisille aiheuttaa, ja joillakin alueilla niiden käyttö on tuottanut talouskasvua auttaen ratkaisemaan joitakin ongelmia, kohdataan huomattavia vaikeuksia, joita ei pidä vähätellä. Monilla alueilla niiden viljelyyn siirryttyä havaitaan tuotantomaa keskittymistä harvojen käsiin, mikä johtuu "etenevästä pienviljelijöiden määrän vähenemisestä, joiden on ollut pakko luopua suorasta tuotannosta viljelysmaan menetysten seurauksena".¹¹³ Heikompiosaiset heistä joutuvat väliaikaistyöntekijöiksi ja monet maataloustyöntekijät päätyvät muuttamaan kurjiin kaupunkiolosuhteisiin. Muuntogeenisten viljelysten laajeneminen tuhoaa ekosysteemien monimutkaista verkostoa, vähentää tuotannon monipuolisuutta ja vaikuttaa aluetalouden nykyiseen tai tulevaan tilaan. Monissa maissa ilmenee pyrkimys harvainvaltaan siementuotannossa ja muiden viljelykseen tarvittavien tuotteiden tuotannossa, ja riippuvuus pahenee, jos otetaan huomioon steriili siementuotanto, joka lopulta pakottaa maanviljelijät ostamaan siemenet tuotantoyhtiöiltä.

135. Epäilemättä tarvitaan jatkuvaa tarkkaavaisuutta, joka ottaa huomioon kaikki asiaan liittyvät eettiset näkökohdat. On taattava vastuullinen ja laaja tieteellinen ja yhteiskunnalli-

113 Argentiinan piispojen yhteiskunnallisen työn komissio, *Una tierra para todos* (kesäkuu 2005), 19.

nen keskustelu, joka ottaa huomioon kaiken käytettävissä olevan tiedon ja kutsuu asioita oikeilla nimillään. Joskus ei tuoda esiin kaikkea informaatiota vaan sitä valikoidaan omien intressien mukaan, olivatpa ne poliittisia, taloudellisia tai ideologisia. Siksi on vaikea työstää tasapainoista ja harkittua arviota eri kysymyksistä ottaen huomioon kaikki kyseessä olevat muuttujat. Tarvitaan keskustelua kaikkien niiden kanssa, joita asia jollakin tavalla suoraan tai epäsuorasti koskettaa (maanviljelijät, kuluttajat, viranomaiset, tiedemiehet, siementuottajat, ruiskutettujen peltojen lähellä asuvat ihmiset ja muut), jotta he voivat tuoda esiin ongelmansa tai saada laajaa ja luotettavaa informaatiota tehdäkseen päätöksiä, jotka on suunnattu nykyiseen ja tulevaan yhteiseen hyvään. Kysymys geenimanipulaatiosta on luonteeltaan monimutkainen ja sen kohtaaminen vaatii kokonaisnäkemystä kaikista näkökohdista. Tämä edellyttäisi ainakin suurempaa taloudellista panostusta riippumattomaan monitieteiseen tutkimukseen, joka voi tuoda asiaan uutta valoa.

136. Toisaalta on huolestuttavaa, että jotkut ekologiset liikkeet puolustavat ympäristön koskemattomuutta ja hyvällä syyllä vaativat tieteellisen tutkimuksen rajoittamista, mutta eivät aina sovelle näitä samoja periaatteita ihmiselämään. Usein pyritään oikeuttamaan kaikkien rajojen rikkominen, kun on kyse kokeista elävillä ihmisalkioilla. Unohdetaan, että ihmisen loukkaamaton arvo ylittää hänen kehitysasteensa. Samoin kun tekniikka ei tunnusta suuria eettisiä periaatteita, se päätyy pitämään mitä tahansa käytäntöä oikeutettuna. Kuten olemme tässä luvussa nähneet, etiikasta erotettu tekniikka tuskin pystyy itse rajoittamaan valtaansa.

Neljäs luku

KOKONAISVALTAINEN EKOLOGIA

137. Koska kaikki on läheisesti suhteessa keskenään ja nykyiset ongelmat vaativat näkemystä, joka ottaa huomioon maailmanlaajuisen kriisin kaikki näkökohdat, pysähdyn nyt mietiskelemään *kokonaisvaltaisen ekologian* eri elementtejä, joka käsittää selvästi inhimilliset ja sosiaaliset ulottuvuudet.

I Ympäristö-, talous- ja sosiaalinen ekologia

138. Ekologia tutkii elävien organismien suhteita ja ympäristöä, jossa ne kehittyvät. Siihen kuuluu myös pohdinta ja keskustelu yhteiskunnan elämän ja henkiinjäämisen edellytyksistä ja kehitys-, tuotanto- ja kulutusmallien rehellinen kyseenalaistaminen. Ei voi liikaa korostaa sitä, että kaikki liittyy toisiinsa. Aika ja paikka eivät ole toisistaan riippumattomia, eikä edes atomeja tai subatomisia hiukkasia voi pohtia irrallisina. Aivan kuten planeetan eri osat – fyysiset, kemialli-

set ja biologiset – ovat suhteessa keskenään, myös elävät lajit muodostavat verkoston, jota emme koskaan pysty täysin tutkimaan ja tuntemaan. Merkittävä osa omasta geneettisestä informaatiostamme on yhteistä monien muiden elävien olennotien kanssa. Siksi sirpaleiset ja irralliset tiedot voivat olla tietämättömyyttä, jos niitä ei liitetä laajempaan näkemykseen todellisuudesta.

139. Puhuessamme ”ympäristöstä” viittaamme myös erityiseen suhteeseen luonnon ja siinä asuvan yhteiskunnan välillä. Tämä estää meitä pitämästä luontoa jonakin itsestämme erotettuna tai pelkkänä elämämme kehystenä. Me sisällymme siihen, olemme osa sitä ja jatkuvassa vuorovaikutuksessa sen kanssa. Syyt, joiden vuoksi jokin alue saastuu, vaativat yhteiskunnan toiminnan, sen talouden, menettelytapojen ja todellisuuskäsitysten tutkimista. Muutosten laajuuden vuoksi ei voida enää löytää yksityiskohtaista itsenäistä vastausta jokaiseen ongelman osaan. On välttämätöntä etsiä kokonaisvaltaisia ratkaisuja, jotka pohtivat luonnonjärjestelmien vuorovaikutusta keskenään ja sosiaalisten järjestelmien kanssa. Ei ole kahta erillistä kriisiä, ympäristökriisiä ja yhteiskunnallista kriisiä, vaan pikemminkin yksi monimutkainen yhteiskunnallis-ympäristöllinen kriisi. Ratkaisuhjelmat edellyttävät kokonaisvaltaista lähestymistapaa köyhyyden voittamiseksi, syrjäytettyjen ihmisten arvokkuuden palauttamiseksi ja samalla luonnon suojelemiseksi.

140. Koska huomioon otettavia asioita on paljon ja monenlaisia, jonkin konkreettisen toiminnan ympäristövaikutusten arvioimiseksi on välttämätöntä antaa tutkijoille asianmukainen rooli, edistää heidän vuorovaikutustaan ja taata laaja akateeminen vapaus. Tämän jatkuvan tutkimuksen pitäisi antaa

meille myös parempi ymmärrys siitä, kuinka eri olennot ovat suhteessa toisiinsa ja muodostavat niitä suurempia yksikköjä, joita nykyään nimitämme "ekosysteemeiksi". Emme ota niitä huomioon pelkästään määritelläksemme, kuinka niitä on järkevää käyttää, vaan siksi, että niillä on itsessään arvoa riippumatta niiden hyödyllisyydestä. Niin kuin jokainen organismi on itsessään hyvä ja ihailtava, koska Jumala on sen luonut, niin sitä on myös organismien harmoninen, järjestelmänä tiettyssä paikassa toimiva kokonaisuus. Vaikka emme ole siitä tietoisia, olemassaolomme riippuu tällaisesta kokonaisuudesta. Kannattaa muistaa, että ekosysteemit toimivat hiilidioksidin sitomisessa, veden puhdistamisessa, sairauksien ja epidemioiden torjumisessa, maaperän koostumuksessa, jätteiden maatumisessa ja monissa muissa tehtävissä, jotka unohtamme tai jätämme huomiotta. Tämän huomattessaan monet tulevat uudelleen tietoisiksi siitä, että elämme ja toimimme sellaisesta todellisuudesta käsin, joka on aiemmin annettu meille, joka edeltää kykyjämme ja olemassaoloamme. Siksi "kestävästä käytöstä" puhuttaessa on aina otettava huomioon kunkin ekosysteemin uusiutumiskyky eri osa-alueillaan ja ulottuvuuksissaan.

141. Toisaalta talouskasvu pyrkii automatisoimaan ja yhdenmukaistamaan menetelmien yksinkertaistamiseksi ja kustannusten vähentämiseksi. Siksi tarvitaan taloudellista ekologiaa, joka pystyy ottamaan todellisuuden laajemmin huomioon. Todellakin "ympäristönsuojelun tulee muodostaa erottamaton osa kehitysprosessia eikä sitä voida ajatella erillään siitä".¹¹⁴ Mutta samalla tarvitaan välttämättä humanismia, joka kykenee yhdistämään eri tiedonalat talouden mukaan lukien

114 Rion julistus ympäristöstä ja kehityksestä (14. kesäkuuta 1992), periaate 4.

kokonaisvaltaisemman ja yhdistävän näkemyksen saavuttamiseksi. Nykyään ympäristöongelmien analysointia ei voi erottaa inhimillisten kontekstien, perhe-, työ- ja urbaanien kontekstien analysoinnista saati jokaisen ihmisen suhteesta itsensä kanssa, mikä synnyttää määrätyn tavan olla suhteessa toisiin ja ympäristöön. Ekosysteemien ja eri sosiaalisten maailmojen välillä on vuorovaikutuksensa, ja näin osoittautuu jälleen kerran, että ”kokonaisuus on osaa tärkeämpi”.¹¹⁵

142. Jos kaikki on suhteessa, myös yhteiskunnan instituutioiden terveydellä on seurauksia ympäristön ja ihmiselämän laadun kannalta: ”Jokainen kansalaisten solidaarisuuden ja ystävyiden loukkaus vahingoittaa ympäristöä.”¹¹⁶ Tässä mielessä sosiaalinen ekologia on välttämättä institutionaalista ja laajenee vähitellen eri tasoille ensisijaisesta sosiaaliryhmästä eli perheestä lähtien aina paikalliseen, kansalliseen ja kansainväliseen elämään saakka. Jokaisella sosiaalisella tasolla ja niiden kesken kehittyy instituutioita, jotka säätelevät ihmissuhteita. Kaikella, mikä heikentää näitä instituutioita, on haitallisia vaikutuksia, kuten vapauden menetys, epäoikeudenmukaisuus ja väkivalta. Joitakin maita hallitsee heikko institutionaalinen järjestelmä, josta väestö kärsii ja josta tilannetta hyväksikäyttävät hyötyvät. Sekä valtionhallinnon sisällä, kansalaisyhteiskunnan eri tasoilla että asukkaiden keskinäisissä suhteissa laittomuudet lisääntyvät yhä enemmän. Lait saattavat olla hyvin kirjoitettuja, mutta pysyvät kuolleena kirjaimena. Voiko siis toivoa, että lainsäädäntö ja ympäristönormit ovat todella vaikuttavia? Tiedämme esimerkiksi, että maissa, joissa

115 Apostolinen kehotuskirje *Evangelii gaudium* (24. marraskuuta 2013), 237: AAS 105 (2013), 1116.

116 Benedictus XVI, kiertokirje *Caritas in veritate* (29. kesäkuuta 2009), 51: AAS 101 (2009), 687.

on selkeä metsiensuojelulainsäädäntö, vaietaan näiden la-
kien toistuvasta rikkomisesta. Lisäksi se, mitä yhdellä alueel-
la tapahtuu, vaikuttaa suoraan tai epäsuorasti muihin aluei-
siin. Esimerkiksi huumeiden käyttö vauraisissa yhteiskunnissa
synnyttää jatkuvaa tai kasvavaa kysyntää tuotteiden tuonnille
köyhemmiltä alueilta, joilla menettelytavat ovat vääristyneet,
elämää tuhoaan ja ympäristö jatkuvasti huononee.

II Kulttuuriekologia

143. Luonnonperinnön rinnalla yhtä lailla vaarassa on his-
toria-, taide- ja kulttuuritaiteiden perintö. Se on osa tietyn
paikan yhteistä identiteettiä ja perusta asuttavan kaupungin
rakentamiselle. Ei ole kyse purkamisesta ja uusien oletetusti
ekologisten kaupunkien luomisesta, joissa ei aina ole hyvä
asua. On otettava huomioon kunkin paikan historia, kulttuuri
ja arkkitehtuuri varjellen sen alkuperäistä identiteettiä. Siksi
ekologia edellyttää myös ihmiskunnan kulttuuririkkkauk-
sien hoitamista niiden laajimmassa merkityksessä. Erityisesti
on kiinnitettävä huomiota paikalliseen kulttuuriin ympäristö-
ongelmia arvioitaessa ja edistettävä teknis-tieteellisen ja po-
pulaarin kielen vuoropuhelua. Kulttuuri ei ole vain mennei-
syyden muistomerkkejä vaan elävää, luovaa ja osallistuttavaa
todellisuutta, jota ei voi sulkea pois pohdittaessa ihmisen suh-
detta ympäristöön.

144. Kulutuskeskeinen näkemys ihmisestä, jota nykyisen glo-
balisoituneen ekonomian mekanismit edistävät, pyrkii yh-
denmukaistamaan kulttuureja ja heikentämään valtavaa
kulttuurien moninaisuutta, joka on ihmiskunnan aarre. Siksi
pyrkimys ratkaista kaikki vaikeudet yhdenmukaisilla ohjeilla

tai teknisillä ratkaisuilla saattaa hämärtää monimutkaisia paikallisia ongelmia, joihin vaaditaan asukkaiden aktiivista osallistumista. Uusia muotoutuvia prosesseja ei aina voi liittää ulkoa säädeltyihin malleihin, vaan niiden on tultava paikalliskulttuurista. Niin kuin elämä ja maailma ovat dynaamisia, maailmasta huolehtimisenkin on oltava joustavaa ja dynaamista. Pelkkiin teknisiin ratkaisuihin luottaessa on vaara, että hoidetaan oireita eikä syvempiä ongelmia. On kunnioitettava kansojen ja kulttuurien oikeuksia ja ymmärrettävä, että sosiaalisen ryhmän kehitys edellyttää historiallista prosessia tietyn kulttuurikontekstin sisällä ja vaatii paikallisten ihmisten jatkuvaa aktiivista osallistumista *heidän omasta kulttuuristaan käsin*. Edes käsitystä elämänlaadusta ei voi tuoda ulkoapäin, vaan se on käsitettävä kunkin ihmisryhmän symboli- ja tottumuksmaailman sisällä.

145. Monet ympäristöä intensiivisesti hyväksikäyttävät ja tuhoavat tavat eivät vain ehdytä paikallisia elinkeinoja vaan myös sosiaalisia voimavaroja, jotka kauan ovat muovanneet kulttuuri-identiteettiä ja käsitystä elämän ja yhteisöllisyyden merkityksestä. Kulttuurin katoaminen voi olla yhtä vakavaa tai vakavampaakin kuin jonkin eläin- tai kasvilajin katoaminen. Hegemonisen, yhteen tuotantotapaan liittyvän elämäntavan pakottaminen voi olla yhtä vahingollista kuin ekosysteemien muuttaminen.

146. Tässä mielessä on kiinnitettävä erityistä huomiota alkuperäiskansoihin ja heidän kulttuuriperinteisiinsä. He eivät ole pelkkä vähemmistö muiden joukossa, vaan pikemminkin heidän on oltava pääkeskustelijoita ennen kaikkea silloin, kun on kyse suurista heidän alueisiinsa vaikuttavista projekteista. Heille maa ei ole taloushyödyke vaan lahja Jumalalta ja

esi-isiltä, jotka siinä lepäävät, pyhä tila, jonka kanssa heidän on oltava vuorovaikutuksessa ruokkiakseen identiteettiään ja arvojaan. Alueillaan pysyessään he itse pitävät niistä parhaiten huolta. Kuitenkin monissa osissa maailmaa heihin kohdistuu painostusta, jotta he jättäisivät maansa ja vapauttaisivat ne kaivos-, maatalous- tai kasvatustalouksille, jotka eivät ota huomioon luonnon ja kulttuurin tuhoutumista.

III Jokapäiväisen elämän ekologia

147. Autenttisesta kehityksestä puhumiseksi on varmistettava, että on kyse ihmiselämän laadun kokonaisvaltaisesta parantumisesta, ja tämä merkitsee ihmisten elinympäristön arvioimista. Ympäristöt, joissa elämme, vaikuttavat tapaamme katsoa elämää, tuntea ja toimia. Huoneessamme, kodissamme, työpaikallamme ja asuinalueellamme käytämme ympäristöä identiteettimme ilmaisemiseen. Ponnistelemme sopeutuaksemme ympäristöön, ja jos se on sekava, kaoottinen tai täynnä näkö- ja melusaastetta, liialliset ärsykkeet vaikeuttavat yritystämme kehittää kokonaista ja onnellista identiteettiä.

148. Ihailtavaa luovuutta ja anteliaisuutta osoittavat ihmiset ja ryhmät, jotka vastaavat ympäristön rajoituksiin muokkaamalla olosuhteidensa kielteisiä vaikutuksia ja oppimalla suuntaamaan elämäänsä sekavuuden ja epävarmuuden keskellä. Esimerkiksi joissakin paikoissa, joissa rakennusten julkisivut ovat rapistuneet, ihmiset pitävät hyvin arvokkaasti huolta asuntonsa sisätiloista tai siellä voidaan hyvin ihmisten sydämellisyyden ja ystävällisyyden vuoksi. Positiivinen, asukkaille hyvää tekevä sosiaalinen elämä säteilee valoa ensinäkemältä asumiskelvottomaan ympäristöön. Joskus köyhät

onnistuvat kehittämään kiitettävää inhimillistä ekologiaa monien rajoitteiden keskellä. Ahtaasti asutettujen alueiden tuotama tukahtumisen tunne voitetaan, jos kehittyvät läheisiä ja lämpimiä ihmissuhteita, jos syntyy yhteisöjä, jos ympäristön rajoitteet korvataan ihmisten sisäisessä elämässä, jotka tuntevat olevansa osa yhteyden ja kuulumisen verkostoa. Tällä tavalla mikä tahansa paikka lakkaa olemasta helvetti ja tulee arvokkaan elämän kontekstiksi.

149. On osoittautunut, että äärimmäinen köyhyys alueilla, joista puuttuu sopusointua, tilaa ja integraatiomahdollisuuksia, edistää epäinhimillistä väkivaltaa ja rikollisjärjestöjen hyväksikäytön kohteeksi joutumista. Suurkaupunkien kurjien reuna-alueiden asukkaille jokapäiväinen kokemus ylikansoituksesta ja sosiaalisesta nimettömyydestä voi aiheuttaa juurettomuutta, joka edistää epäsosiaalisuutta ja väkivaltaa. Kuitenkin haluan korostaa, että rakkaus on voimakkaampi. Monet ihmiset pystyvät näissä olosuhteissa pitämään yllä kuulumisen ja yhteiselämän siteitä, jotka muuttavat tungoksen yhteisöllisyydeksi, jossa minän muurit revitään alas ja itsekkyyden esteet voitetaan. Tämä yhteisöllisen pelastuksen kokemus synnyttää usein luovia ratkaisuja rakennuksen tai asuinalueen parantamiseksi.¹¹⁷

150. Elinympäristön ja ihmisen käytöksen vuorovaikutuksen vuoksi ne, jotka suunnittelevat rakennuksia, asuinalueita, julkisia tiloja ja kaupunkeja tarvitsevat useiden eri alojen panosta, joka auttaa ymmärtämään ihmisten ajatusproses-

117 Jotkut kirjoittajat ovat tuoneet esiin arvoja, joita esiintyy usein esimerkiksi Latinalaisen Amerikan köyhien asuinalueilla (*villas, chabolas* ja *favelas*): vrt. Juan Carlos Scannone SJ, "La irrupción del pobre y la lógica de la gratitud", Juan Carlos Scannone ja Marcelo Perine (toim.), *Irrupción del pobre y quehacer filosófico. Hacia una nueva racionalidad*, Buenos Aires 1993, 225-230.

seja, symboliikkaa ja toimintatapoja. Ei riitä, että suunnitelmassa pyritään kauneuteen, koska on arvokkaampaa palvel-la toisenlaista kauneutta: ihmisten elämänlaatua, sopusointua ympäristön kanssa, kohtaamista ja vastavuoroista auttamista. Myös tämän vuoksi on tärkeää, että alueen asukkaiden näkö-kulma otetaan aina huomioon kaupunkisuunnittelussa.

151. On suojeltava julkisia tiloja, maisemamerkkejä ja kau-punkimaisemia, jotka kasvattavat kuuluvuuden tunnettam-me, kokemustamme juurtumisesta ja ”kotona olemisesta” kaupungissa, johon sisällymme ja joka yhdistää meitä. On tär-keää, että kaupungin eri osat liittyvät hyvin yhteen ja asuk-kailla on näkemys kokonaisuudesta sen sijaan, että he sulkeu-tuvat asuinalueelleen eivätkä pidä koko kaupunkia todella toistensa kanssa jakamana alueena. Jokaisen puuttumisen kaupunki- tai maaseutumaisemaan olisi otettava huomioon se, kuinka paikan eri elementit muodostavat kokonaisuuden, jota asukkaat pitävät yhteensopivana ja merkitysriikkaana vii-tekeyksenä. Näin toiset lakkaavat olemasta vieraita ja ovat osa ”meitä”, jota yhdessä rakennamme. Samasta syystä sekä kaupunki- että maaseutu-ympäristössä on hyvä säilyttää joita-kin alueita suojeltuina jatkuvilta ihmisen tekemiltä muutok-silta.

152. Asuntopula on vakava ongelma monissa osissa maail-maa sekä maaseudulla että suurkaupungeissa, koska valtion budjetit yleensä kattavat vain pienen osan kysynnästä. Eivät ainoastaan köyhät vaan suuri osa yhteiskunnasta kohtaa va-kavia vaikeuksia oman kodin saamisessa. Kodin omistaminen on hyvin tärkeää ihmisten arvokkuudelle ja perheiden kehi-tykselle. Se on keskeinen inhimillisen ekologian kysymys. Jos joissakin paikoissa on jo kehittynyt kaoottisia slummialueita,

on ennen kaikkea kehitettävä niitä kaupunkimaisiksi eikä tuhattava niitä maan tasalle ja karkotettava asukkaita. Jos köyhät asuvat saastuneissa slummeissa tai vaarallisissa hökkeleissä, "tapauksissa, joissa heidät on pakko siirtää, ja ettei lisätä kärsimystä kärsimyksen päälle, heille on asianmukaisesti ilmoitettava siitä etukäteen, tarjottava säällisiä asuntovaihtoehtoja ja otettava ihmiset, joita asia koskee, mukaan prosessiin".¹¹⁸ Samalla luovuuden pitäisi johtaa integroimaan huonokuntoiset alueet osaksi kutsuvaa kaupunkia. "Kuinka kauniita ovatkaan ne kaupungit, jotka voittavat epäterveen epäluottamuksen ja integroivat ne, jotka ovat erilaisia, ja tekevät tästä integraatiosta uuden kehitystekijän! Kuinka kauniita ovatkaan ne kaupungit, jotka arkkitehtuurissaankin ovat täynnä tiloja, jotka yhdistävät, asettavat suhteeseen ja edistävät toisten tuntemista!"¹¹⁹

153. Elämänlaatu kaupungeissa liittyy suurelta osin liikenteeseen, joka on usein suurten kärsimysten aihe asukkaille. Kaupungeissa ajaa paljon yhden tai kahden matkustajan käyttämiä henkilöautoja, jolloin syntyy liikennemuuhkia, saastetasot nousevat, kuluu valtava määrä uusiutumaton energiaa ja on rakennettava lisää teitä ja pysäköintialueita, jotka vahingoittavat kaupunkimaisemaa. Monet asiantuntijat ovat yksimielisiä siitä, että julkinen liikenne on asetettava etusijalle. Kuitenkin joidakin tarvittavia toimenpiteitä yhteiskunnan on vaikea hyväksyä ilman tuon liikenteen huomattavia parannuksia. Monissa kaupungeissa ihmiset joutuvat kestämään sen arvottomia olosuhteita ruuhkien, epämukavuuden, harvojen vuorovälien ja turvallisuuden puutteen takia.

118 Paavillinen oikeudenmukaisuuden ja rauhan neuvosto, Kirkon yhteiskunnallisen opetuksen kompendium, 482.

119 Apostolinen kehotuskirje *Evangelii gaudium* (24. marraskuuta 2013), 210: AAS 105 (2013), 1107.

154. Ihmisen erityisen arvokkuuden tunnustaminen on usein ristiriidassa sen kaoottisen elämän kanssa, jota ihmiset joutuvat kaupungeissamme kokemaan. Tämän ei kuitenkaan pidä johtaa unohtamaan maaseudunkaan asukkaiden kokemaa hylkäämistä ja laiminlyöntiä, kun alueilta puuttuvat olennaiset palvelut ja työntekijöitä saatetaan kohdella orjina vailla oikeuksia tai odotuksia arvokkaammasta elämästä.

155. Inhimillinen ekologia merkitsee myös jotakin hyvin syvällistä: ihmisen elämän välttämätöntä suhdetta hänen luontoonsa kirjoitettuun moraalilakiin, suhdetta, joka on välttämätön arvokkaamman ympäristön luomiseksi. Benedictus XVI totesi, että on olemassa ”ihmisen ekologiaa”, koska ”myös ihmisellä on luonto, jota hänen on kunnioitettava ja jota ei voi mielivaltaisesti manipuloida”.¹²⁰ On tunnistettava, että ruumiimme asettaa meidät suoranaisesti suhteeseen ympäristön ja toisten elävien olentojen kanssa. Oman ruumiinsa hyväksyminen Jumalan lahjana on välttämätöntä, jotta voidaan ottaa vastaan ja hyväksyä koko maailma Isän lahjana ja yhteisenä kotina. Sitä vastoin oman ruumiinsa dominoimisen logiikka muuttuu usein huomaamatta luomakunnan hallitsemisen logiikaksi. Oman ruumiinsa hyväksyminen, siitä huolehtiminen ja sen merkitysten kunnioittaminen on olennaista todelliselle inhimilliselle ekologialle. Myös oman ruumiinsa arvostaminen naiseudessaan tai mieheydessään on välttämätöntä voidakseen tunnistaa itsensä kohtaamisessa toisen itsestään erilaisen kanssa. Näin on mahdollista hyväksyä ilolla kummankin oma lahja, joka on Luojan työtä, ja rikastuttaa toisiaan vastavuoroisesti. Siksi sellainen asenne ei ole terve, joka

120 Puhe Saksan liittopäiville, Berliini (22. syyskuuta 2011): AAS 103 (2011), 668.

pyrkii ”poistamaan sukupuolten erilaisuuden, koska ei osaa enää kohdata sitä”.¹²¹

IV Yhteisen hyvän periaate

156. Kokonaisvaltaista ekologiaa ei voi erottaa yhteisen hyvän periaatteesta, jolla on keskeinen ja yhdistävä rooli sosiaalietikassa. Se on ”niiden yhteiskuntaelämän edellytysten summa, jotka antavat sekä ryhmille että niiden yksityisille jäsenille mahdollisuuden täydellisemmin ja esteettömämmin toteuttaa itseään”.¹²²

157. Yhteinen hyvä edellyttää ihmispersonan kunnioittamista sellaisenaan, niine perustavine ja loukkaamattomine oikeuksineen, jotka suuntautuvat hänen kokonaisvaltaiseen kehitykseensä. Se liittyy myös yhteiskunnan yleiseen hyvinvointiin ja erilaisten pienryhmien kehitykseen lähivastuuperiaatetta soveltaen. Näiden joukossa nousee esiin erityisesti perhe, yhteiskunnan perussolu. Yhteinen hyvä edellyttää yhteiskunta-rauhaa eli määrätyn järjestyksen pysyvyyttä ja turvallisuutta, joka ei toteudu kiinnittämättä huomiota distributiiviseen oikeudenmukaisuuteen. Sen loukkaaminen synnyttää aina väkivaltaa. Koko yhteiskunnan ja erityisesti valtion velvollisuus on puolustaa ja edistää yhteistä hyvää.

158. Maailmanlaajuisen yhteisön nykytilanteessa, jossa esiintyy paljon eriarvoisuutta ja yhä suurempi joukko ihmisiä hei-

121 Katekeesi (15. huhtikuuta 2015): *L'Osservatore Romano*, 16. huhtikuuta 2015, s. 8.

122 Vatikaanin II kirkolliskokous, pastoraalikonstituutio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 26.

tetään pois ja heiltä kielletään perusihmisoikeudet, yhteisen hyvän periaatteesta tulee loogisesti ja välttämättä vetoamus solidaarisuuteen ja köyhien asettamiseen etusijalle. Tuo etusija edellyttää johtopäätöksiä siitä, että maan hyvyudet on tarkoitettu yhteiseen käyttöön, mutta kuten pyrin osoittamaan apostolisessa kehotuskirjeessä *Evangelii gaudium*,¹²³ se edellyttää ennen kaikkea köyhän ihmisen valtavan arvokkuuden mietiskelemistä syvimpien uskonvakaumusten valossa. Tarvitsee vain katsoa ympäröivää todellisuutta käsittääkseen, että nykyisin tuo etusija on perustava eettinen käsky yhteisen hyvän tehokkaaksi toteutumiseksi.

V Oikeudenmukaisuus sukupolvien kesken

159. Yhteisen hyvän käsite koskee myös tulevia sukupolvia. Kansainväliset talouskriisit ovat raa'asti osoittaneet ne haittavaikutukset, joita aiheuttaa yhteisen päämäärämme huomiotta jättäminen, päämäärän, josta jälkeemme tulevat eivät voi olla poissuljettuja. Nykyään ei voi puhua kestävästä kehityksestä ilman sukupolvien välistä solidaarisuutta. Kun ajattelemmme tilannetta, jossa jätämme maapallon tuleville sukupolville, käymme sisään toisenlaiseen logiikkaan, ilmaiseksi saamamme ja välittämämme lahjan logiikkaan. Jos maa on lahjoitettu meille, emme voi enää ajatella vain utilitaristisesta kriteeristä käsin, jossa tehokkuus ja tuottavuus suuntautuvat yksilön hyötyyn. Emme puhu valinnaisesta asenteesta, vaan olennaisesta oikeudenmukaisuuden kysymyksestä, koska maa, jonka olemme saaneet vastaanottaa, kuuluu myös jälkeemme tuleville. Portugalin piispat kehottivat omaksumaan

123 Vrt. nrot 186-201: AAS 105 (2013), 1098-1105.

tämän oikeudenmukaisuuden velvollisuuden: ”Ympäristö sijoittuu vastaanottamisen logiikkaan. Se on laina, jonka jokainen sukupolvi vastaanottaa ja joka sen on välitettävä seuraavalle sukupolvelle.”¹²⁴ Kokonaisvaltaisella ekologialla on tämä laaja näkökulma.

160. Millaisen maailman tahdomme välittää jälkeemme tuleville, kasvaville lapsille? Kysymys ei koske vain ympäristöä irrallisena, koska tätä aihetta ei voi lähestyä osittaisesti. Kun kysymme, millaisen maailman tahdomme jättää jälkeemme, viittaamme ennen kaikkea sen yleiseen suuntaan, merkitykseen ja arvoihin. Jos emme käsittele näitä syvempiä kysymyksiä, en usko, että ekologisella huolestumisellamme on merkittäviä vaikutuksia. Mutta jos tämä kysymys esitetään rohkeasti, se johtaa meidät vääjäämättä toisiini suoriin kysymyksiin: Mihin päämäärään menemme tästä maailmasta? Mitä tarkoitusta varten olemme tulleet tähän elämään? Mitä varten teemme työtä ja taistelemme? Miksi tämä maa tarvitsee meitä? Siksi ei enää riitä sanoa, että meidän on kannettava huolta tulevista sukupolvista. On huomattava, että kyseessä on meidän itsemme arvokkuus. Ensi sijassa meitä koskee se, jätämmekö jälkeemme tulevalle ihmiskunnalle asuttavan maapallon. Se on itseämme koskeva draama, koska se kysyy elämämme merkitystä täällä maan päällä.

161. Katastrofiennustuksiin ei voi enää suhtautua halveksien tai ironisesti. Voisimme jättää seuraaville sukupolville liikaa raunioita, autiomaita ja roskia. Kulutuksen, jätteiden ja ympäristömuutosten rytmi on ylittänyt maapallon mahdollisuudet sillä tavalla, että nykyinen elämäntyylimme, joka on kestävä-

124 Portugalin piispainkokous, paimenkirje *Responsabilidade solidária pelo bem comum* (15. syyskuuta 2003), 20.

tön, voi johtaa vain katastrofiin, kuten itse asiassa jo tapahtuukin ajoittain eri alueilla. Nykyisen epätasapainon vaikutusten vähentäminen riippuu siitä, mitä teemme nyt, ennen kaikkea jos ajattelemme vastuutamme niiden edessä, jotka joutuvat kestämaan pahimmat seuraukset.

162. Vaikeus ottaa tätä haastetta vakavasti liittyy eettiseen ja kulttuuriseen rappeutumiseen, joka liittyy ekologiseen tuhoon. Postmodernin maailman miehet ja naiset ovat pysyvässä vaarassa tulla syvästi individualisteiksi, ja monet nykyiset sosiaaliset ongelmat liittyvät itsekkääseen välittömän tyydytyksen etsimiseen perhe- ja sosiaalisten siteiden kriiseineen ja vaikeuksineen ottaa toista huomioon. Usein nähdään vanhempien kuluttavan liikaa ja lyhytnäköisesti, mikä vahingoittaa lapsia, joilla on yhä enemmän vaikeuksia hankkia oma koti ja perustaa perhe. Lisäksi tämä kyvyttömyys ajatella vakavasti tulevia sukupolvia liittyy kyvyttömyytemme laajentaa näköalaamme omista huolistamme niiden ajattelemiseen, jotka ovat syrjäytyneet kehityksestä. Ei meidän tarvitse kuvitella tulevaisuuden köyhiä – riittää, että ajattelemme nykyajan köyhiä, joilla on vähän elinvuosia täällä maan päällä eivätkä he voi jatkuvasti odottaa. Siksi ”sukupolvien välisen lojaalin solidaarisuuden ohella on korostettava kiireellistä moraalista välttämättömyyttä löytää uudelleen sukupolvien sisäinen solidaarisuus”.¹²⁵

125 Benedictus XVI, viesti maailman rauhanpäivää varten 2010, 8: AAS 102 (2010), 45.

Viides luku

MUUTAMIA TOIMINTALINJOJA

163. Olen pyrkinyt tutkimaan ihmiskunnan nykytilannetta, sekä asuttamamme maapallon murtumia että ympäristön turmeltumisen syvällisempiä inhimillisiä syitä. Vaikka tämä todellisuuden mietiskely jo itsessään osoittaa meille, että suunnan muutos on välttämätön ja ehdottaa tiettyjä tekoja, pyrimme nyt hahmottelemaan suurempia linjoja vuoropuheluun, joka voi auttaa meitä ulos hukuttavasta itsetuhon kierteestä.

I Ympäristödialogi kansainvälisessä politiikassa

164. Viime vuosisadan puolivälistä lähtien on monien vaikeuksien kautta vahvistunut vakaumus, että maapallo on kotimaamme ja ihmiskunta on tässä yhteisessä kodissa asuva kansa. Toisistaan riippuvainen maailma ei ainoastaan merkitse sen käsittämistä, että elämäntyöliien, tuotannon ja kulu-

tuksen haitalliset seuraukset koskevat kaikkia, vaan ensi sijassa sitä, että ratkaisuja etsitään globaalista näkökulmasta eikä vain joidenkin maiden intressien puolustamiseksi. Keskinäinen riippuvuus velvoittaa meidät ajattelemaan *yhtä ainoaa maailmaa, yhteistä projektia*. Mutta se nerokkuus, joka on johtanut valtavaan teknologiseen kehitykseen, ei ole kyennyt löytämään tehokkaita kansainvälisen johtajuuden keinoja vakavien ympäristö- ja sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseksi. Niiden perusongelmien kohtaamiseksi, joita yksittäisten maiden toimin ei voida ratkaista, tarvitaan välttämättä maailmanlaajuinen konsensus, joka esimerkiksi johtaa suunnittelemaan kestäväää ja monipuolista maanviljelystä, kehittämään uusiutuvia ja vähemmän saastuttavia energiamuotoja, parantamaan energiatehokkuutta, edistämään parempaa metsä- ja meriresurssien hallinnointia ja takaamaan juomaveden saatavuuden kaikille.

165. Tiedämme, että fossiilisiin, erittäin saastuttaviin polttoaineisiin – erityisesti kivihiihiin, mutta myös öljy ja vähemmässä määrin kaasu – perustuva teknologia on korvattava asteittain ja viivyttelämättä. Odottaessa uudistuvien energiamuotojen laajempaa kehitystä, jonka olisi jo pitänyt alkaa, on oikein valita vähemmän vahingollisia vaihtoehtoja tai turvautua väliaikaisratkaisuihin. Kuitenkaan kansainvälinen yhteisö ei ole saavuttanut yksimielisyyttä siitä, kuka vastaa tämän energiavaihtoksen pääkustannusten maksamisesta. Viime vuosikymmeninä ympäristökysymyksistä on syntynyt laajaa julkista keskustelua, joka on kasvattanut kansalaisyhteiskunnassa sitoutumista ja altista osallistumista. Poliitiikka ja teollisuus vastaavat haasteeseen hitaasti, kaukana siitä, mitä maailmanlaajusten haasteiden tasolla oleminen vaatisi. Vaikka jälkiteollistuneen aikakauden ihmiskunta ehkä muistetaan yhtenä

historian vastuuttomimmista, on toivottava, että 21. vuosisadan alun ihmiskunta muistettaisiin siitä, että se omaksui alttiisti vakavat vastuunsa.

166. Maailmanlaajuinen ekologinen liike on jo kulkenut pitkän tien monien kansalaisyhteiskunnan järjestöjen ponnistusten tukemana. Tässä on mahdoton mainita niitä kaikkia tai edes toistaa niiden saavutusten historiaa. Mutta niiden ansiosta ympäristökysymykset ovat yhä enemmän olleet esillä julkisessa agendassa ja rohkaisseet kauaskatseisempaan ajattelutapaan. Tästä huolimatta viime vuosien maailmanlaajuiset ympäristöhuippukokoukset eivät ole vastanneet odotuksia, koska poliittisten päätösten puuttuessa ei ole saatu aikaan globaaleja ympäristösopimuksia, joilla olisi todellista merkitystä ja vaikutusta.

167. On muistettava maapallon huippukokous (Earth Summit) vuonna 1992 Rio de Janeirossa. Se julisti, että ”kestävän kehityksen keskeinen huolenaihe ovat ihmiset”.¹²⁶ Viitaten vuoden 1972 Tukholman julistukseen se korosti muun muassa kansainvälistä yhteistyötä koko maapallon ekosysteemin suojelemiseksi, saastumisen aiheuttajien vastuuta kustannuksista ja velvollisuutta arvioida töiden ja projektien ympäristövaikutukset. Se asetti päämääräksi rajoittaa kasvihuonekaasupitoisuuksia ilmakehässä, jotta ilmaston lämpenemisen kehityskulku saataisiin käännettyä. Se työsti myös toimintaohjelman ja toimintasuunnitelman, biodiversiteettisopimuksen ja metsäperiaatteita. Vaikka tuo huippukokous oli aikakautenaan todella innovatiivinen ja profetallinen, sen sopimuksia on toteutettu heikosti asianmukaisten kontrollimekanismien, ajoit-

126 Rion julistus ympäristöstä ja kehityksestä (14. kesäkuuta 1992), periaate 1.

taisten arviointien ja sopimusten rikkomisesta seuraavien rangaistusten puuttuessa. Huippukokouksen julistamat periaatteet odottavat edelleen tehokkaita ja nopeita käytännön toteutuksen keinoja.

168. Positiivisista kokemuksista voi mainita esimerkiksi Baselin yleissopimuksen vaarallisista jätteistä, joka sisältää ilmoitusjärjestelmän, määrätasot ja kontrollit. On myös olemassa sitova yleissopimus uhanalaisten villien eläin- ja kasvilajien kansainvälisestä kaupasta, johon sisältyvät paikalliset tarkastukset sopimuksen toteuttamisen varmistamiseksi. Wienin yleissopimus otsonikerroksen suojelusta ja sen toteuttaminen Montrealin pöytäkirjan ja sen liitteiden kautta näyttää johtaneen tuon kerroksen ohenemisen ongelman ratkaisuvaiheeseen.

169. Biodiversiteetistä huolehtimisen ja aavikoitumisen suhteen on edistytty paljon vähemmän. Ilmastonmuutosten suhteen edistysaskeleita on valitettavan harvoja. Kasvihuonekaasujen vähentäminen edellyttää rehellisyyttä, rohkeutta ja vastuuntuntoa erityisesti mailta, joilla on eniten valtaa ja jotka saastuttavat eniten. YK:n konferenssi kestävästä kehityksestä, joka tunnetaan nimellä "Rio+20" (Rio de Janeiro 2012), sai aikaan laajan mutta tehottoman päätössiakirjan. Kansainväliset neuvottelut eivät voi merkittävästi edetä niiden maiden asenteiden takia, jotka asettavat omat kansalliset intressinsä etusijalle globaaliin yhteiseen hyvään nähden. Ne, jotka joutuvat kärsimään siitä, mitä yritämme nyt peitellä, tulevat muistamaan tämän omantunnon ja vastuuntunnon puutteen. Tätä kiertokirjettä työstettäessä keskustelu on yhä kiihtynyt. Meidän uskovien on rukoiltava Jumalaa nykykeskustelujen

positiivisten kehitysten puolesta, jotta tulevat sukupolvet eivät joutuisi kärsimään harkitsemattoman viivyttelyn seurauksista.

170. Jotkut strategiat saastuttavien kaasupäästöjen vähentämiseksi korostavat ympäristökustannusten kansainvälistämistä, jolloin on vaara, että maat, joilla on vähemmän resursseja, saavat taakakseen raskaita päästövähennysvelvoitteita samoin kuin teollistuneemmat maat. Tällaisten toimenpiteiden pakottaminen rankaisee maita, jotka eniten tarvitsevat kehitystä. Näin epäoikeudenmukaisuus lisääntyy ympäristön suojelemisen verukkeella. Tässäkin tapauksessa köyhimmät kärsivät eniten. Ilmastonmuutosten vaikutukset ovat pitkäkestoisia, ja vaikka nyt ryhdyttäisiinkin ankariin toimenpiteisiin, jotkut vähäresurssiset maat tarvitsevat apua sopeutuakseen jo tuotettuihin niiden taloutta koskettaviin vaikutuksiin. On varmaa, että vastuut ovat yhteisiä mutta erilaisia. Kuten Bolivian piispat totesivat, ”niillä mailla, jotka ovat hyötyneet korkeasta teollistumisasteesta valtaviin kasvihuonekaasupäästöjen hinnalla, on suurempi vastuu osallistua aiheuttamiensa ongelmien ratkaisemiseen”.¹²⁷

171. ”Päästöoikeuksien” kaupan strategia voi johtaa uuteen spekulatioon, joka ei auta vähentämään saastuttavia kaasupäästöjä maailmanlaajuisesti. Tuo järjestelmä näyttää nopealta ja helpolta ratkaisulta, joka näennäisesti sitoutuu ympäristönsuojeluun mutta joka ei todella merkitse olosuhteiden vaatimaa radikaalia muutosta. Pikemminkin siitä voi tulla keino, jolla ylläpidetään joidenkin maiden ja sektorien liikkulutusta.

127 Bolivian piispainkokous, paimenkirje ympäristöstä ja inhimillisestä kehityksestä Boliviassa *El Universo, don de Dios para la Vida* (2012), 86.

172. Köyhien maiden kannalta etusijalla on oltava kurjuuden poistaminen ja asukkaiden sosiaalinen kehitys. Samalla niiden on tunnistettava joidenkin etuoikeutettujen väestönsiensa skandaalimainen kulutustaso ja taisteltava tehokkaammin korruptiota vastaan. Varmasti niiden on myös kehitettävä vähemmän saastuttavaa energiantuotantoa, mutta tässä ne tarvitsevat apua niiltä mailta, jotka ovat kasvaneet valtavasti maapallon nykyisen saastumisen hinnalla. Aurinkoenergian runsauden hyödyntäminen edellyttää mekanismeja ja avustuksia, jotta kehittyvillä mailla olisi pääsy teknologian siirtoon, tekniseen apuun ja taloudellisiin resursseihin ottaen aina huomioon konkreettiset olosuhteet, sillä "aina ei asianmukaisesti oteta huomioon infrastruktuurien sopivuutta siihen kontekstiin, jota varten niitä suunnitellaan".¹²⁸ Kustannukset olisivat ilmastomuutosten riskeihin verrattuna alhaiset. Joka tapauksessa kyseessä on ennen kaikkea eettinen päätös, joka perustuu kaikkien kansojen solidaarisuuteen.

173. Tarvitaan kiireesti toteuttamiskelpoisia kansainvälisiä sopimuksia, koska paikalliset auktoriteetit eivät aina pysty tehokkaasti puuttumaan asioihin. Valtioiden välisissä suhteissa on kunnioitettava jokaisen suvereniteettia, mutta myös sovitettava yhteisesti keinoista välttää alueellisia katastrofeja, jotka lopulta vahingoittaisivat kaikkia. Tarvitaan globaaleja sääteleviä normeja, jotka asettavat velvoitteita ja estävät teot, joita ei voi hyväksyä, kuten sen, että vaikutusvaltaiset yritykset tai maat siirtäisivät saastuttavat jätteensä tai tehtaansa muihin maihin.

174. Mainitkaamme myös valtamerten hallinnoinnin järjes-

128 Paavillinen oikeudenmukaisuuden ja rauhan neuvosto, *Energia, Giustizia e Pace*, IV, 1, Città del Vaticano (2013), 56.

telmä. Vaikka on ollut monia kansainvälisiä ja alueellisia sopimuksia, sirpaleisuus ja tiukkojen säätely-, kontrolli- ja rangaistusmekanismien puute heikentävät kaikkia ponnistuksia. Merten jätteiden ja avomerten suojelun kasvavat ongelmat ovat erityinen haaste. Tarvitaan sopimusta hallinnointijärjestelmistä kaikkia niin sanottuja globaaleja yhteisiä hyvyyskoskien.

175. Sama logiikka, joka vaikeuttaa radikaalien päätösten tekoa maapallon lämpenemiskehityksen kääntämiseksi, estää myös saavuttamasta köyhyyden poistamisen päämäärää. Tarvitsemme vastuullisempaa globaalia reaktiota, mikä merkitsee molempien ongelmien, saastumisen vähentämisen ja köyhien maiden ja alueiden kehityksen, kohtaamista samanaikaisesti. Vaikka 21. vuosisata pitääkin yllä menneiden aikojen hallintojärjestelmää, havaitaan kansallisvaltioiden menettävän valtaansa ennen kaikkea ylikansallisten talous- ja finanssisektorien pyrkiessä hallitsemaan politiikkaa. Siksi on välttämätöntä kehittää voimakkaampia ja tehokkaammin organisoituja kansainvälisiä instituutioita, joilla on puolueettomasti kansallisten hallitusten sopimuksin nimitetyt viranomaiset ja valta asettaa sanktioita. Kuten Benedictus XVI totesi kirkon yhteiskunnallisen opetuksen jo kehittämällä linjalla, "maailmantalouden ohjaamiseksi, kriisin kohtaamien talouksien tervehdyttämiseksi, kriisin pahenemisen ja siitä johtuvan tasa-painottomuuden estämiseksi ja sopivaan aikaan täydellisen aseistariisunnan, varman ravinnonsaannin ja rauhan toteuttamiseksi, ympäristönsuojelun takaamiseksi sekä muuttovirtojen säatelemiseksi on erittäin välttämätöntä saada aikaan aito poliittinen maailmanlaajuinen auktoriteetti, jollaista jo edeltä-

jäni [pyhä] paavi Johannes XXIII esitti".¹²⁹ Diplomatian merkitys kasvaa kansainvälisten strategioiden edistämisessä meitä kaikkia koskettavien vakavien ongelmien ennakoimiseksi.

II Dialogi uudesta kansallisesta ja paikallisesta politiikasta

176. Voittajia ja häviäjiä ei ole vain eri maiden kesken vaan myös köyhien maiden sisällä. On tunnistettava erilaisia vastuita. Siksi ympäristöön ja talouskehitykseen liittyviä kysymyksiä ei voi enää lähestyä vain maiden välisistä eroista lähtien, vaan huomiota on kiinnitettävä kansalliseen ja paikalliseen politiikkaan.

177. Koska ihmisen kykyjen vastuuton käyttö on mahdollista, yksittäiset valtiot eivät voi enää väistää tehtäväänsä suunnitella, koordinoita, valvoa ja asettaa sanktioita oman alueensa sisällä. Kuinka yhteiskunta voi suunnitella ja suojella tulevaisuuttaan jatkuvien teknologisten innovaatioiden keskellä? Yksi vaikuttava säätelijä on laki, joka asettaa säännöt yhteisen hyvän valossa sallituille menettelyille. Rajoitukset, joita terveen, kypsän ja suvereenin yhteiskunnan on asetettava, liittyvät ennakoimiseen ja turvallisuuteen, asianmukaiseen säätelyyn, normien noudattamisen valvontaan, korruption vastustamiseen, vaikuttavaan kontrollitoimintaan tuotantoprosessien ei-toivottujen vaikutusten ilmetessä sekä asioihin puuttumiseen epävarmojen tai mahdollisten riskien suhteen. Kasvava lainsäädäntö suuntautuu yritystoiminnan saastutta-

129 Benedictus XVI, kiertokirje *Caritas in veritate* (29. kesäkuuta 2009), 67: AAS 101 (2009), 700.

vien vaikutusten vähentämiseen. Mutta poliittinen ja instituti-
onaalinen rakenne ei ole olemassa vain huonojen käytäntöjen
välttämiseksi vaan pikemminkin hyvien käytäntöjen rohkai-
semiseksi, uusia teitä etsivän luovuuden innoittamiseksi ja
yksilö- ja kollektiivisten aloitteiden edistämiseksi.

178. Välittömiin tuloksiin keskittyvä politiikka, jota kulutus-
keskeinen väestö tukee, saa tuottamaan lyhyen aikavälin kas-
vua. Vaali-intressien vuoksi hallitukset eivät mielellään ärsy-
tä kansaa toimenpiteillä, jotka voivat vaikuttaa kulutustasoon
tai vaarantaa ulkomaiset investoinnit. Valtapolitiikan lyhyt-
näköisyys viivyyttää kauaskantoisen ympäristöohjelman si-
sällyttämistä hallitusten toimintaohjelmiin. Näin unohtuu,
että "aika on tilaa tärkeämpi"¹³⁰, että olemme aina hedelmäl-
lisempiä synnyttäessämme prosesseja kuin pitäessämme kiin-
ni valtasijoista. Poliitiikan suuruus osoittautuu, kun vaikeina
hetkinä toimitaan suurista periaatteista lähtien ja ajatellen yh-
teistä hyvää pitkällä tähtäimellä. Poliittisen vallan ei ole help-
po omaksua tätä velvollisuutta kansakuntaa rakentaessaan.

179. Joissakin paikoissa kehitetään osuuskuntia uusiutuvi-
en energiamuotojen käyttämiseksi, jotka takaavat paikalli-
sen omavaraisuuden ja jopa ylijäävän tuotannon myymisen.
Tämä yksinkertainen esimerkki osoittaa, että maailmanlaa-
juisen järjestyksen ollessa kyvytön omaksumaan vastuutaan
paikallisella toiminnalla voi olla todellista merkitystä. Siellä
voi syntyä suurempaa vastuullisuutta, vahvaa yhteisöllisyy-
den tajua, erityistä kykyä huolenpitoon ja anteliaampaa luo-
vuutta, syvällistä rakkautta omaa maataan kohtaan ja myös
sen ajattelemista, mitä lapsille ja lastenlapsille jätetään. Näil-

130 Apostolinen kehotuskirje *Evangelii gaudium* (24. marraskuuta 2013),
222: AAS 105 (2013), 1111.

lä arvoilla on syvät juuret alkuperäiskansoissa. Koska lainsäädäntö osoittautuu joskus riittämättömäksi korruption takia, julkista painostusta tarvitaan poliittisten päätösten aikaansaamiseksi. Yhteiskunnan on kansalaisjärjestöjen ja pienryhmien kautta painostettava hallituksia kehittämään ankarampia normeja, menettelytapoja ja kontrolleja. Jos kansalaiset eivät kontrolloi poliittista valtaa – kansallista, alueellista ja kunnallista – ei voida myöskään kontrolloida ympäristövahinkoja. Paikallinen lainsäädäntö voi olla tehokkaampaa, jos lähialueiden yhteisöt sopivat samanlaisesta ympäristöpolitiikasta.

180. Ei voida ajatella yhdenmukaisia reseptejä, koska jokaisella maalla ja alueella on omat ongelmansa ja rajoitteensa. On myös totta, että poliittinen realismi voi edellyttää siirtymäajan toimenpiteitä ja teknologiaa, kunhan niihin liittyy asteittaisten sitovien velvoitteiden suunnittelu ja hyväksyminen. Samalla kuitenkin kansallisella ja paikallisella tasolla on vielä paljon tehtävää esimerkiksi energiansäästön edistämisessä. Se merkitsee energiatehokkaampien teollisuustuotantotapojen suosimista vähemmän raaka-aineita käyttäen ja energiatehottomampien tai saastuttavampien tuotteiden poistamista markkinoilta. Voi mainita myös liikennejärjestelmien parantamisen ja rakennus- ja korjaustoiminnan, joka pyrkii vähentämään energiankulutusta ja saastetasoa. Toisaalta paikallinen poliittinen toiminta voi suuntautua kulutustapojen muuttamiseen, jäte- ja kierrätystalouden kehittämiseen, tiettyjen lajien suojelemiseen ja monipuolisen maataloustuotannon suunnitteluun viljelykiertoineen. On mahdollista parantaa köyhien alueiden maanviljelystä investoimalla maaseudun infrastruktuuriin, paikallisten tai kansallisten markkinoiden organisointiin, kastelujärjestelmiin ja kestävien maanviljelysmenetelmien kehittämiseen. Uusia yhteistyö- ja yhteisöllisen

järjestäytymisen muotoja voidaan rohkaista puolustamaan pientuottajien etua ja suojelemaan paikallisia ekosysteemejä tuholta. Paljon voidaan tehdä!

181. Jatkuvuus on välttämätöntä, koska ilmastonmuutoksiin ja ympäristönsuojeluun liittyvää politiikkaa ei voi muuttaa joka kerran kun hallitus vaihtuu. Tulokset vaativat paljon aikaa ja merkitsevät välittömiä kustannuksia, joiden vaikutuksia ei voida näyttää toteen yhden hallituskauden aikana. Siksi ilman kansan ja instituutioiden painostusta on aina vastahakoisuutta toimia, ja vielä enemmän silloin, kun on ratkaistava kii-reellisiä tarpeita. Poliitikko, joka omaksuu nämä vastuut ja ja niiden mukanaan tuomat kustannukset, toimii vastoin nyky-talouden ja politiikan tehokkuus-välittömyyslogiikkaa. Mut-ta jos hänellä on tähän rohkeutta, hän voi uudelleen tunnistaa Jumalalta saamansa inhimillisen arvokkuuden ja tästä maa-ilmasta lähdettyään jättää jälkeensä todistuksen anteliaasta vastuunkannosta. On annettava enemmän tilaa terveelle poliitiikalle, joka pystyy uudistamaan ja koordinoimaan instituutioita, edistämään hyviä käytäntöjä ja voittamaan painostuk-sen ja vahingollisen toimettomuuden. On kuitenkin lisättävä, että parhaatkin mekanismit murtuvat, jos puuttuu suuria pää-määriä, arvoja ja syvällistä inhimillistä ymmärrystä, jotka an-tavat jokaiselle yhteiskunnalle jalon ja anteliaan suunnan.

III Dialogi ja päätöksentekoprosessien läpinäkyvyys

182. Yritystoiminnan ja suunnitelmien ympäristövaikutusten arvioiminen edellyttää läpinäkyviä, vuoropuhelulle avoimia poliittisia prosesseja. Toisaalta korruptio, joka salaa projektien

ympäristövaikutukset vastineeksi palveluksista, saa usein aikaan epämääräisiä sopimuksia, jotka välttelevät informaatiovelvollisuutta ja syvempää keskustelua.

183. Ympäristövaikutusten arvioimisen ei pitäisi tapahtua tuotantosuunnitelman, politiikan tai ohjelman tekemisen jälkeen, vaan sen on oltava mukana alusta alkaen ja tapahduttava monitieteisesti, läpinäkyvästi ja riippumatta kaikesta taloudellisesta ja poliittisesta painostuksesta. Sen on liityttävä työolosuhteiden ja mahdollisten fyysisten ja psyykkisten terveysvaikutusten sekä paikallistalouden ja turvallisuusvaikutusten arviointiin. Taloudellisia tuloksia voidaan näin ennakoida realistisemmin ottaen huomioon mahdolliset skenaarit ja lisäinvestointitarpeet korjattavissa olevien ei-toivottujen vaikutusten ratkaisemiseksi. On aina välttämätöntä saavuttaa konsensus eri toimijoiden välillä, jotka voivat tarjota eri näköaloja, ratkaisuja ja vaihtoehtoja. Mutta keskusteluissa etusijan on oltava paikallisilla asukkailla, jotka kysyvät sitä, mitä tahtovat itselleen ja lapsilleen ja pystyvät ottamaan huomioon päämääriä, jotka ylittävät välittömät talousintressit. On hylättävä ajatus ”interventioista” ympäristöön ja annettava tilaa harkitulle politiikalle, josta kaikki asianosaiset ovat keskustelleet. Osallistuminen edellyttää, että kaikki saavat asianmukaista tietoa eri näkökohdista, riskeistä ja mahdollisuuksista, eikä kyse ole vain alustavasta päätöksenteosta jonkin projektin suhteen vaan myös sen jatkuvasta kontrollista ja seuraamisesta. Tieteellisessä ja poliittisessä keskustelussa tarvitaan rehellisyyttä ja totuutta tyytymättä pohtimaan vain sitä, onko jokin sallittua lainsäädännössä vai ei.

184. Kun ilmenee mahdollisia ympäristöriskejä, jotka koskevat nykyistä ja tulevaa yhteistä hyvää, tilanne edellyttää sitä,

että ”päätökset perustuvat jokaisen vaihtoehdon oletettujen riskien ja hyötyjen vertailuun”.¹³¹ Tämä pätee ennen kaikkea silloin kun projekti voi aiheuttaa luonnonvarojen lisääntyvää käyttöä, korkeampia päästö-, saaste- ja jätemääriä tai merkittäviä muutoksia maisemiin, suojeltujen lajien asuinalueisiin tai julkisiin tiloihin. Jotkut projektit voivat tarkan arvioinnin puuttuessa vaikuttaa merkittävästi tietyn paikan elämänlaatuun hyvin moninaisista syistä, kuten ennakoimaton melusaaste, näköalojen menetys, kulttuuriarvojen menetys, ydinenergian käytön vaikutukset. Kulutuskulttuuri, joka asettaa etusijalle lyhyen aikavälin ja yksityisintressit, saattaa suosia liian nopeita menettelyjä tai sallia tiedon pimittämistä.

185. Kaikessa keskustelussa yritystoimintasuunnitelmista pitäisi esittää joukko kysymyksiä sen harkitsemiseksi, johtaako toiminta todella kokonaisvaltaiseen kehitykseen: Mihin tarkoitukseen? Mistä syystä? Missä? Milloin? Millä tavalla? Kenelle se on suunnattu? Mitkä ovat riskit? Mitkä ovat kustannukset? Kuka maksaa kulut ja miten? Tässä tutkimuksessa jotkut kysymykset on asetettava etusijalle. Tiedämme esimerkiksi, että vesi on harvinainen ja korvaamaton luonnonvara ja lisäksi perustavanlaatuisen oikeus, joka on edellytys muiden ihmisoikeuksien harjoittamiselle. Tämä on kiistämätöntä ja tärkeämpää kuin mikään muu alueellisen ympäristövaikutuksen arviointi.

186. Rion julistuksessa 1992 todetaan, että ”mikäli vakava tai peruuttamaton vahinko uhkaa, ympäristön tilan heikkenemistä estävien kustannustehokkaiden toimenpiteiden lykäämistä ei saa perustella tädellisen tieteellisen varmuuden

131 Paavillinen oikeudenmukaisuuden ja rauhan neuvosto, Kirkon yhteiskunnallisen opetuksen kompendium, 469.

puuttumisella".¹³² Tämä varautumisperiaate sallii heikoimpien suojelemisen, joilla on vähän keinoja puolustautua ja hankkia kiistämättömiä todisteita. Jos objektiivinen tieto johtaa vakavan tai peruuttamattoman vahingon ennakoimiseen, vaikka kiistämättömiä todisteita ei olisikaan, mikä hyvänsä tällainen projekti pitäisi keskeyttää tai sitä tulisi muokata. Näin todistustaakka käännetään toisinpäin, sillä tällaisissa tapauksissa tarvitaan objektiivisia ja ratkaisevia osoituksia siitä, että ehdotettu toiminta ei aiheuta vakavia vahinkoja ympäristölle tai siinä asuville.

187. Tämä ei merkitse, että vastustetaan mitä tahansa teknologista innovaatiota, joka voi parantaa väestön elämänlaatua. Mutta joka tapauksessa on pidettävä lujasti kiinni siitä, että voitto ei saa olla ainoa huomioon otettava kriteeri, ja kun tiedon kehittyessä tulee ilmi uusia elementtejä, kaikkien asianosaisten tulisi arvioida asia uudelleen. Keskustelun lopputulos voi olla päätös olla jatkamatta projektia tai myös muokata sitä tai työstää vaihtoehtoisia ehdotuksia.

188. Ympäristökysymyksistä keskusteltaessa on vaikea saavuttaa konsensusta. Korostan vielä kerran, että kirkko ei pyri määrittämään tieteellisiä kysymyksiä tai asettumaan politiikan tilalle, mutta kehotan käymään rehellistä ja läpinäkyvää keskustelua, jotta erityisintressit tai ideologiat eivät vahingoita yhteistä hyvää.

132 Rion julistus ympäristöstä ja kehityksestä (14. kesäkuuta 1992), periaate 15.

IV Poliitiikan ja talouden vuoropuhelu inhimillisen täyttymyksen kannalta

189. Poliitiikan ei pidä alistua talouden valtaan ja talouden ei pidä alistua teknokratian saneleman tehokkuusparadigman valtaan. Yhteisen hyvän kannalta nykyään tarvitaan välttämättä poliitiikan ja talouselämän vuoropuhelua ja päättäväisistä asettumista elämän, erityisesti ihmiselämän, palvelukseen. Pankkien pelastaminen mihin hintaan tahansa kansan jouduessa maksamaan kustannukset, ilman lujaa päätöstä uudelleenarvioida ja uudistaa koko järjestelmää, vain vahvistaa finanssijärjestelmän absoluuttista valtaa, jolla ei ole tulevaisuutta ja joka voi vain synnyttää uusia kriisejä pitkän, kalliin ja näennäisen paranemisen jälkeen. Vuosien 2007-2008 finanssikriisi oli tilaisuus kehittää uutta, eettisiä periaatteita paremmin huomioivaa ekonomiaa ja uusia keinoja säädellä finanssispekulaatiotoimintaa ja virtuaalivarallisuutta. Mutta reaktiot kriisiin eivät johtaneet ajattelemaan uudelleen vanhentuneita kriteerejä, jotka jatkuvasti hallitsevat maailmaa. Tuotanto ei aina ole järkevää ja liittyy usein taloudellisiin muuttujiin, jotka antavat tuotteille arvon, joka ei vastaa niiden reaaliarvoa. Tämä johtaa usein tiettyjen tuotteiden ylituotantoon, joka tarpeettomasti vaikuttaa ympäristöön ja samalla vahingoittaa monia aluetalouksia.¹³³ Rahoituskupla on yleensä myös tuotantokupla. Reaalitalouden ongelmaa ei kohdata päättäväisesti, ja kuitenkin se mahdollistaisi tuotannon monipuolistumisen ja parantumisen, yritysten asianmukaisen toiminnan ja pienten ja keskisuurten yritysten kehitys- ja työllistämismahdollisuudet.

133 Vrt. Meksikon piispainkokous, yhteiskunnallisen työn komissio, *Jesucristo, vida y esperanza de los indígenas y campesinos* (14. tammikuuta 2008).

190. Tässä yhteydessä on aina muistettava, että ”ympäristönsuojelua ei voi taata vain taloudellisten kustannus- ja hyötylaskelmien perusteella. Ympäristö on yksi niistä hyvyksistä, joita markkinamekanismit eivät pysty asianmukaisesti suojelemaan tai edistämään.”¹³⁴ On torjuttava maaginen markkinakäsitys, joka pyrkii ajattelemaan ongelmien ratkeavan vain yritysten tai yksilöiden voiton kasvaessa. Onko realistista odottaa, että ne, joiden pakkomielteenä on voiton maksimointi, pysähtyisivät ajattelemaan ympäristövaikutuksia, joita jättävät jälkeensä tuleville sukupolville? Voittosuunnitelmissa ei ole tilaa luonnon rytmien ajattelemiselle, sen hajoamis- ja uusiutumisvaiheille ja ekosysteemien monimutkaisuudelle, joita ihmisen toiminta saattaa vakavasti muuttaa. Lisäksi biodiversiteetistä puhuttaessa sitä ajatellaan korkeintaan talousresurssivarastona, jota voi hyödyntää, mutta asioiden todellista arvoa, niiden merkitystä ihmisille ja kulttuureille ja köyhien intressejä ja tarpeita ei oteta vakavasti.

191. Näitä kysymyksiä esitettäessä jotkut reagoivat syyttämällä toisia irrationaalisista yrityksistä pysäyttää edistystä ja inhimillistä kehitystä. Mutta meidän on oltava vakuuttuneita siitä, että tietty tuotanto- ja kulutusrytmien hidastaminen voi antaa sijaa toisenlaiselle edistykselle ja kehitykselle. Ponnistukset luonnonvarojen kestävän käytön hyväksi eivät ole turha kustannus vaan investointi, joka keskipitkällä aikavälillä voi tuottaa muita taloushyötyjä. Jos katsomme laajemmalla kannalta, voimme huomata, että monipuolisempi, innovatiivisempi ja vähemmän ympäristövaikutuksia aiheuttava tuotanto voi olla hyvin kannattavaa. On oltava avoin eri mahdollisuuksille. Se ei merkitse ihmisen luovuuden ja edis-

134 Paavillinen oikeudenmukaisuuden ja rauhan neuvosto, Kirkon yhteiskunnallisen opetuksen kompendium, 470.

tysunelmien pysäyttämistä vaan pikemminkin tuon energian kanavoimista uudella tavalla.

192. Esimerkiksi luovempi ja paremmin suunnattu tuotekehitys voi korjata sitä tosiasiaa, että kulutukseen suunnataan liiallisesti teknologisia investointeja ja ihmiskunnan kiireellisten ongelmien ratkaisemiseen taas liian vähän. Se voi synnyttää kekseliäitä ja kannattavia uusiokäyttö- ja kierrätystapoja. Se voi parantaa kaupunkien energiatehokkuutta ja niin edelleen. Tuotannon monipuolistuminen tarjoaa ihmisälylle laajoja luomis- ja innovaatiomahdollisuuksia ja samalla suojelee ympäristöä ja luo uusia työpaikkoja. Tällainen luovuus saa ihmisen jalouden uudelleen kukoistamaan, koska on arvokkaampaa käyttää älyämme rohkeasti ja vastuullisesti kestäväen ja tasapuolisen kehityksen keinojen löytämiseen elämänlaadun laajemmassa kontekstissa. Päinvastoin on arvottomampaa, vähemmän luovaa ja pinnallisempaa aina vain luoda uusia keinoja riistää luontoa pelkästään uusia kulutus- ja välittömän voiton mahdollisuuksia varten.

193. Jos kestävä kehitys joissakin tapauksissa tuo mukanaan uusia kasvatapoja, toisissa tapauksissa on vuosikymmeniä kestäneen ahneen ja vastuuttoman kasvun huomioon ottaen ajateltava myös tahdin hidastamista, järjellisten rajojen asettamista ja palaamista taaksepäin ennen kuin on liian myöhäistä. Tiedämme, kuinka kestämatöntä on niiden käytös, jotka kuluttavat ja tuhoavat yhä enemmän samalla kun toiset eivät vieläkkään voi elää inhimillisen arvokkuutensa mukaisesti. Siksi on tullut aika hyväksyä tietty kasvun väheneminen joissakin osissa maailmaa, jotta voidaan tarjota resursseja toisten osien tervettä kasvua varten. Benedictus XVI sanoi, että ”teknologisesti edistyneiden yhteiskuntien on oltava valmiit

ta edistämään kohtuullisempia elämäntyyliä, vähentämään energiankulutustaan ja parantamaan sen käytön ehtoja".¹³⁵

194. Uusien edistysmallien syntymiseksi tarvitsemme "globaalin kehitysmallin muutosta",¹³⁶ mikä merkitsee vastuullista pohdintaa "talouselämän merkityksestä ja päämäärästä sen toimintahäiriöiden ja vääristymien korjaamiseksi".¹³⁷ Ei riitä keskittie, jossa luonnonsuojelu sovitetaan taloudelliseen voittoon tai ympäristönsuojelu edistykseen. Tässä asiassa keskitiet ovat vain katastrofin viivyttämistä. Edistys on yksinkertaisesti määriteltävä uudelleen. Teknologista ja taloudellista kehitystä, joka ei jätä jälkeensä parempaa maailmaa ja kokonaisvaltaisesti korkeampaa elämänlaatua, ei voi pitää edistykseenä. Toisaalta usein ihmisten todellinen elämänlaatu heikenee talouskasvun keskelläkin ympäristön huonontuessa, elintarvikkeiden heikon laadun tai joidenkin luonnonvarojen ehtymisen takia. Tässä kontekstissa puhe kestävästä kehityksestä on usein harhautuskeino tai tekosyy. Se sulauttaa ekologisen puheen arvoja rahamaailman ja teknokratian logiikkaan, ja yritysten sosiaalinen ja ympäristövastuu kutistuu sarjaksi markkinointi- ja imagonkohotustekoja.

195. Voiton maksimoinnin periaate, joka pyritään usein irrottamaan muista näkökohdista, on talouskäsitteen vääristymä. Jos tuotanto lisääntyy, ei juuri kiinnosta se, että tuotetaan tulevien resurssien tai ympäristön terveyden kustannuksella. Jos metsähakkuut lisäävät tuotantoa, kukaan ei ota laskelmassa huomioon alueen aavikoitumisen, biodiversiteetin tuhoamisen tai kasvavan saastumisen aiheuttamia tappioita. Se

135 Viesti maailman rauhanpäivää varten 2010, 9: AAS 102 (2010), 46.

136 Ibid.

137 Ibid., 5: s. 43.

merkitsee, että yritykset saavuttavat voittoja laskien ja maksaen vain pienen osan kustannuksista. Eettisenä voi pitää ai-noastaan sellaista toimintaa, jossa ”taloudelliset ja sosiaaliset kustannukset yhteisten luonnonvarojen käytöstä selvitetään avoimesti ja käyttäjät vastaavat niistä täysin, eivät muut kansat eivätkä tulevat sukupolvet”.¹³⁸ Välineellinen ajattelu, joka tarjoaa vain staattisen todellisuusarvion nykytarpeiden näkökulmasta, vaikuttaa yhtä lailla siellä, missä resursseja kohdistavat markkinat tai valtiojohtoinen suunnittelu.

196. Mikä on politiikan paikka? Muistakaamme subsidiaarisuusperiaate, joka takaa vapauden kehittää kykyjä yhteiskunnan kaikilla tasoilla, mutta samalla vaatii suurempaa vastuuta yhteisestä hyvästä niiltä, joilla on enemmän valtaa. On totta, että nykyään jotkin taloussektorit harjoittavat enemmän valtaa kuin valtiot itse. Mutta taloutta ilman politiikkaa ei voi oikeuttaa – silloin ei voida hyödyntää toisenlaista logiikkaa, joka yhdistää nykykriisin eri näkökohdat. Logiikka, joka ei jätä tilaa vilpittömälle huolelle ympäristöstä, on sama logiikka, jossa ei löydy tilaa heikoimpien mukaan ottamiselle, sillä ”vallalla olevassa yksityisen menestyksen mallissa ei näytä mielekkäältä investoida siihen, että hitaat, heikot ja vähemmän lahjakkaat selviävät elämässä”.¹³⁹

197. Tarvitsemme politiikkaa, joka ajattelee laajemmalta näkökannalta ja vie eteenpäin uutta kokonaisvaltaista lähestymistapaa sisällyttäen monitieteiseen vuoropuheluun kriisin eri näkökohdat. Usein politiikka itse on vastuussa huonosta

138 Benedictus XVI, kiertokirje *Caritas in veritate* (29. kesäkuuta 2009), 50: AAS 101 (2009), 686.

139 Apostolinen kehotuskirje *Evangelii gaudium* (24. marraskuuta 2013), 209: AAS 105 (2013), 1107.

maineestaan korruption takia tai hyvien julkisten toimintaperiaatteiden puutteen vuoksi. Jos valtio ei täytä tehtävänsä tietyllä alueella, jotkut talousryhmät voivat näyttäytyä hyväntehtäjäinä ja pitää hallussaan todellista valtaa katsoen olevansa sääntöjen ulkopuolella. Tämä voi johtaa sietämään järjestäytyntä rikollisuutta, ihmiskauppaa, huumekauppaa ja väkivaltaa, joita on hyvin vaikea kitkeä pois. Jos politiikka ei pysty murtamaan vääristynyttä ajattelutapaa ja keskittyy yhdentekeviin keskusteluihin, välttelemme jatkuvasti ihmiskunnan suurten ongelmien kohtaamista. Todellinen muutosstrategia vaatii prosessien uudelleen ajattelemista kokonaisuudessaan. Muutaman pinnallisen ekologisen mietteen lisääminen ei riitä, kun ei pystytä kyseenalaistamaan nykykulttuurin taustalla olevaa logiikkaa. Terveen politiikan pitäisi kyetä vastaamaan tähän haasteeseen.

198. Poliitiikka ja talous pyrkivät syyttämään toisiaan köyhyydestä ja ympäristön tuhoutumisesta. On toivottava, että ne tunnistavat omat virheensä ja löytävät yhteiseen hyvään suunnattuja vuorovaikutustapoja. Kun toiset keskittyvät vain taloudelliseen voittoon ja toiset valtansa säilyttämiseen tai kasvattamiseen, tuloksena on sotia tai epämääräisiä sopimuksia, joissa ympäristönsuojelu ja huolenpito heikoimmista kiinnostaa kaikkein vähiten. Tässäkin pätee se periaate, että ”ykseys on konfliktia tärkeämpi”.¹⁴⁰

V Uskontojen ja tieteen vuoropuhelu

199. Ei voida olettaa, että empiiriset tieteet selittäisivät täydellisesti elämän, kaikkien luotujen sisimmän olemuksen ja

140 Ibid., 228: AAS 105 (2013), 1113.

koko todellisuuden. Tämä rikkoisi niiden omat metodologian asettamat rajat. Näissä rajoitetuissa kehyksissä ajatellen kaatoavat esteettinen herkkyys, runous ja myös järjen kyky käsitteä asioiden merkitys ja päämäärä.¹⁴¹ Haluan muistuttaa, että ”klassiset uskonnolliset tekstit voi tarjota merkityksen, joka on tarkoitettu kaikille aikakausille. Niillä on liikkeelle-panevaa voimaa, joka avaa aina uusia horisontteja ... Onko järjellistä ja älykäästä hylkiä niitä vain siksi, että ne ovat syntyneet uskonnollisen uskon kontekstissa?”¹⁴² Todellisuudessa on liian yksinkertaista ajatella, että eettiset periaatteet voivat esiintyä täysin abstraktisti kaikesta kontekstista irrallaan. Se, että ne on ilmaistu uskonnollisella kielellä, ei poista niiden arvoa julkisen keskustelun kannalta. Eettiset periaatteet, jotka järki pystyy havaitsemaan, voivat ilmetä eri asuissa ja tulla ilmaistuksi eri kielillä, myös uskonnollisella kielellä.

200. Toisaalta mikä tahansa tekninen ratkaisu, jota tiede pyrkii tarjoamaan, on kyvytön ratkaisemaan maailman suuria ongelmia, jos ihmiskunta menettää suuntansa, jos se unohtaa ne suuret syyt, jotka tekevät mahdolliseksi yhteiselämän, uhrin ja hyvyyden. Uskovia on kehotettava elämään uskonsa mukai-

141 Vrt. kiertokirje *Lumen fidei* (29. kesäkuuta 2013), 34: AAS 105 (2013), 577: «Uskon valo, joka liittyy totuuden rakkauteen, ei ole vieras aineellisellekaan maailmalle, koska rakkaus eletään aina ruumiissa ja sielussa. Uskon valo on lihaksi tullut valo, joka lähtee Jeesuksen loistavasta elämästä. Se valaisee myös aineen, luottaa sen järjestykseen ja tietää, että siinä avautuu yhä laajempi harmonian ja ymmärryksen tie. Tieteen katseelle on hyötyä uskosta. Usko kutsuu tieteenharjoittajaa pysymään avoimena todellisuudelle koko sen ehtymättömässä rikkaudessa. Usko herättää kriittisen tajun, koska se estää tutkimusta kangistumasta kaavoihinsa ja auttaa sitä ymmärtämään, että luonto on aina suurempi. Kutsumalla ihmettelyyn luomisen salaisuuden edessä usko laajentaa järjen näköalaa, jotta se valaisee paremmin maailmaa, joka paljastuu tieteelliselle tutkimukselle.»

142 Apostolinen kehotuskirje *Evangelii gaudium* (24. marraskuuta 2013), 256: AAS 105 (2013), 1123.

sesti eikä toimimaan niin, että teot ovat sen kanssa ristiriidassa. Heitä on rohkaistava olemaan avoimia Jumalan armolle ja ammentamaan syvästi rakkauden, oikeudenmukaisuuden ja rauhan vakaumuksistaan. Jos periaatteidemme huono ymmärtäminen on joskus johtanut luonnon väärinkäytön oikeuttamiseen tai ihmisen tyranniaan luomakunnan yli, sotiin, epäoikeudenmukaisuuteen ja väkivaltaan, uskovina meidän on tunnustettava, että tällä tavoin olemme olleet uskottomia sille viisauden lähteelle, jota meidän olisi pitänyt varjella. Usein eri aikakausien kulttuurirajoitteet ovat vaikuttaneet tähän tietoisuuteen omasta eettisestä ja hengellisestä perinnöstä, mutta juuri omille lähteilleen palaamalla uskonnot pystyvät paremmin vastaamaan nykytarpeisiin.

201. Suurin osa maapallon asukkaista sanoo olevansa uskovia, ja tämän pitäisi innoittaa uskontoja vuoropuheluun luonnonsuojelusta, köyhien puolustamisesta ja kunnioituksen ja veljeyden verkostojen rakentamisesta. Myös tieteiden välinen vuoropuhelu on välttämätöntä, koska kullakin on taipumus sulkeutua omaan kielenkäyttöönsä ja erikoistumisesta tulee eristymistä ja oman tietämyksensä absolutisoimista. Tämä estää kohtaamasta ympäristöongelmia asianmukaisesti. Samoin tarvitaan välttämättä avointa ja kunnioittavaa vuoropuhelua eri ekologisten liikkeiden välillä, koska niiden kesken on paljon ideologisia kiistoja. Ekologisen kriisin vakavuus vaatii kaikkia meitä ajattelemaan yhteistä hyvää ja etenemään vuoropuhelun tietä, joka vaatii kärsivällisyyttä, askeesia ja anteollisuutta, muistaen aina sen, että "todellisuus on ajatusta tärkeämpi".¹⁴³

143 Ibid., 231: s. 1114.

Kuudes luku

ÉKOLOGIAKASVATUS JA -SPIRITUALITEETTI

202. Monien asioiden on muutettava suuntaansa, mutta ennen kaikkea ihmiskunnan on muututtava. Puuttuu tietoisuutta yhteisestä alkuperästämme, keskinäisestä kuulumisestamme ja kaikkien jakamasta tulevaisuudesta. Tämä perustietoisuus mahdollistaisi uusien vakaumusten, asenteiden ja elämäntyylien kehittämisen. Edessämme on suuri kulttuuri-, hengellinen ja kasvatuksellinen haaste, joka merkitsee pitkiä uudistumisprosesseja.

I Kohti toisenlaista elämäntyyliä

203. Koska markkinat pyrkivät edistämään pakonomaista kulluttamista saadakseen tuotteitaan myytyä, ihmiset saattavat joutua tarpeettoman ostamisen ja tuhlaamisen kierteeseen. Pakonomainen kulutus on subjektiivinen heijastus teknis-ta-

loudellisesta paradigmasta. Tapahtuu se, mitä jo Romano Guardini ennakoi: ihminen ”omaksuu käyttöesineet ja elämänmuodot, joita rationaalinen suunnittelu ja massatuotanto saavat hänet tarvitsemaan, ja tekee niin ajatellen, että se on järkevää ja oikein”.¹⁴⁴ Tämä paradigma saa ihmiset uskomaan, että he ovat vapaita, kunhan heillä on vapaus kuluttaa. Mutta todellisuudessa vapaus on vähemmistöllä, jolla on talous- ja finanssivalta. Tässä sekaannuksessaan postmoderni ihmiskunta ei ole löytänyt uutta itseymmärrystä, joka voisi antaa suunnan, ja tämä identiteetin puute ahdistaa sitä. Meillä on liikaa keinoja mutta harvoja epäolennaisia päämääriä.

204. Maailman nykytilanne ”aiheuttaa epävarmuutta ja turvattomuutta, mikä puolestaan edistää kollektiivista itsekkyyttä”.¹⁴⁵ Kun ihmisistä tulee itsekeskeisiä ja itseensä sulkeutuneita, ahneus kasvaa. Mitä tyhjempi ihmisen sydän on, sitä enemmän hän tarvitsee ostettavia, omistettavia ja kulutettavia hyödykkeitä. On melkein mahdotonta hyväksyä todellisuuden asettamia rajoja. Tältä näkökannalta todellista yhteistä hyvääkään ei ole. Jos tällainen ihmistyyppi hallitsee yhteiskunnassa, normeja noudatetaan vain siinä määrin kuin ne eivät ole ristiriidassa omien tarpeiden kanssa. Siksi emme ajattele vain hirvittäviä ilmastoilmiöitä tai suuria luonnonkatastrofeja vaan myös sosiaalisten kriisien aiheuttamia katastrofeja, koska kulutuskeskeisen elämäntyylin pakkomielle, varsinkin kun vain harvat voivat sellaista ylläpitää, voi johtaa vain väkivaltaan ja keskinäiseen tuhoon.

144 *Das Ende der Neuzeit*, Würzburg 1965°, 66-67.

145 Johannes Paavali II, viesti maailman rauhanpäivää varten 1990, 1: AAS 82 (1990), 147.

205. Kuitenkaan kaikkea ei ole menetetty, koska ihmiset, jotka kykenevät äärimmäiseen itsetuhoon, pystyvät myös ylittämään itsensä, valitsemaan jälleen hyvän ja uudistumaan huolimatta kaikesta psykologisesta ja sosiaalisesta ehdollistamisesta. He pystyvät katsomaan itseään rehellisesti, huomaamaan tyytymättömyytensä ja lähtemään uusille teille kohti todellista vapautta. Mikään järjestelmä ei voi täysin pyyhkiä pois avoimutta hyvyydelle, totuudelle ja kauneudelle tai reagoitukykyä, jota Jumala jatkuvasti rohkaisee syvällä sydämissämme. Pyydän jokaista tämän maailman ihmistä olemaan unohtamatta tätä arvokkuuttaan, jota kenelläkään ei ole oikeutta riistää.

206. Elämäntyylien muutos voi saada aikaan tervettä painostusta niitä kohtaan, joilla on poliittista, taloudellista ja sosiaalista valtaa. Näin käy kuluttajajärjestöjen boikotoidessa tiettyjen tuotteiden ostamista, jolloin ne onnistuvat vaikuttamaan yritysten toimintaan pakottaen ne harkitsemaan ympäristövaikutuksia ja tuotantotapojaan. Kun sosiaalinen paine vaikuttaa yritysten voittoihin, ne joutuvat etsimään toisenlaisia tuotantotapoja. Tämä muistuttaa meitä kuluttajien sosiaalisesta vastuusta. ”Ostaminen ei ole vain taloudellinen vaan aina myös moraalinen toimenpide.”¹⁴⁶ Siksi nykyisin ”ympäristön tuhoutuminen haastaa jokaisen meistä tutkimaan toimintatapojaan”.¹⁴⁷

207. Kestävän kehityksen peruskirja [Earth Charter] kehotti meitä kaikkia jättämään itsetuhovaiheen taaksemme ja aloit-

146 Benedictus XVI, kiertokirje *Caritas in veritate* (29. kesäkuuta 2009), 66: AAS 101 (2009), 699.

147 Benedictus XVI, viesti maailman rauhanpäivää varten 2010, 11: AAS 102 (2010), 48.

tamaan alusta, mutta emme ole vielä kehittäneet yleismaailmallista tietoisuutta, joka tekisi sen mahdolliseksi. Siksi otan uudelleen esiin tuon arvokkaan haasteen: "Enemmän kuin koskaan ennen historian kuluessa yhteinen päämäärämme velvoittaa meitä etsimään uutta alkua ... Muistettakoon aikakautemme elämän kunnioittamisen uudelleen heräämisestä, päättäväisyydestä kestävyiden tavoittelussa, kiihtyvistä taistelusta oikeudenmukaisuuden ja rauhan saavuttamiseksi sekä elämän juhlimisesta iloiten."¹⁴⁸

208. On aina mahdollista kehittää kykyä lähteä ulos itsestään kohti toisia. Ilman sitä emme tunnista toisten luotujen omaa arvoa, meitä ei kiinnosta pitää huolta jostakin toisten hyväksi ja meiltä puuttuu kykyä asettaa rajoja kärsimyksen tai ympäristömme tuhoutumisen välttämiseksi. Itsensä ylittämisen perusasenne, joka voittaa omantunnon eristäytymisen ja itsekkeskeisyyden, on juuri, joka tekee mahdolliseksi huolenpidon toisista ja ympäristöstä. Se saa myös aikaan moraalisen reaktion harkita jokaisen tekonsa ja päätöksensä vaikutusta oman itsensä ulkopuolella. Jos pystymme voittamaan individualismin, voi kehittyä toisenlainen elämäntyyli ja merkittävä muutos yhteiskunnassa tulee mahdolliseksi.

II Kasvatus ihmiskunnan ja ympäristön liittoon

209. Tietoisuuden kulttuuri- ja ekologisen kriisin vakavuudesta on johdettava uusiin tottumuksiin. Monet tietävät, että nykyinen edistys ja pelkkä tavaroiden tai mielihyvän kohteiden haaliminen ei riitä antamaan merkitystä ja iloa ihmisyy-

148 Kestävän kehityksen peruskirja (*Earth Charter*), Haag (29. kesäkuuta 2000).

dämeen, mutta he eivät tunne pystyvänsä kieltäytymään siitä, mitä markkinat tarjoavat. Maissa, joissa kulutustottumusten olisi muututtava eniten, nuorilla on uudenlaista ekologista tajua ja altis henki, ja jotkut heistä taistelevat ihailtavalla tavalla ympäristön puolustamiseksi. Mutta he ovat kasvaneet kerskakulutuksen ja hyvinvoinnin kontekstissa, joka tekee toisenlaisten tottumusten kypsymisen vaikeaksi. Siksi olemme kasvatushaasteen edessä.

210. Ympäristökasvatus on laajentanut päämääriään. Alkuvaiheessa se keskittyi hyvin paljon tieteelliseen tietoon, tietoisuuden herättämiseen ja ympäristöriskien ehkäisemiseen. Nykyisin se pyrkii sisältämään kritiikkiä modernin ajan väli-neelliseen ajatteluun perustuvia ”myyttejä” kohtaan (individualismi, rajaton edistys, kilpailu, kulutuskeskeisyys, sääntelemättömät markkinat) ja myös palauttamaan ekologisen tasapainon eri tasoilla: sisäinen tasapaino itsensä kanssa, solidaarisuus toisia kohtaan, luonnon tasapaino kaikkien elävien olentojen kanssa, hengellinen suhde Jumalaan. Ympäristökasvatuksen pitäisi auttaa meitä tuohon loikkaan kohti salaisuutta, josta ekologinen etiikka saa syvällisimmän merkityksensä. Toisaalta on kasvattajia, jotka kykenevät kehittämään ekologisen etiikan pedagogisia keinoja ja auttavat ihmisiä kasvaamaan solidaarisuudessa, vastuussa ja myötätuntoon perustuvassa huolenpidossa.

211. Tämä ”ekologisen kansalaisuuden” luomiseen pyrkivä kasvatus rajoittuu kuitenkin joskus pelkkään informaatioon eikä pysty kypsyttämään tottumuksia. Lakien ja normien olemassaolo ei pitkällä tähtäimellä riitä rajoittamaan huonoja menettelytapoja edes silloin, kun on olemassa pätevä kontrollijärjestelmä. Jotta juridiset normit tuottaisivat merkittäviä ja

pysyviä vaikutuksia, yhteiskunnan jäsenten suurimman osan on oltava asianmukaisesti motivoituneita hyväksymään ne ja muututtava henkilökohtaisesti toimimaan niiden mukaan. Vain lujia hyveitä vaalimalla voi antautua ekologiseen sitoutumiseen. Jos ihminen, jolla olisi varaa kuluttaa ja tuhlaata enemmän, ottaa tavakseen pukeutua lämpimämmin eikä lisätä lämmitystä, hän osoittaa hankkineensa vakaumuksia ja asenteita, jotka auttavat suojelemaan ympäristöä. On jaloa omaksumaa tehtäväkseen suojella luomakuntaa pienin jokapäiväisin teoin, ja on ihmeellistä, että kasvatus pystyy innoittamaan niihin ja muovaamaan elämäntyyliä. Kasvatus ympäristövas- tuuseen voi rohkaista monenlaisia menettelytapoja, joilla on suoranainen ja merkittävä vaikutus ympäristön hoitamiseen, kuten muovin ja paperin käytön välttäminen, vedenkulutuk- sen vähentäminen, jätteiden lajittelu, ruoanvalmistus vain sen verran kuin voi syödä, muista elävistä olennoista huolehtimi- nen, julkisen liikenteen käyttö ja yhteisautoilu, puiden istu- tus, tarpeettomien valojen sammuus ja niin edelleen. Kaikki tämä kuuluu anteliaaseen ja arvokkaaseen luovuuteen, joka tuo ilmi sen, mikä ihmisessä on parasta. Jonkin tavaran uudel- leenkäyttö pikaisen poisheittämisen sijasta voi oikeista syistä tehtynä olla arvokkuuttamme ilmaiseva rakkauden teko.

212. Ei pidä ajatella, että nämä ponnistukset eivät muuta maa- ilmaa. Tällaiset teot levittävät yhteiskuntaan hyvää, joka aina kantaa hedelmää enemmän kuin voidaan havaita. Ne ai- heuttavat tämän maan keskellä hyvää, joka pyrkii aina laa- jenemaan, joskus näkymättömästäkin. Lisäksi nämä teot pa- lauttavat meille tajun arvokkuudestamme, johtavat meidät syvällisempään elämään ja antavat meidän kokea, että elämä tässä maailmassa on elämisen arvoista.

213. Kasvatusympäristöjä on monia: koulu, perhe, viestintävälineet, katekeesi ja monet muut. Hyvä lapsuuden ja nuoruuden koulukasvatus istuttaa siemeniä, joilla voi olla vaikutusta koko elämän ajan. Mutta haluan korostaa perheen keskeistä merkitystä, koska se on ”paikka, jossa elämä, Jumalan lahja, voidaan oikein ottaa vastaan ja sitä voidaan suojella monenlaisilta siihen kohdistuvilta hyökkäyksiltä ja se voi kehittyä autenttisen inhimillisen kasvun vaatimusten mukaan. Niin sanottua kuoleman kulttuuria vastaan perhe muodostaa elämän kulttuurin paikan”.¹⁴⁹ Perheessä vaalitaan ensimmäisiä rakkauden ja elämän hoitamisen tapoja, kuten asioiden oikea käyttö, järjestys ja siisteys, paikallisen ekosysteemin kunnioittaminen ja kaikkien luotujen suojeleminen. Perhe on kokonaisvaltaisen kasvatuksen paikka, jossa henkilökohtaisen kypsymisen monet, läheisesti toisiinsa liittyvät tekijät muotoutuvat. Perheessä opitaan pyytämään vaatimatta, sanomaan ”kiitos” ilmauksena aidosta kiitollisuudesta saamiemme asioiden johdosta, hallitsemaan aggressioita ja ahneutta ja pyytämään anteeksi, kun olemme tehneet jotakin pahaa. Nämä pienet vilpittömän kohteliaisuuden eleet auttavat rakentamaan yhteiselämän ja ympärillämme olevan kunnioittamisen kulttuuria.

214. Poliitiikan ja monien järjestöjen tehtävä on herättää tietoisuutta. Se on myös kirkon tehtävä. Kaikilla kristillisillä yhteisöillä on tärkeä rooli tässä kasvatuksessa. Toivon myös, että pappisseminaareissa ja sääntökuntien koulutuskeskuksissa kasvatettaisiin vastuulliseen yksinkertaiseen elämäntapaan, maailman tiedostavaan mietiskelemiseen ja köyhien tarpeista ja luonnonsuojelusta huolehtimiseen. Koska pelissä on niin

149 Johannes Paavali II, kiertokirje *Centesimus annus* (1. toukokuuta 1991), 39: AAS 83 (1991), 842.

paljon, tarvitsemme paitsi instituutioita, joilla on valta rangaista ympäristön vahingoittamisesta myös sitä, että kontrolloimme ja kasvatamme toinen toisiamme.

215. Tässä yhteydessä ”ei pidä unohtaa esteettisen kasvatuksen ja terveellisen ympäristön ylläpitämisen suhdetta”.¹⁵⁰ Kauneuden huomioiminen ja rakastaminen auttaa meitä pääsemään utilitaristisesta pragmatismista. Jos ei opita pysähtymistä ihaillemaan ja arvostamaan kauneutta, ei ole ihme, että kaikesta tulee tunnontuskitta käytön ja väärinkäytön kohde. Jos tahdotaan saavuttaa syvällisiä muutoksia, on muistettava, että ajattelutavat todella vaikuttavat käyttäytymiseen. Kasvatus on tehotonta ja sen ponnistukset hedelmättömiä, jos ei levitetä myös uutta mallia ihmisestä, elämästä, yhteiskunnasta ja suhteesta luontoon. Muuten jatkuvasti etenee kulutuskeskeinen malli, jota viestintävälineet ja tehokkaat markkinamekanismit välittävät.

III Ekologinen kääntymys

216. Kristillisen spiritualiteetin suuri rikkaus, jonka kahdentuhannen vuoden henkilökohtaiset ja yhteisölliset kokemukset ovat synnyttäneet, on suurenmoinen panos tarjottavaksi ihmiskunnan uudistumisponnistuksia varten. Haluan ehdottaa kristityille joitakin ekologisen spiritualiteetin suuntaviivoja, jotka syntyvät uskomme vakaumuksista, sillä evankeliumin opetuksilla on seurauksia ajattelu-, tuntemis- ja elämäntapoihimme. Ei ole niinkään kyse ideoista puhumisesta vaan siitä, kuinka spiritualiteetti voi innoittaa palavampaan huolenpi-

150 Johannes Paavali II, viesti maailman rauhanpäivää varten 1990, 14: AAS 82 (1990), 155.

toon maailmastamme. Itse asiassa pelkkä oppi ei riitä sitoutumiseksi suuriin asioihin ilman innoittavaa mystiikkaa, ilman "jotakin sisäistä sytykettä, joka antaa impulssin, saa liikkeelle, rohkaisee ja antaa merkityksen yksilön ja yhteisön toiminnalle".¹⁵¹ Meidän on tunnustettava, että me kristityt emme aina ole koonneet ja hyödyntäneet Jumalan kirkolle antamaa rikkautta. Siinä spiritualiteetti ei ole irrallaan ruumiillisuudesta, luonnosta tai tämän maailman todellisuudesta, vaan pikemminkin elää niiden kanssa ja niissä, yhteydessä kaiken ympärillämme olevan kanssa.

217. Jos "ulkoiset autiomaat lisääntyvät maailmassa, koska sisäiset autiomaat ovat laajenneet niin paljon",¹⁵² ekologinen kriisi on kutsu syvälliseen sisäiseen kääntymykseen. Meidän on kuitenkin myös todettava, että jotkut sitoutuneet ja rukoulevat kristityt pyrkivät realismin ja käytännöllisyyden verukkeella asettamaan ympäristöhuolet naurunalaisiksi. Toiset ovat passiivisia, eivät päätä muuttaa tottumuksiaan ja näin tulevat epäjohdonmukaisiksi. Heiltä puuttuu *ekologista kääntymystä*, mikä merkitsee Jeesuksen kohtaamisen kaikkien seurausten ilmenemistä suhteissamme ympäröivään maailmaan. Jumalan työn varjelemisen kutsumuksemme eläminen todeksi on olennainen osa hyveellistä elämää. Se ei ole valinnaista eikä myöskään toissijainen näkökohta kristillisessä kokemukseksamme.

218. Muistakaamme pyhän Franciscus Assisilaisen esimerkiksi terveestä suhteesta luomakuntaan ihmisen kokonaisval-

151 Apostolinen kehotuskirje *Evangelii gaudium* (24. marraskuuta 2013), 261: AAS 105 (2013), 1124.

152 Benedictus XVI, saarna Pietarin palveluviran juhlallisen aloittamisen yhteydessä (24. huhtikuuta 2005): AAS 97 (2005), 710.

taisen kääntymyksen ulottuvuutena. Se vaatii myös omien virheiden, syntien, paheiden tai laiminlyöntien tunnustamista ja sydämen katumusta, sisimmältään muuttumista. Australian piispat ilmaisivat kääntymyksen ja sovinnon luomakunnan kanssa näin: ”Tämän sovinnon toteutumiseksi meidän on tutkittava elämäämme ja tunnistettava, millä tavoin loukkaamme Jumalan luomakuntaa teoillamme ja kyvyttömyydellämme toimia. Meidän on koettava kääntymys ja sydämen muuttuminen.”¹⁵³

219. Jokaisen tuleminen paremmaksi ei kuitenkaan riitä ratkaisemaan niin monimutkaista tilannetta kuin se, joka nykymaailmaa kohtaa. Yksittäiset ihmiset voivat menettää kyvyn ja vapauden välineellisen järjen logiikan voittamiseen ja lankeavat epäeettiseen kulutuskeskeisyyteen vailla sosiaalista ja ympäristötajua. Sosiaaliin ongelmiin vastataan yhteisöllisten verkostojen eikä pelkän yksilöiden tekojen summan avulla: ”Tämän työn vaatimukset ovat niin valtavia, että yksilöiden tai individualistisesti muotoutuneiden yhteistoimintojen aloitteet eivät pysty niihin vastaamaan. Tarvitaan voimien koamista ja ponnistusten ykseyttä.”¹⁵⁴ Ekologinen kääntymys, jota pysyvän muutoksen dynamiikan luominen edellyttää, on myös yhteisöllistä kääntymystä.

220. Tämä kääntymys merkitsee monenlaisia asenteita, jotka yhdessä edistävät anteliasta ja hellää huolenpitoa. Ensi sijassa se merkitsee kiitollisuutta ja lahjaksisaamista eli sitä, että tunnustetaan maailman olevan Isän rakkaudesta saatu lahja. Siitä seuraa vapaaehtoisesti luopumista ja anteliaisuutta, vaikka

153 Australian katolinen piispainkokous, *A New Earth. The Environmental Challenge* (2002).

154 Romano Guardini, *Das Ende der Neuzeit*, 72.

kukaan ei sitä näe tai huomaa: "Älköön vasen kätesi tietäkö mitä oikea tekee ... Isäsi, joka näkee myös sen, mikä on salassa, palkitsee sinut" (Matt. 6:3-4). Se merkitsee myös rakastavaa tietoisuutta siitä, että emme ole erotettuja luoduista, vaan muodostamme maailmankaikkeuden muiden luotujen kanssa ihmeellisen yleismaailmallisen yhteisön. Uskovat eivät mietiskele maailmaa ulkoa vaan sisältä käsin tunnistaen ne siteet, joilla Isä on liittänyt meidät kaikkien oleviin. Kasvattamalla niitä erityisiä kykyjä, joita Jumala on jokaiselle antanut, ekologinen kääntymys johtaa meitä kehittämään luovuutta ja intoa ratkaista maailman ongelmia antaen itsemme "pyhäksi ja eläväksi, Jumalalle mieluisaksi uhriksi" (Room. 12:1). Emme tulkitse ylempää asemaamme henkilökohtaisen kunnian tai vastuuttoman hallitsemisen perusteeksi, vaan erilaiseksi kyvyksi, joka tuo mukanaan uskostamme johtuvan vakavan vastuun.

221. Tämän kiertokirjeen alussa mainitut uskonvakaumuksemme auttavat meitä rikastuttamaan tämän kääntymyksen merkitystä. Niitä ovat esimerkiksi tietoisuus siitä, että jokainen luotu heijastaa jotakin Jumalasta ja sillä on viesti meille välitettäväksi, tai varmuus siitä, että Kristus omaksui itsensä tämän materiaalisen maailman ja nyt ylösnousseena hän asuu jokaisen olevan sisimmässä ympäröiden sen kiintymyksellään ja läpäisten sen valollaan. Niihin kuuluu myös sen tunnistaminen, että Jumala loi maailman kirjoittaen sen sisimpään järjestyksen ja dynamiikan, jota ihmisellä ei ole oikeutta jättää huomiotta. Kun luemme evankeliumista, että Jeesus puhuu linnuista sanoen, että "Jumala ei unohda yhtäkään niistä" (Luuk. 12:6), voimmeko kohdella niitä huonosti ja tehdä niille pahaa? Kutsun kaikkia kristittyjä selvittämään tätä kutsu- muksensa ulottuvuutta ja antamaan saamansa armon voiman

ja valon laajeta myös suhteeseensa muiden luotujen ja ympäröivän maailman kanssa. Näin herää se korkein veljeys koko luomakunnan kanssa, jota pyhä Franciscus Assisilainen eli todeksi niin loistavalla tavalla.

IV Ilo ja rauha

222. Kristillinen spiritualiteetti tarjoaa toisenlaisen tavan ymmärtää elämänlaatua ja rohkaisee profeetalliseen ja mietiskelevään elämään, kykyyn iloita syvästi pitämättä kulutusta pakkomielteenä. On tärkeää omaksua vanha opetus, joka on läsnä eri uskonnollisissa traditioissa ja myös Raamatussa: vakaumus siitä, että ”vähemmän on enemmän”. Jatkuva kulutumahdollisuuksien kasaantuminen häiritsee sydäntä ja estää pitämästä arvossa joka asiaa ja joka hetkeä. Sitä vastoin tyyni läsnäolo jokaisen todellisuuden edessä, oli se kuinka pieni tahansa, avaa meille paljon enemmän itsemme ymmärtämisen ja toteuttamisen mahdollisuuksia. Kristillinen spiritualiteetti kehottaa kasvamaan kohtuullisuudessa ja kehittämään kykyä olla vähään tyytyväinen. Se on palaamista yksinkertaisuuteen, joka saa pysähtymään ja nauttimaan pienistä asioista, kiittämään elämän tarjoamista mahdollisuuksista kiinnittymättä siihen, mitä meillä on, ja murehtimatta sitä, mitä meillä ei ole. Tämä edellyttää vallitsemisen ja pelkkien mielihalujen keräämisen dynamiikan välttämistä.

223. Vapaasti ja tietoisesti eletty kohtuullisuus on vapauttavaa. Se ei ole vähemmän elämää tai vähemmän intensiivistä, vaan aivan päinvastoin. Ne, jotka nauttivat enemmän ja elävät joka hetken paremmin ovat niitä, jotka ovat lakanneet tarttumasta sinne tänne etsien aina sitä, mitä heillä ei ole. He

kokevat, mitä merkitsee jokaisen ihmisen ja asian arvostaminen, oppivat tutustumaan yksinkertaisempiin todelluuksiin ja nauttimaan niistä. Näin he pystyvät vähentämään tyydyttämättömiä tarpeitaan ja väsymys ja ahdistus vähenevät. Voi tarvita vähän ja elää paljon, ennen kaikkea jos osataan antaa tilaa muille iloilta ja löytää tyydytystä veljellisistä kohtaamisista, palvelemisesta, omien armolahjojensa toteuttamisesta, musiikista ja taiteesta, yhteydestä luontoon ja rukouksesta. Onnellisuus edellyttää sitä, että osaamme rajoittaa tiettyjä tarpeita, jotka vain tylsyttävät meitä, ja olemme näin avoimia elämän tarjoamille monenlaisille mahdollisuuksille.

224. Kohtuullisuutta ja nöyryyttä ei viime vuosisadalla pidetty arvossa. Mutta kun yleisesti ottaen jonkin hyveen harjoittaminen heikkenee henkilökohtaisessa ja sosiaalisessa elämässä, se aiheuttaa monenlaista epätasapainoa myös ympäristöön. Siksi pelkästään ekosysteemien koskemattomuudesta puhuminen ei enää riitä. On oltava rohkeutta puhua ihmiselämän koskemattomuudesta, välttämättömyydestä edistää ja yhdistää kaikkia suuria arvoja. Nöyryyden katoaminen ihmisestä, jota liikaa kiehtoo mahdollisuus hallita kaikkea rajoituksetta, voi vain vahingoittaa yhteiskuntaa ja ympäristöä. Ei ole helppo kypsyttää tätä tervettä nöyryyttä ja onnellista kohtuullisuutta, jos pidämme itseämme autonomisina, jos suljemme elämästämme Jumalan ja asetumme itse hänen paikalleen, jos uskomme, että itse subjektiivisesti määritämme, mikä on hyvää ja mikä paha.

225. Toisaalta yksikään ihminen ei voi kypsyä tyytyväisenä kohtuullisuudessa, ellei hänellä ole rauhaa itsensä kanssa. Spiritualiteetin oikeaan ymmärtämiseen kuuluu, että laajennamme ymmärrystämme rauhasta, joka on paljon enemmän

kuin sodan poissaoloa. Ihmisten sisäinen rauha liittyy hyvin paljon huolenpitoon ekologiasta ja yhteisestä hyvästä, koska autenttisesti elettyinä se heijastuu tasapainoiseen elämäntyyliin ja kykyyn ihmetellä, mikä johtaa syvälliseen elämään. Luonto on täynnä rakkauden sanoja, mutta kuinka voimme kuulla niitä jatkuvan metelin keskellä, pysyvien ja ahdistavien häiriöiden keskellä, näennäisten asioiden palvonnan keskellä? Monet ihmiset kokevat syvää epätasapainoa, joka ajaa heitä tekemään asioita vauhdilla tunteakseen itsensä työllistetyiksi, jatkuvassa kiireessä, joka saa tallaamaan jalkoihinsa kaiken ympärillään olevan. Tämä vaikuttaa tapaan, jolla ympäristöä kohdellaan. Kokonaisvaltainen ekologia vaatii käyttämään jonkin verran aikaa löytääksemme uudelleen tyynen sopuosiinnun luomakunnan kanssa, pohtiaksemme elämäntyyliämme ja ja ihanteitamme, mietiskelläksemme Luojaa, joka elää keskuudessamme ja siinä, mitä ympärillämme on ja jonka läsnäolo "ei tarvitse teeskennellä, vaan löytää ja paljastaa se".¹⁵⁵

226. Puhumme sydämen asenteesta, joka elää kaiken tyynen tarkkaavaisena, osaa olla täysin läsnä toisen edessä ajattelematta mitä seuraavaksi tapahtuu ja ottaa jokaisen hetken vastaan Jumalan lahjana, joka on elettävä täytydessään. Jeesus opetti meille tätä asennetta kehottaessaan meitä katsomaan kedon kukkia ja taivaan lintuja tai "katsahtaessaan" etsivää miestä ja "rakastaessaan häntä" (vrt. Mark. 10:21). Hän osasi olla täysin läsnä jokaisen ihmisen ja luodun edessä ja näytti näin meille tien voittaa sairaalloisen ahdistuksemme, joka tekee meistä pinnallisia, aggressiivisia ja pakonomaisia kuluttajia.

155 Apostolinen kehotuskirje *Evangelii gaudium* (24. marraskuuta 2013), 71: AAS 105 (2013), 1050.

227. Eräs ilmaus tästä asenteesta on pysähtyä kiittämään Jumalaa ennen ja jälkeen aterian. Kehotan uskovia palaamaan syvällisesti tähän kallisarvoiseen tapaan. Tuo siunauksen hetki, vaikka lyhytkin, muistuttaa meille elämämme riippuvan Jumalasta, vahvistaa kiitollisuuttamme luomakunnan lahjoista, huomioi ne, jotka työllään tarjoavat meille nämä hyvyydet ja vahvistaa solidaarisuuttamme puutetta kärsiviä kohtaan.

V Kansalais- ja poliittinen rakkaus

228. Huolenpito luonnosta on osa elämäntyyliä, johon sisältyy kyky elää yhdessä ja yhteydessä. Jeesus muistutti meille, että Jumala on yhteinen Isämme ja siksi olemme veljiä ja sisaria keskenämme. Veljellinen rakkaus voi olla vain ilmaista, se ei koskaan ole palkkiota siitä, mitä toinen tekee tai etumaksua siitä, mitä toivomme hänen tekevän. Siksi vihollisten rakastaminen on mahdollista. Tämä sama ilmaisuus saa meidät rakastamaan ja hyväksymään tuulta, aurinkoa tai pilviä, vaikka ne eivät ole kontrolloitavissamme. Siksi voimme puhua *yleismaailmallisesta veljeydestä*.

229. On tajuttava uudelleen, että tarvitsemme toisiamme, että olemme vastuussa toisistamme ja maailmasta, että hyvyys ja rehellisyys kannattavat. Jo liian kauan olemme olleet moraalisessa tuhossa, pilkanneet etiikkaa, hyvyyttä, uskoa, rehellisyyttä, ja on tullut hetki tunnustaa, että tuo iloinen pinnallisuus on hyödyttänyt meitä vähän. Tällainen kaiken yhteiskunnallisen elämän perustan tuhoutuminen saa meidät asettumaan toinen toistamme vastaan omien intressiemme puolustamiseksi, synnyttää uutta väkivaltaa ja julmuutta ja estää todellisen ympäristönsuojelukulttuurin kehittymistä.

230. Pyhän Lisieux'n Teresan esimerkki kutsuu meitä harjoittamaan rakkauden pientä tietä, olemaan hukkaamatta tilaisuutta ystävälliseen sanaan, hymyyn, mihin tahansa pieneen eleeseen, joka kylvää rauhaa ja ystävyyttä. Kokonaisvaltainen ekologia koostuu myös yksinkertaisista jokapäiväisistä eleistä, joilla murramme väkivallan, hyväksikäytön ja itsekkyyden logiikan. Samaten kerskakulutusraama on maailma, joka kohtelee huonosti elämää sen kaikissa muodoissa.

231. Rakkaus täynnä pieniä vastavuoroisen huolenpidon tekoja on samalla kansalais- ja poliittista rakkautta ja ilmenee kaikissa teoissa, jotka pyrkivät rakentamaan parempaa maailmaa. Rakkaus yhteiskuntaa kohtaan ja vaivannäkö yhteisen hyvän puolesta ovat ylevä rakkauden muoto, joka ei koske vain yksilöiden välisiä suhteita vaan myös "makrosuhteita, yhteiskunnallisia, taloudellisia ja poliittisia suhteita".¹⁵⁶ Siksi kirkko on esittänyt maailmalle "rakkauden sivilisaation" ihanteen.¹⁵⁷ Yhteiskunnallinen rakkaus on autenttisen kehityksen avain: "Jotta yhteiskunnasta tulee inhimillisempi, enemmän persoonan arvoinen, on arvioitava uudelleen rakkauden arvoa yhteiskunnallisessa elämässä – poliittisessa, talous- ja kulttuurielämässä – ja tehtävä siitä toiminnan jatkuva ja korkein normi."¹⁵⁸ Yhdessä jokapäiväisten pienten eleiden tärkeyden kanssa yhteiskunnallinen rakkaus innoittaa meitä ajattelemaan suuria strategioita, jotka tehokkaasti pysäyttävät ympäristön tuhoutumisen ja rohkaisevat *huolenpidon kulttuuria*, joka leimaa koko yhteiskuntaa. Kun joku tunnistaa Jumalan kutsun toimia yhdessä toisten kanssa tässä sosiaalisessa

156 Benedictus XVI, kiertokirje *Caritas in veritate* (29. kesäkuuta 2009), 2: AAS 101 (2009), 642.

157 Paavali VI, viesti maailman rauhanpäivää varten 1977: AAS 68 (1976), 709.

158 Paavillinen oikeudenmukaisuuden ja rauhan neuvosto, Kirkon yhteiskunnallisen opetuksen kompendium, 582.

dynamiikassa, hänen on muistettava, että se on osa hänen spiritualiteettiaan, rakkauden harjoittamista, joka näin kypsyy ja pyhittää häntä.

232. Kaikkia ei ole kutsuttu suoranaisesti työskentelemään politiikassa, mutta yhteiskunnan keskellä kukoistaa monenlaisia yhdistyksiä, jotka toimivat yhteisen hyvän edistämiseksi puolustaan luonnon- ja kaupunkiympäristöä. Ne huolehtivat esimerkiksi julkisista tiloista (rakennus, suihkulähde, hylätty muistomerkki, maisema, aukio) suojellakseen, hoitaakseen, parantaakseen tai kaunistaakseen jotakin, joka kuuluu kaikille. Niiden sisällä kehittyy tai löytyy uudelleen yhteyksiä ja syntyy uusi paikallinen sosiaalinen verkosto. Näin yhteisö vapautuu kulutuskeskeisestä välinpitämättömyydestä. Tämä merkitsee myös yhteisen identiteetin ja historian vaalimista, jota säilytetään ja välitetään edelleen. Näin pidetään huolta maailmasta ja köyhimpien elämänlaadusta solidaarisuudella, joka on samalla tietoisuutta siitä, että asumme yhteisessä kodissa, jonka Jumala on uskonut meille. Kun nämä yhteisölliset teot ilmaisevat itsensä lahjoittavaa rakkautta, ne voivat olla intensiivisiä hengellisiä kokemuksia.

VI Sakramentaaliset merkit ja juhlallinen lepo

233. Maailmankaikkeus kehittyy Jumalassa, joka täyttää sen kokonaan. Siksi lehdessä, polussa, kasteessa tai köyhän kasvoissa voi mietiskellä salaisuutta.¹⁵⁹ Ihanne ei ole vain siirtä

159 Eräs hengellinen opettaja, Ali Al-Khawwas, korosti kokemuksestaan lähtien, että on tärkeää olla erottamatta liikaa maailmassa olevia luotuja sisäisestä Jumala-kokemuksesta. Hän sanoi: "Ei pidä ennakkoluuloisesti haukkua niitä, jotka etsivät ekstaasia musiikista ja runoudesta. Kaikissa tämän maailman liikkeissä ja äänissä on hienovarainen salaisuus. Siihen perehty-

ulkonaisesta sisäiseen huomatakseen Jumalan vaikutuksen sielussa, vaan myös saapua hänen kohtaamiseensa kaikissa asioissa, kuten pyhä Bonaventura opetti: "Mietiskely on sitä korkeampaa mitä enemmän ihminen tuntee itsessään jumalallisen rakkauden vaikutuksen tai mitä enemmän hän osaa tunnistaa Jumalan muissa luoduissa."¹⁶⁰

234. Pyhä Ristin Johannes opetti, että kaikki se, mikä asioissa ja maailman kokemuksissa on hyvää, "on Jumalassa korkeimmalla ja äärettömällä tavalla, tai paremmin sanottuna, jokainen näistä puheena olevista suuruuksista on Jumala".¹⁶¹ Näin ei ole siksi, että maailman rajalliset asiat olisivat todella jumalallisia, vaan siksi, että mystikko kokee sen läheisen suhteen, joka Jumalan ja kaikkien olentojen välillä on, ja siten "hän tuntee, että Jumala on hänelle kaikissa asioissa".¹⁶² Vuoren suuruutta ihaillessaan hän ei voi erottaa tätä ihailua Jumalasta ja havaitsee, että tämä koettu sisäinen ihailu on uskottava Jumalalle: "Vuorilla on huippunsa, ne ovat korkeita, vaikuttavia, kauniita, viehkeitä, kukoistavia ja tuoksuvia. Niin kuin nämä vuoret on Rakastettuni minulle. Yksinäiset laaksot ovat hiljaisia, miellyttäviä, raikkaita, varjoisia ja rikasvetisiä. Niiden puiden moninaisuus ja lintujen suloinen laulu virkistää ja ilahduttaa suuresti aisteja ja yksinäisyydessään ja hiljaisuudessaan ne tarjoavat virvoitusta ja lepoa: niin kuin nämä laaksot on Rakastettuni minulle."¹⁶³

vät oppivat käsittämään, mitä sanovat tuulenhenkäys, taipuvat puut, virtaava vesi, surisevat hyönteiset, narisevat ovet, lintujen laulu, soittimen kielten näppäily, huilun vihellys, sairaiden huokaus, murheellisten valitus..." (Eva De Vitray-Meyerovitch [toim.], *Anthologie du soufisme*, Paris 1978, 200).

160 *In Il Sent.*, 23, 2, 3.

161 *Cántico Espiritual*, XIV, 5.

162 *Ibid.*

163 *Ibid.*, XIV, 6-7.

235. Sakramentit ovat etuoikeutettu tapa, jolla Jumala omaksuu luonnon ja muuttaa sen yliluonnollisen elämän välittämiseksi. Jumalanpalveluksen kautta meidät kutsutaan syleilemään maailmaa eri tasolla. Vesi, öljy, tuli ja värit omaksutaan koko symbolisella voimallaan ja ne liittyvät ylistykseen. Käsi, joka siunaa, on Jumalan rakkauden väline ja heijastaa Kristuksen läheisyyttä, joka saattaa meitä elämän tiellä. Kasnettavan lapsen ruumiin ylle valeltava vesi on uuden elämän merkki. Emme pakene maailmasta tai kiellä luontoa tahtoessamme kohdata Jumalan. Tämän voi havaita erityisesti itäisen kristikunnan spiritualiteetista: "Kauneus, joka idässä on yksi yleisimmistä nimistä ilmaistessa jumalallista harmoniaa ja kirkastuneen ihmiskunnan mallia, ilmenee kaikkialla: kirkkorakennuksen muodossa, äänissä, väreissä, valoissa ja tuoksussa."¹⁶⁴ Kristillisen kokemuksen mukaan kaikki aineellisen maailmankaikkeuden luodut löytävät todellisen merkityksensä lihaksitulleessa Sanassa, koska Jumalan Poika ruumiillisesti persoonassaan osan aineellista maailmaa, johon hän toi lopullisen muuttumisen siemenen: "Kristinuskoko ei torju materiaa, ruumiillisuutta, vaan päinvastoin arvostaa sitä täysin liturgisessa toimituksessa, jossa ihmisruumis osoittaa oman sisäisen olemuksensa Pyhän Hengen temppeleinä ja liittyy Herraan Jeeskukseen, joka itse omaksui ihmisruumiin maailman pelastukseksi."¹⁶⁵

236. Eukaristiassa kaikki luotu korotetaan korkeimmalla tavalla. Armo, joka pyrkii ilmenemään havaittavasti, saavuttaa suurenmoisimman ilmauksensa, kun itse ihmiseksi tullut Jumala antaa itsensä ruoaksi luoduilleen. Inkarnaation salai-

164 Johannes Paavali II, apostolinen kirje *Orientele lumen* (2. toukokuuta 1995), 11: AAS 87 (1995), 757.

165 Ibid.

suuden huipentumana Herra tahtoi saavuttaa sisimpämme osasella materiaa. Ei ylhäältä vaan sisältä, jotta voisimme kohdata hänet omassa maailmassamme. Eukaristiassa täyttymys on jo toteutunut ja se on maailmankaikkeuden elävä keskus, rakkauden ja ehtymättömän elämän ylitsevuotava keskus. Eukaristiassa läsnäolevaan lihaksitulleeseen Poikaan liittyneenä koko maailmankaikkeus kiittää Jumalaa. Eukaristia on itsessään kosmisen rakkauden teko: "Niinpä: kosmisen! Silloinkin, kun eukaristiaa vietetään maalaiskirkon pienellä alttarilla, sitä vietetään tietyllä tavalla *maailman alttarilla*."¹⁶⁶ Eukaristia yhdistää taivaan ja maan, ympäröi ja läpäisee kaiken luodun. Maailma, joka on lähtöisin Jumalan käsistä, palaa hänen luokseen iloitsevassa ja täydellisessä palvonnassa. Eukaristisessa leivässä "luomakunta suuntautuu kohti jumalallistamista, kohti pyhää hääjuhlaa, kohti liittymistä itse Luojan kanssa".¹⁶⁷ Siksi eukaristia on myös valon ja innoituksen lähde huolenpidollemme ympäristöstä ja suuntaa meitä varjelemaan koko luomakuntaa.

237. Osallistuminen eukaristiaan sunnuntaisin on erityisen tärkeää. Tuo päivä, kuten juutalainen sapatti, on päivä ihmisen suhteiden parantamiseksi Jumalan kanssa, itsensä kanssa, toisten ja maailman kanssa. Sunnuntai on ylösnousemuksen päivä, "ensimmäinen päivä" uudessa luomisessa, jonka ensi hedelmä on Herran ylösnoussut ihmisyys, takuu kaiken luodun todellisuuden lopullisesta kirkastamisesta. Lisäksi tuo päivä julistaa "ihmisen ikuista lepoa Jumalassa".¹⁶⁸ Näin

166 Johannes Paavali II, kiertokirje *Ecclesia de Eucharistia* (17. huhtikuuta 2003), 8: AAS 95 (2003), 438.

167 Benedictus XVI, saarna Kristuksen ruumiin ja veren juhlapyhän messussa (15. kesäkuuta 2006): AAS 98 (2006), 513.

168 Katolisen kirkon katekismus, 2175.

kristillinen spiritualiteetti yhdistää levon ja juhlan arvon. Ihminen on taipuvainen kutistamaan mietiskelevän levon jokikin hedelmättömäksi ja hyödyttömäksi, mutta unohtaa, että silloin hän riistää tehtävältä teolta kaikkein tärkeimmän: merkityksen. Meitä kutsutaan sisällyttämään toimintaamme vastaanottamisen ja lahjaksi saamisen ulottuvuus, joka eroaa pelkästä toimettomuudesta. Siinä on kyse toisenlaisesta toimimistavasta, mikä kuuluu olemukseemme. Näin ihmisen toimintaa suojellaan paitsi tyhjältä aktivismilta myös kiihkeältä ahneudelta ja omantunnon eristäytymiseltä, mikä johtaa pelkkään henkilökohtaisen hyödyn tavoitteluun. Laki viikoittaisesta levosta käski välttää työntekoa seitsemäntenä päivänä, ”niin että härkäsi ja aasisi voivat levätä ja vierasheimoiset työntekijäsi ja vähäisimmätkin orjasi saavat virkistäytyä” (2. Moos. 23:12). Lepo on katseen laajentamista, joka saa jälleen tunnustamaan toisten oikeudet. Näin lepopäivä, jonka keskus on eukaristia, säteilee valoaan koko viikkoon ja rohkaisee meitä pitämään huolta luonnosta ja köyhistä.

VII Kolminaisuus ja luotujen väliset suhteet

238. Isä on kaiken pohjimmainen lähde, kaiken olemassa olevan rakastava ja kommunikoiava perusta. Poika, joka heijastaa Isää ja jonka kautta kaikki on luotu, yhdistyi tähän maailmaan saadessaan muotonsa Marian kohdussa. Henki, rakkauden ääretön side, on läheisesti läsnä maailmankaikkeuden sydämessä innoittaen ja synnyttäen uusia teitä. Maailman luomisen yksi jumalallinen alkuperä ovat kolme Persoonaa yhdessä, mutta jokainen heistä toteuttaa tätä yhteistä työtä oman persoonallisen erityisluonteensa mukai-

sesti. Siksi ”mietiskellessämme ihaillen maailmankaikkeutta suuruudessaan ja kauneudessaan meidän on ylistettävä koko Kolminaisuutta”.¹⁶⁹

239. Kristityille usko yhteen ainoaan Jumalaan, joka on kolmiyhteinen, johtaa ajattelemaan, että kaikessa todellisuudessa on sisimmässään Kolminaisuuden leima. Pyhä Bonaventura totesi, että ihmisolento kykeni ennen syntiä havaitsemaan, kuinka jokainen luotu ”todistaa, että Jumala on kolminainen”. Kolminaisuuden säteen saattoi tunnistaa luonnossa, ”kun tuo kirja ei ollut ihmiselle hämärä eikä ihmisen silmä ollut hämärtynyt”.¹⁷⁰ Tämä pyhä fransiskaani opettaa meille, että *jokainen luotu kantaa itsessään kolminaista rakennetta*, joka on niin todellinen, että sitä voisi spontaanisti mietiskellä, ellei ihmisen katse olisi rajattu, hämärä ja hauras. Näin hän osoittaa meille haasteen pyrkiä lukemaan todellisuutta Kolminaisuuden kannalta.

240. Jumalalliset persoonat ovat olemassaolevia (subsistentteja) suhteita, ja jumalallisen mallin mukaan luotu maailma on suhteiden verkosto. Luodut pyrkivät kohti Jumalaa, ja jokaiselle elävälle olennolle on ominaista pyrkiä kohti toista, niin että maailmankaikkeuden sisällä kohtaamme lukemattomia jatkuvia suhteita, jotka kietoutuvat salatulla tavalla toisiinsa.¹⁷¹ Tämä ei vain kutsu meitä ihailemaan monimutkaisia siteitä, joita luotujen kesken on olemassa, vaan myös löytämään itsemme toteuttamisen avaimen. Ihminen kasvaa, kypsyy ja pyhitteydytään sitä enemmän, mitä enemmän hän käy

169 Johannes Paavali II, katekeesi (2. elokuuta 2000), 4: *Insegnamenti* 23/2 (2000), 112.

170 *Quaest. disp. de Myst. Trinitatis*, 1, 2, concl.

171 Vrt. Tuomas Akvinolainen, *Summa Theologiae* I, q. 11, art. 3; q. 21, art. 1, ad 3; q. 47, art. 3.

suhteeseen, lähtee itsestään elääkseen yhteydessä Jumalan, toisten ja kaikkien luotujen kanssa. Näin hän omaksuu elämänsä sen trinitaarisen dynamiikan, jonka Jumala on painanut häneen luomisesta alkaen. Kaikki liittyy toisiinsa, ja tämä kehottaa meitä kypsyttämään globaalin solidaarisuuden spiritualiteettia, joka kumpuaa Kolminaisuuden salaisuudesta.

VIII Koko luomakunnan kuningatar

241. Maria, äiti, joka piti huolta Jeesuksesta, pitää nyt äidillisellä kiintymyksellä ja tuskalla huolta tästä haavoitetusta maailmasta. Niin kuin hän itki lävistetyin sydämin Jeesuksen kuolemaa, hän tuntee nyt myötätuntoa ristiinnaulittujen köyhien kärsimystä ja tämän maailman luotuja kohtaan, jotka ihmisen valta on tuhonnut. Hän elää täysin kirkastuneena Jeesuksen kanssa, ja kaikki luodut laulavat hänen kauneuttaan. Hän on "nainen, jolla oli pukunaan aurinko, kuu jalkojen alla ja pään päällä sepeleenä kaksitoista tähteä" (Ilm. 12:1). Taivaaseen korotettuna hän on koko luomakunnan äiti ja kuningatar. Hänen kirkastuneessa ruumiissaan, yhdessä ylösnousseen Kristuksen kanssa, osa luomakunnasta on saavuttanut kauneutensa koko täyteen. Hän ei vain säilytä sydämessään koko Jeesuksen elämää, jota hän huolella "tutkisteli" (vrt. Luuk. 2:19, 51), vaan nyt hän myös käsittää kaikkien asioiden merkityksen. Siksi voimme pyytää häntä auttamaan meitä katsomaan tätä maailmaa viisaammin silmin.

242. Yhdessä hänen kanssaan Nasaretin pyhässä perheessä nousee esiin pyhän Joosefin hahmo. Hän piti huolta ja puolusti Mariaa ja Jeesusta työllään ja auliilla läsnäolollaan ja vapautti heidät väärintekijöiden väkivallasta viemällä heidät

Egyptiin. Evankeliumissa hän on vanhurskas mies, työtätekevä ja vahva. Mutta hänessä on myös suurta hellyyttä, joka ei ole ominaista heikoille vaan todella vahvoille, jotka tarkkaavat todellisuutta rakastaakseen ja palvellakseen nöyrästi. Siksi hänet on julistettu yleismaailmallisen kirkon suojelelijaksi. Myös hän voi opettaa meitä pitämään huolta ja innoittaa meitä työskentelemään auliisti ja hellästi tämän Jumalan meille uskoman maailman suojelemiseksi.

IX Auringon tuolla puolen

243. Lopussa kohtaamme Jumalan äärettömän kauneuden kasvoista kasvoihin (1. Kor. 13:12) ja voimme lukea ilolla ja ihailen maailmankaikkeuden salaisuutta, joka osallistuu kanssamme loppumattomaan täyteyteen. Olemme matkalla kohti ikuisuuden sapattia, kohti uutta Jerusalemiä, taivaan yhteistä kotia. Jeesus sanoo meille: ”Uudeksi minä teen kaiken” (Ilm. 21:5). Ikuinen elämä on jaettu ihme, jossa jokainen luotu loistavasti muuttuneena ottaa paikkansa ja antaa jotakin lopullisesti vapautetuille köyhille.

244. Sitä odottaessamme liitymme yhteen pitääksemme huolta tästä meille uskotusta kodista tietäen, että se, mikä siinä on hyvää, otetaan kerran taivaalliseen juhlaan. Yhdessä kaikkien luotujen kanssa vaellamme täällä maan päällä etsien Jumalaa, koska ”jos maailmalla on alkuperä ja se on luotu, etsi häntä, joka sen on luonut, etsi häntä, jolta se sai alkunsa, häntä, joka on sen Luoja”.¹⁷² Vaeltakaamme laulaen! Älkööt taistelumme ja huolestamme tästä planeetasta viekö meiltä iloa ja toivoa.

172 Basileios Suuri, *Hom. in Hexaemeron*, 1, 2, 6: PG 29, 8.

245. Jumala, joka kutsuu meitä anteliaaseen omistautumiseen ja antamaan kaiken, antaa meille voimia ja valoa kulkeaksemme eteenpäin. Tämän maailman sydämessä on aina läsnä elämän Herra, joka rakastaa meitä niin paljon. Hän ei hylkää meitä eikä jätä meitä yksin, koska hän on yhdistynyt lopullisesti maamme kanssa ja hänen rakkautensa johtaa meitä aina löytämään uusia teitä. Olkoon hän ylistetty!

* * *

246. Tämän pitkähkön, samalla kertaa iloisen ja dramaattisen mietiskelyn päätteeksi esitän kaksi rukousta. Ensimmäisen voimme jakaa kaikkien niiden kanssa, jotka uskomme Jumalaan, kaikkivaltiaaseen Luojaan. Toinen auttaa meitä kristittyjä omaksumaan Jeesuksen evankeliumin velvoitteet luotua todellisuutta kohtaan.

Rukous maamme puolesta

*Kaikkivoaltias Jumala,
joka olet läsnä koko maailmankaikkeudessa
ja pienimmässäkin luodussasi,
joka ympäröit hellyydelläsi
kaiken olemassa olevan,
vuodata meihin rakkautesi voima,
jotta pitäisimme huolta
elämästä ja kauneudesta.*

*Täytä meidät rauhalla, jotta eläisimme veljinä ja sisarina
vahingoittamatta ketään.
Oi köyhien Jumala,
auta meitä pelastamaan tämän maan hylätyt ja unohdetut,
jotka ovat silmissäsi niin kallisarvoisia.
Paranna elämämme,
jotta suojelisimme maailmaa emmekä riistäisi sitä,
jotta kylväisimme kauneutta
emmekä saastumista ja tuhoa.*

*Kosketa niiden sydämiä,
jotka etsivät vain voittoa
köyhien ja maan kustannuksella.
Auta meitä löytämään kaikkien asioiden arvo,
mietiskelemään ihmetyksellä,
tunnistamaan, että olemme syvällisesti yhtä
kaikkien luotujen kanssa
matkallamme kohti ääretöntä valoasi.
Kiitos siitä, että olet kanssamme kaikki päivät.
Pyydämme sinua, tue meitä taistelussamme
oikeudenmukaisuuden, rakkauden ja rauhan puolesta.*

Kristittyjen rukous yhdessä luomakunnan kanssa

*Me ylistämme sinua, Isä, kaikkien luotujesi kanssa,
jotka ovat väkevästi kädestäsi lähtöisin.*

*Ne ovat sinun, ja ne ovat täynnä
läsnäoloasi ja hellyyttäsi.*

Ole ylistetty!

*Jumalan Poika, Jeesus,
sinun kauttasi kaikki on luotu.
Sait muotosi Marian äidinkohdussa,
tulit osaksi tätä maata
ja katsoit tätä maailmaa ihmissilmin.*

*Tänään elät jokaisessa luodussa
ylösnoukseen kunniassasi.*

Ole ylistetty!

*Pyhä Henki, joka valollasi
suuntaat tätä maailmaa kohti Isän rakkautta
ja saatat luomakunnan valitushuutoa,
elä sydämässämme
ja innoita meitä hyvään.*

Ole ylistetty!

*Herra, kolmiyhteinen Jumala,
äärettömän rakkauden ihmeellinen yhteys,
opeta meitä mietiskelemään sinua
maailmankaikkeuden kauneudessa,
jossa kaikki puhuu meille sinusta.
Herätä meissä ylistystä ja kiitollisuutta
jokaisesta luomastasi olennosta.*

*Anna meille armo tuntea olevamme läheisesti
yhtä kaiken olemassa olevan kanssa.
Rakkauden Jumala, näytä meille paikkamme
tässä maailmassa
kiintymyksesi välikappaleina
kaikkia tämän maan olentoja varten,
jotta et unohtaisi niistä yhtäkään.
Valaise heitä, joilla on valtaa ja rahaa,
jotta he eivät lankeaisi välinpitämättömyyden syntiin,
jotta he rakastaisivat yhteistä hyvää,
edistäisivät heikkojen asiaa
ja pitäisivät huolta tästä asuttamastamme maailmasta.
Köyhät ja maa huutavat:
Herra, pidä meistä kiinni voimallasi ja valollasi,
jotta suojelisimme jokaista elämää,
jotta valmistaisimme parempaa tulevaisuutta,
jotta valtakuntasi,
oikeudenmukaisuuden, rauhan, rakkauden
ja kauneuden valtakunta tulisi.
Ole ylistetty!
Aamen.*

Roomassa, pyhän Pietarin luona, helluntain juhlapyhänä
24. toukokuuta 2015, paaviuteni kolmantena vuonna.

Franciscus

